

KAUNIS

Konkurss "Eesti kauneim maakodu" 2015

MAAKODU

ABILINE KODUS, ASJATUNDJA AIAS! • OKTOOBER 2015

Suur
sügisene
ERINUMBER!

UHKE HÄÄRBER
RANNAKÜLAS

Lopsakas aed
põhjarannikul

Õnnelike laste
Mardi talu

*Võidukad
kodud ja aiad*

OHOO! GRILLIVEDUR KODUÕUEL

hind 3.90 €

ISSN 2382-7165

9 772382 716015

MURETULT. UUE KATUSEGA!

Tuleme kohale ja mõõdame. Valmistame ning paigaldame. Üle Eesti.

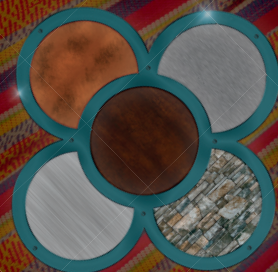

**TEEME KÕIK TÖÖD KORRAGA?
JÄRELMAKSUGA!**

- intress al. 15,9%
- sissemakse al. 0 €

Printech

Eristu unikaalse ja
soodsa pinnakattega!

AS TOODE KATUSEABI:

TELEFON: 659 9400, 800 7000

www.toode.ee/printech

e-kiri: toode@toode.ee

2015. aasta jooksul AS Toode paigaldatud katustele TASUTA 1-aastane lisagarantii!

Tutvu tingimustega: WWW.TOODE.EE/JARELMAKS või lhv.ee/jarelmaks ja küsi nõu meie asjatundjalt.

* Järelmaksu pakub AS LHV Finance. Järelmaksu krediidikulukuse määr on 25,64% aastas järgmistel näidistingimustel: kauba/teenuse maksumus 650 €, sissemakse 0%, krediidisumma 650 €, intress 19,9% jäägilt aastas (fikseeritud), lepingutasu 19,9 €, järelmaksu periood 25 kuud, tasumine igakuiste annuiteetmaksetena, maksete kogusumma 819 €.

10

KAUNIS MAAKODU

KODU

- 10 Kadaka talu mändide rüpes
- 24 Lillemägi rannajoonel
- 34 Suursugune talumaja Viljandimaal
- 36 Häärber endistel mõisamaadel
- 48 Eneseusus kasvav Sonne talu
- 58 Lastele valitud kodu – Mardi talu
- 66 Pruudikambriga suveköök

AED

- 74 Õitesse uppunud suved tuulises rannakülas
- 90 Kurgid-kõrvitsad “ahju” peale kasvama
- 92 Mälestus sinisest taevast
- 102 Tõved köögi-viljaaia mullas
- 106 700 aastat koduaeda

ELULAAD

- 118 Pudelisse püütud Saaremaa eksootika
- 124 Sügise tummised toidud
- 132 Retseptivõistluse parimad palad
- 134 Vedur grillib ja küpsetab
- 138 Paberkotist puu
- 140 Teel unistuste palmisaarele
- 144 Oktoobri üritused
- 146 Ristsõna

66

102

134

24

Kaunimatest kaunimad

Eesti kauneima maakodu konkurss sai alguse mullu, kui ajakiri pidas oma auväärset 25. aasta juubelit. Toona lootsime, et konkurss muutub traditsiooniks. Nüüd võime öelda – nii on ka sündinud.

Juba teist aastat järjest saab meie konkursi kõige kaunimatest ehk auhinnatud kodudest mahukas erinumber – “Kaunis maakodu”. Sellesse on kokku koondatud kõikide kategooriate võitjad.

Sel aastal oli konkursil osalejaid juba ligi poolsada ja valikut ei olnud toimetusel sugugi lihtne teha. Kõige enam kandidaate oli kauneima talu ja aia kategoorias, vähem tuli meile aga suve- ja ökokodusid.

Vaadates fotosid ja lugedes kirju, mis meile saadeti, oli südames soe tunne – Eestimaa on ilusaid kodusid ja aedasid täis! Eriti liigutasid kirjad, mille olid meile saatnud lapsed või koduomanike noored sugulased. Kui tegijad ise on tagasihoidlikud ja enda kiitmisega kitsid, oskavad noored märgata vanemate tööd ja vaeva.

Pole vist eestlast, kes ei unistaks oma maakodust. Kui mitte varem, käib see “kröks” ära keskeas, mil taipad, et linnakorteris läheb “päris elu” mööda. Pealegi, on ju meile nii ürgomane omada maatükki ja majakest metsade või põldude keskel, kus saab linnakärast puhata, mõnusalt võrkkiires raamatut lugeda... Mis te nüüd! Ikka tööd teha, maja kõpitseda, tegelda eestlaste rahvusspordialade muruniitmise ja aiatöödega, võsa maha võtta, jms. Need, kel maja maal juba on, pühendavad selle ehituseks ja aia kujundamiseks kogu oma aja ning jõu. Mõistagi ka raha.

Aga kõige olulisem, mis meile neid toredaid peresid ja kauneid kodusid külastades meelde jäi – lisaks sellele, et oma kodu ja kätetöö üle ollakse häbenemata uhked, tuntakse maal elamisest, seal askeldamisest, kogukonna- või külaelus kaasalöömisest suurt rõõmu. See annab lootust, et elu maal on võimalik.

Me täname kõiki konkursil osalejaid ja toetajaid!

Palju õnne kõikidele võitjatele!

Kadri Tramm

Maakodu peatoimetaja

MAAKODU

Toimetuse aadress:
Narva mnt 13, 10151 Tallinn.

Levi ja tellimine 680 4444,
klienditugi@ekspressmeedia.ee
Peatoimetaja Kadri Tramm
661 3370 kadri.tramm@maakodu.ee
Tegevtoimetaja Kristel Kirss
661 3373 kristel.kirss@maakodu.ee
Toimetajad
Kaja Kurg 661 3374 kaja.kurg@maakodu.ee
Jaan Mettik jaan.mettik@maakodu.ee
Jana Rand 661 3375 jana.rand@maakodu.ee
Keeletoimetaja Ene Leivak 661 3356
Korrektor Merike Järvlepp 661 3372
Kujundaja Piret Väljataga

Reklaam Helen Lehismets 661 3312
helen.lehismets@ekspressmeedia.ee,
faks 669 8174

Väljaandja Ekspress Meedia AS
Trükk AS Printall
Kaanefoto Birgit Püve

Maakodu.ee
Sinuga toas ja õues!

TAMREX

Maailma parimad käsitööna valmistatud kvaliteetsed kummikud!

Käsitööna valmistatud uued Nokian kummikud KEVO OUTLAST

Sportliku joone ja temperatuuri reguleeriva Outlast® voodriga kummikud on mõeldud aktiivsele aastaringsele looduses liikuvale inimesele. Uudne Outlast® vooder tagab jalgadele stabiilse temperatuuri iga ilmaga - nii suvel kui ka talvel. Kõikides suundades libisemiskindel uue põlvkonna välistald on mugav ja kindel liikumiseks erinevatel maastikel. Talla mustrisse ei kogune muda ega pinnast.

- Naelte (libisemistõke) kinnitamise võimalus
- Sääre küljel kergesti lukustatava klambriga reguleerimisrihm
- Topelt tugevdusega kann-, külje- ja ninaosa
- Põrutust neelav termoisolatsiooniga sisetald
- Stabiilsaator sise- ja välistalla vahel
- Mustust ja pori hülgav pinnaviimistlus
- Väljaulatuv naga kannal lihtsustab kummikute jalast äravõtmist
- Materjal talub -40 °C
- Lai liist
- Värv: must

NOKIAN

FOOTWEAR

KEVO OUTLAST

art 88-573

HIND 139,- €

Hind sisaldab käibemaksu 20% ja kehtib kuni 31.12.2015 või kuni kaup on jätkub!

Iga ilmaga!

TAMREX OHUTUSE OÜ

Tel 654 9900 Faks 654 9901 e-post: tamrex@tamrex.ee www.tamrex.ee

TALLINN

Laki 5, Pärnu mnt 130, Katussepapi 35

TARTU

Aardla 114, Ringtee 37a

PÄRNU

Riia mnt 169a, Savi 3

RAKVERE

Pikk 2

VILJANDI

Riia mnt 42a

JÕHI

Tartu mnt 30

VÖRU

Piiri 2

VALGA

Vabaduse 39

NARVA

Tallinna mnt 19c

HAAPSALU

Ehitajate tee 2a

PAIDE

Pikk 2

JÕGEVA

Tallinna mnt 7

lugeja kirjutab

Head lugejad, ootame teilt kirju, häid nõuandeid ja tagasisidet! Kirjutage, mis teile meeldis eelmises ajakirjas või millest sooviksite lugeda, meiliaadressil maakodu@maakodu.ee või saatke kirjad Narva mnt 13, 10151 Tallinn.

Tere, Maakodu toimetus!

Soovin teie toimetusele kõike head, sest lugemist leiab ajakirja kaante vahelt alati ja küllaga! Viimatisest numbrist tooksin eriti esile loo "Lehtpõõsahekk istutage sügisel".

Kasulikke näpunäiteid on alati hea teada ja need on proovimist väärt.

Teie ajakirja lugeja
Angela Paosalu

Tere!

Kõige huvitavam lugu teie septembrisnumbris oli "Ahtme lastesõime hiilgus ja unustus".

Tervitades
Silvi Mihklisaar

Tere!

Mulle meeldivad taimekaitse lood, aga ilusate kodude jutud on samuti mõnus lugemine.

Meelde on jäänud värvimaagia lugu, mille juures oli hästi hea ja kasulik värviõpetus.

Jätkake samas vaimus ja edu teile!
Reet Teinberg-Veelmann

Nõuandenurgake

Oravaid ei tasu suvel sööta

"Kasulase" rubriigis ilmunud oravajutuke teenis lugejatelt kiidusõnu. Sellele järgnenud pildigalerii ja väike lugu www.maakodu.ee veebis sai Tartu lugejalt aruka kommentaari, mida tasuks kõigil loomasõpradel teada.

Oravatele võib süüa anda küll, kuigi suvel pole see eriti mõistlik, sest muidu muutuvad nad "mugavaks" ega viitsi talveks toitu varuda. Iseasi, kui toiduks oleks kuusekäbid, sarapuupähklid või ka õun jms.

Isaoravast polegi rohkemat kasu, sest tema "ei viitsi" oma järglastega tegelda ja poegade kasvatamine (olenevalt aastast võib olla kuni kolm pesakonda, kokku kümme või enamgi oravakest) jääb oravaemanda kanda. Isased lähevad oma oravateed.

Kiisule see muidugi ei meeldi, kui üks näriiline tema käpaulatuses toimetab. Lisaks kassidele on oravaile ohuks kakud, nugised ja ehk veel keegi... Aga muidugi ka saagivaene sügis.

Salanipp mügride vastu

Paljud usinad aiapidajad on juba kevadeks valmistunud ning lillesibulad maha pannud. Kuidas kaitsta neid mügride eest? Üks võimalus on istutada need mulda koos korviga või proovida varianti, millest kirjutas meile Liivi Tobreluts.

"Mul on igal kevadel pikk peenar õitsvate tulpidega - minu lemmiklilledega. Muidugi pean minagi võitlema mügridega. Tulbid on nende lemmiktoit. Mügri käikudesse tuleb panna sassis heinapallinööri pusasid."

JAH, soovin tellida ajakirja Maakodu!

Maksja/tellijaja andmed

EESNIMI _____

PEREKONNANIMI _____

ADDRESS _____

(tänav/talu, maja/korter, linn/asula, vald, maakond, sihtnumber)

TELEFON _____

E-POST _____

Kingisaaja andmed

EESNIMI _____

PEREKONNANIMI _____

ADDRESS _____

TELEFON _____

Tellimuse soovitatav algus*

ESIMESEL VÕIMALUSEL ALATES

KUUPÄEV/
ALLKIRI: _____

	Püsimakseleping	3 kuud	6 kuud	12 kuud
MÄRGISTA SOOVITUD PERIOOD	2,70 €/kuus	7,86 €	15,07 €	29,16 €

EI
MARGISTATA
Litsents nr 971

MAKSTUD
VASTUS EESTI

AS Ekspress Meedia
Narva mnt 13
10151 Tallinn

MAAKODU

* Tellimus jõustub pärast arve tasumist

Mündipood kinkekaardid
10 €, 20 €, 50 € ja 100 €

MÜNDIPOOD

MEENEMÜNTIDE ASJATUNDJA

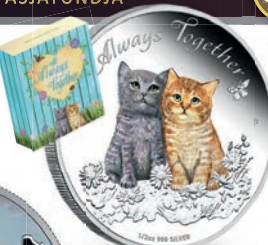
UUS!

3D Liblikas - Ekvatoriaal-Guinea 2015.a hõbemünt
Hõbe: 92,5 % / Kaal: 25 g
Hind: 115 €

Pulmapäev - Austraalia 2015.a hõbemünt
Hõbe: 99,9 % / Kaal: 1 unts
Hind: 125 €

"Alati koos" - Tuvalu 2015.a hõbemünt
Hõbe: 99,9 %
Kaal: 15,591 g
Hind: 79 €

Franklini kadunud ekspeditsioon, Kanada 2015 hõbemünt
Hõbe: 99,9 %
Kaal: 1 unts
Hind: 110 €

Ahvi aasta Tokelau 2016.a hõbemünt
Hõbe: 99,9 %
Kaal: 31,1 g
Hind: 119 €

Ahhaadiga 2015 Kitse aasta hõbemünt
Hõbe: 92,5 %
Kaal: 3 untsi
Hind: 690 €

Sodiaagimärgid - Kaalud, Makedoonia 10 Dinaari hõbemünt
Hõbe: 92,5 % / Kaal: 21 g
Hind: 119 €

Sodiaagimärgid - Skorpion, Makedoonia 10 Dinaari hõbemünt
Hõbe: 92,5 % / Kaal: 21 g
Hind: 119 €

Armastuse ingel - Niue saarte 2015.a hõbemünt
Hõbe: 99,9 % / Kaal: 1 untsi
Hind: 119 €

Evolutsoon läbi 542 miljoni aasta - NANO kiibiga Cooki saarte 2015.a hõbemünt
Hõbe: 92,5 % / Kaal: 50 g
Hind: 255 €

Looduse värvid - liblikas, Cooki saarte 2015.a hõbemünt
Hõbe: 92,5 %
Kaal: 25 g
Hind: 119 €

Ahvi aasta 2016 Kanada Lotose kujuline hõbemünt
Hõbe: 99,99 % / Kaal: 26,7 g
Hind: 129 €

Kummituslaevad "Lady Lovibond" Tokelau 2015 hõbemünt
Hõbe: 92,5 % / Kaal: 20 g
Hind: 99 €

Kummituslaevad "Mary Celeste" Niue saarte 2013 hõbemünt
Hõbe: 92,5 % / Kaal: 20 g
Hind: 99 €

Peeglike, peeglike seina peal... Niue 2015 hõbemünt
Hõbe: 99,9 %
Kaal: 1 unts
Hind: 129 €

Ehtne Ristikheina leht kuldmyndil, Palau 2015.a
Kuld: 99,99% / Kaal: 1 g
Hind: 119 €

Moldaviit meteorit - Cooki Saarte 2014.a hõbemünt
Hõbe: 99,9 %
Kaal: 1 unts
Hind: 115 €

"Sündinud vanemate rõõmiks", Austraalia 2014.a hõbemünt
Hõbe: 99,9 %
Kaal: 15,591 g
Hind: 89 €

"Tere tulemast maailma!" 2015.a Austraalia hõbemünt
Hõbe: 99,9 %
Kaal: 15,591 g
Hind: 99 €

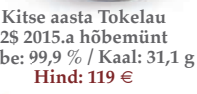
Lamba aasta 2015 Kanada Lotose kujuline hõbemünt
Hõbe: 99,99 %
Kaal: 26,7 g
Hind: 129 €

Mündipuhastusvahendid 200ml kullale/hõbedale/vasele/messingule/Bi-metall/universaalne
Hind: 11 €

Leedu euromüntide komplekt 2015
Hind: 19,90 €

Kitse aasta Tokelau 2015.a hõbemünt
Hõbe: 99,9 % / Kaal: 31,1 g
Hind: 119 €

Hõlmikpuu leht - Samoa hõbemünt
Hõbe: 99,9 %
Kaal: 1 unts
Hind: 125 €

Stepipistik - Mongoolia loodus 2015 laserlõikes hõbemünt
Hõbe: 92,5 %
Kaal: 1/2 untsi
Hind: 125 €

VISTA album 2 € meenemüntidele
Hind: 39,90 €

Optima euromündi album
Hind: 19,90 €

Suur valik erinevaid luupe

Euromüntide kogumisaal 26 riigi euromüntidele
Hind: 19,90 €

Andorra euromüntide komplekt 2014
Hind: 285 €

Portugal 2015 2 € juubelmünt - Portugali Timori 500. aastapäev
Hind: 7 €

Itaalia 2015 2 € juubelmünt - Dante Alighieri 750. sünniaastapäev
Hind: 7 €

Prantsusmaa 2015 2 € juubelmünt - Föderatsiooni festivali 225. aastapäev
Hind: 7 €

Sloveenia 3 € 2015 juubelmünt - 500 a. esimesest Sloveenia keelsest trükisest
Hind: 19,90 €

Suur valik 2 € meenemünt!

Soome 2015 2 € juubelmünt - EL Lipp. Hind: 7 €

MÜNDIPOOD PAKUB LAIAS VALIKUS JA ERINEVAS HINNAKLASSIS TOOTEID IGAS EAS MÜNDIHUVILISTELE.

Vana-Viru 5, 10111 Tallinn • Avatud: E-R 10-17, L 11-16 • Tel: 644 0593 • myndipood@myndipood.ee
Lihtsaim viis tellimiseks - e-mündipood: www.myndipood.ee.
Kohaletoometamine Omniva kullerteenus või Omniva pakiautomaadi vahendusel.

Kauneim on leitud!

Eesti kauneim maakodu on leitud! Ajakirja Maakodu korraldatud konkurss "Eesti kauneim maakodu" on selleks aastaks läbi ja kõik võitjad meie erinumbri "Kaunis maakodu" kaante vahel.

Zürri valis konkursile laekunud paremiku hulgast Eesti kauneimaks maakoduks Peeter Lepiku ja Viivi Vaaraku Kadaka talu, mis asub Ramsi poolsaarel Noarootsis Läänemaal. Kadaka talu on projekteerinud arhitekt Raul Vaiksoo. Žürii hinnangul on tegu maalähedase, ent samas väga huvitava ja pilkupüüdvä modernse majaga, mis arvestades elanike hobisid ja vajadusi on väga põhjalikult läbi mõeldud ning moodustab koos kõrvalhoonetega tervikliku talukompleksi.

Kokku laekus toimetusele sel aastal rekordiliselt ligi poolsada soovivaldust. Tänavu oli konkursi kategooriaid kokku kaheksa: Eesti kauneim maakodu, kauneim talu,

kauneim suvekodu, kauneim ökokodu, kauneim kõrvalehitis, kauneim aed, lapsesõbralikem kodu ja ohoo-preemia. Toimetus valis ligi poolesaja kandidaadi seast välja finalistid. Koos fotograafide Birgit Püve ja Sven Arbetiga külastasime juulis ja augustis kõiki finaliste. Septembri alguses kogunes aga Maakodu toimetusse žürii, kelle ülesandeks oli välja valida võitjad. Nii mõneski kategoorias oli hääletus üksmeelne, ent tuli ette ka tihedat rebimist, kus kõik sõltus vaid häälest või paarist. Võitjad on igal juhul valitud ja kõik selles erinumbris esitletud.

Žüriisse kuulusid konkursi peasponsor, Iglusauna esindaja Priit Kallas, Home4you esindaja Hedy Kalmet, Maris Riim SEB pangast, Deluxi esindajad Göran Sjöholm ja Jaanika Sjöholm, Eesti Vabaõhumuuseumi maa-arhitektuuri keskusest Elo Lutsepp ja Heiki Pärdi, Niidustudio esindaja Sten Krehov, TV 3 uudisteankur Sirje Eesmaa, sisekujundaja Ene-Ly Piibor, Fiskarsi esindaja Virge Teets, Vivacolori esindaja Mari-Eva Ahja, Maakodu toimetuse ja turundusosakonna liikmed.

Maakodu toimetus soovib kõikidele aubinnasaajatele palju õnne! Täname osalejaid ja toetajaid, kes konkursile õla alla panid. Järgmisel aastal jälle!

PEAAUHIND "EESTI KAUNEIM MAAKODU"

*Kadaka talu
Noarootsis,
Peeter Lepik
ja Viivi Vaarak*

- Auhind: iglusaun firmalt Iglusaun OÜ (väärtus 5000 €).
- Finaali jõudsid ka Mart ja Lilian Maastik (Mardi talu Saaremaal), Kaisa Treier (Kaisu talu Saaremaal), Ragnar Paevere (Neeme küla, Jõelähtme vald).

KAUNEIM TALU

*Vaiste
Rannahäärber
Tõstamaal,
Jüri ja Õnne
Vainukivi*

- Auhind: kodu- ja aiatarvikud firmalt Fiskars (väärtus 600 €).
- Finaali jõudsid ka Kristiina tare (Kristiina Öövel, Põlvamaa), Kõrtsi talu (Raimo Selgis, Jõgevamaa), Kaia ja Jaanus Pruuli (Vahtra talu, Võrumaa).

KAUNEIM SUVOKODU

*Suvokodu
Pivarootsis
Läänemaal,
Alar ja Ethel
Lillemägi*

- Auhind: 50 liitrit värvi toonimisega Vivacolorilt (väärtus 650 €).
- Finaali jõudis ka Zipa talu Mooste vallas Põlvamaal.

KAUNEIM ÖKOKODU

*Sonne talu
Põlvamaal,
Jaanus ja Pille
Viese*

- Auhind: 800 € SEB pangalt.
- Finaali jõudsid ka Pille ja Kalmer Vaakmann Jõgevamaalt Kivi talust, Ethel ja Alar Lillemägi suvekodu Pivarootsis.

KAUNEIM KÕRVALEHITIS

Jaani-Reinu talu Saaremaal, Riho ja Kristiina Maripuu

- Auhind: aiamööblikomplekt firmalt Home4you (väärtus 549 €).
- Finaali jõudsid ka Irene ja Lauri Väli Haapsalust, Maiu Põldoja Põllunurga talu Pärnumaalt.

LAPSE-SÕBRALIKEM KODU

Mardi talu Saaremaal, Mart ja Lilian Maastik

- Auhind: 700 € kinkekaart firmalt Delux.
- Finaali jõudsid ka Berit Kalle Kehtna vallast, Veronika Meibaum Pärnumaalt, Pille ja Kalmer Vaakmann Jõgevamaalt.

KAUNEIM AED

Leegi talu Lääne-Virumaal, Endel ja Maila Hõim

- Auhind: Husqvarna niiduk firmalt Niidustuudio (väärtus 519 €).
- Finaali jõudsid ka Liilian ja Villu Kärneri Kaasiku talu Viljandimaal, Lehte ja Lembit Olli Rabinause aed Viljandimaal, Valli ja Kalle Teori aed Viljandimaal.

OHOO-PREEMIA

Aivar ja Aive Treve grillirong, Järvamaa, Türi

- Auhind: põrandavaibad "OPEN 2015/2016" kollektsioonist firmalt Narma (väärtus 250 €).
- Finaali jõudsid ka Anne ja Aivar Kruus Lääne-Virumaalt, Angela Sillamäe Zipa talust Põlvamaalt.

EESTI KAUNEIM MAAKODU 2015

Toetajate kommentaarid

Siim Enders, Iglusaun

Mis puudutab võidukodu, siis seal oli mängus arhitekti ja ilmselt ka maastikukujundaja käsi. Kogu elamukompleks sulandus ümbrusesse hästi ning peitus suurte puude keskele. Usun, et iglusaun sobib sinna väga hästi, sest see sobib tegelikult igale poole.

Sten Krehov, Niidustuudio

Eesti kauneima maakodu valimine on tore ja tänuväärne konkurs, mis väärtustab Eesti kultuuri ja arhitektuuri elushoidmist ja annab osalejatele võimaluse näidata raske töö vilju ning saada tunnustust. Maila ja Endel Hõimu aiaid võib leida palju värvilisi taimekooslusi, ilusaid muruplatse ning muid väikesi detaile, mis teevad ühest aia kohast, kus soovitakse veeta suur osa oma vabast ajast.

Monika Järg, Narma

Tunnustame kõiki osalejaid heas mõttes pöörase loomingulisuse eest, mida õhkus kõigist kandideerinud töödest. Pealehakkamine ja energia, millega osalejad oma kodud ja seeläbi ka Eestimaa eri paigad isikupäraseks, soojaks ja elavaks muudavad, võiks olla paljudele eeskujuks.

Virge Teets, Fiskars

Kaia ja Jaanus Pruuli paistavad silma ettevõtlikkuse ning põhjalikkusega. Samm-sammult taastatakse taluhooneid, kasvatatakse maasikaid, käiakse igapäevatoöl ja koolis, ollakse ka ühiskondlikult ja sportlikult aktiivsed. Eriti suurt kiitust väärivad põhimõtte, et talu rajamisel on kasutatud Eesti talukultuurile omaseid võtteid ja materjale. Tulemuseks on tänapäevaga hästi kokku sobiv talukompleks ja jõudsalt edasi kasvav tervik.

Hedy Kalmet, Evelekt

Kristiina Maripuu pere väliköögi juures võlus meid eelkõige see, kuidas pere on vana hoone taastanud lihtsate käepäraste vahenditega – tore laudadest katus, okstest punutud seinad, vanad ja väärivad mööbliesemed. Silma jäid põnevad detailid: vanadest söögiriistadest tuulekell, kabjaradadest "lill" seinal, pada "tulel" ning värvilised pudelid päikest püüdmas. Kõik on lihtne ja hubane – perenaisel on rõõm süüa ja lastel tore mängida.

Jaanika Sjöholm, Delux Dreams

Toetasime konkursi ka sel aastal, sest maakodu idee on väga südamelähedane. Tore, kui inimesed hakkaksid rohkem väärtustama elu maal! Ma arvan, et selle konkursi abiga julgustame inimesi seda tegema.

Mari-Eva Ahja, Tikkurila

Ethel ja Alar Lilemägi on loonud fantaasiat kasutades ja loodust kuulates endale hubase suvekodu. Vivacoloril on hea meel sellele tublile perele suvekodu täiustamise juures veidi abiks olla, kinkides neile 50 liitrit Vivacolori värvi nende omal valikul.

Evelin Allas, SEB

Meil on väga hea meel olla ökokodu eriauhinna väljaandjad. SEB toetab jätkusuutlikku mõtteviisi, oleme ise näide sellest, kuidas suur teenindusettevõtte saab oma igapäevategevusse integreerida keskkonnasäästlikkuse – pakume klientidele paberivaba teenindust, meie sularahaautomaadid kasutavad klientide teenindamiseks rohelist energiat, innustame kliente kasutama rohelist liisingut. ☘

Kadaka talu

mändide rüpes

Tekst **Helju Koger**
Fotod **Birgit Püve**

Noarootsi vallas asuva Kadaka talu pilgupüüdjaks on arhitekt Raul Vaiksoo projekteeritud palkmaja, mille ümber sama põnevad kõrvalehitised. Talu õuel lehvib peremärgiga lipp, kõikjal hakkavad silma lopsakad lillepuhmad.

EESTI KAUNEIM
MAAKODU

2015

VÕITJA

Elumajal, nagu ka kõigil kõrvalhoonetel, on kimmkatus. Maja kõrgema osa ümber kulgev rõdu algab ja lõpeb varbseinaga. Merepoolsel terrassil paikneb paekivist kamin.

Eesti kauneim maakodu

Kahel viimasel korrusel on magamistoad ja oskuslikult ära peidetud panipaigad, siserõdudel kõndides saab korrusele ringi peale teha.

Mere tuul sasib männijändrikke, aga hellitab lille-ampleid. Lilli on tühjaksõõnestatud puutüvedes ja kändudes, pottides, vankrites ja isegi jalgrattal. Kõige uhkemad on punased petuuniad sisesõidutee kõrval, pererahvas nimetab neid terelemast-meile-lilledeks.

Kui Peeter Lepik 2000. aastal suvekodu rajamiseks paika otsima hakkas, keskendus ta eelkõige mereäärsetele kohtadele. Lapsepõlvesuved oli ta veetnud Võsul ja hiljem suvitanud Käsmus, aga need on kujunenud liialt rahvarohkeks. Ehk hoopis Saaremaa, aga hirmutasid praamijärjekorrad. Lõpuks jäi valik vaikselt männitukale Ramsi poolsaarel. Kinnistu järgi sai talu nime Kadaka, ehkki männid on siin selges ülekaalus. Ei kohanud ka lõõtsuvad tuuled ja sageli kevaditi-sügise peaaegu poolt krunti vallutav merevesi.

Nüüd on suvekodust saamas päris kodu, Tallinnas hoiavad talu peremeest Peeter Lepikut ja perenaist Viivi Vaarakut kinni vaid nädala esimese poole tööpäevad.

Rõdukraega palkmaja

Valik langes palkmajale ja kokkulepe sõlmiti arhitekt Raul Vaiksooga. Arhitekt ütles otse välja, et mingit tare-tarekest ta projekteerima ei hakka, vaid teeb modernse palkmaja.

Maja ehitati tahutud palkidest. Peeter toonitab, et palgid on ikka saekaatriks kandiliseks lastud, aga kõik tahuti käsitsi üle, mõnel isegi õrn muster peal. Palgid on kaetud puidukaitsevahendiga ja ühendatud kalasabatappidega. Laitse

Elutuba läheb sujuvalt üle köögiks, mis täidab ka söögitoa osa.

palkehitud mehed polnud varem sellist töövõtet kasutanud. Et nurgad tuleksid ilusad, tegid nad prooviehitise – koerakuudi. See nägi kena välja, nüüd võis maja kallale asuda.

Et palk domineerima ei jääks, tehti majale palju aknaid. Hoone üks osa meenutab kolmnurka ja see on kolmekorruseline, teine osa madalam. Maja on kui mõistatus – igast küljest paistab isemoodi, justkui polekski tegu sama hoonega. Väljast ümbritseb teist korrust suur rõdu, mis on nagu krae majal kaelas. Kolmandal korrusel annab valgust pikk katuseaken. Teisele korrusele pääseb ka väljast treppi pidi, selle kaitseks on dekoratiivne varbsein. Nii elamul kui ka enamikul kõrvalhoonetel on kimmkatused.

Põnev on maja ka seest. Alumisel korrusel on suur avatud ruum, mis mahutab köögi, söögi- toa, elutoa ja kabineti. Pehme mööbliga sisustatud elutoas on laste ja lastelaste pildid, laual Viinist pärit imekaunis tikitud linik. Reisiselt toodud hoitakse ikka silma all, olgu need siis pildid seintel või suur postkaardikogu köögis.

Aga sama armsad on lähedastest jäänud esemed. Peeter päris ristiemalt heas korras kummuti ja riidekapi, sinna juurde sobivad hästi riidekirst ja vokk. Ka Viivi 1902. aastal sündinud vanaemalt on üht-teist alles, näiteks vaalukurikas, millega pesu siluti. Vanaema heegeldatud pitsid aga kasutati ära lapiteki tegemisel. Kaunis käsitöö leidis koha ühes teise korruse magamistoas.

**KIIREIM JA TÕHUSAIM VIIS
PAKSUDE VÄRVIKIHTIDE EEMALDAMISEL**

WWW.ANTIIGIVEEB.EE/EPOOD **speedheater System**
Removes paint - with warmth

Kadaka talu peremees Peeter Lepik ja perenaine Viivi Vaarak.

Tere-tulemast-meilililled talu väravas.

Armsad on kohaliku memme kootud triibuvaid, mis palkmaja põrandale hästi passivad.

Külmal ajal seab pere end mõnusalt sisse elutoa kamina ees. Mehise väljanägemisega kamin on Heigo Jelle looming. Sellega on ühendatud ka terrassi paekivist kamin. Kahe kamina vahel on siiber, millega saab kütmist reguleerida. Elamu madalamasse otsa jäävad saun ja tualettruumid.

Kahel ülemisel korrusel on tubade ees siserõdud ja üles viivad üsna järsud trepid. Siin on magamistoad ka laste peredele.

Ait nagu suusahüppetorn

Elumajaga samaealine on abihoone, mis meenutab suusahüppetorni. "Ehk hoopis laskumiskölv," pakub peremees. Ja lisab: "Oleme hakanud seda aidaks kutsuma. Vilja siin küll ei leidu, see-eest aga vaimuvara: üks ruum on minu isa arhiivi päralt, mis korrastamist ootab." Teise ukse taga on peremehe muljetavaldav töötuba. Ka mahub aita üks tagavara-magamiskamber, kui Kadakal on rohkem külalisi, ja seda juhtub alailma.

Paaril toekal männil on palkidest ja paekivist aiad. "Rohkem ilu pärast, mis need niisama hunnikus seisavad," seletab perenaine. "Kui tarvis, siis võtame siit." Naissaarelt toodud meremiin, millest kavatsesi lõkkease meisterdada, ootab nüüd oma aega. Siinsamas on kruustangid, alasi ja haamer.

Pererahvaga ringi jalutada on lausa lust – mõlemad on vaimuka jutu ja hea huumorisoonega. Polüplastist läbipaistva katusega hoone juurde jõudes teatab peremees: "See siin on meie MTJ – masina-traktorijaam, kui olete kuulnud." Praegu on siin varjul kaks paati ja kaks traktorit, teine neist murutraktor, milleta hiigelsuurel krundil hakkama ei saa. Sügisel sõidutatakse sisse ka lillekaarik ja -vankrid.

Piki masina-traktorijaama hoonet kulgeb roosipeenar. See on lahendanud külaliste igivana probleemi, mida pererahvale tähtpäevadeks kindida. Viivi istutab põõsad maha just selles järjekorras, nagu kingitused saadud. Tänavu tehti

TÄIESTI UUS FORD **S-MAX** NÜÜD EESTIS

TÄIESTI UUS FORD **S-MAX**

› Intelligentne nelikvedu

Muljetavaldav disain väärrib muljetavaldavat sooritusvõimet. Tee oma valik kahe EcoBoost bensiinimootori ja nelja TDCi turbodiisli vahel võimsusega 120-240 hobujõudu. Nüüd ka intelligentse nelikveoga. Vaata ford.ee

Hind alates 25 800 €

Info-Auto
www.infoauto.ee

TALLINN Järve Pärnu mnt. 232 tel. 671 0060 infoauto@infoauto.ee
TALLINN Kadaka Kassi 6 tel. 671 0121 kadaka@ford.ee
TARTU Turu 27 tel. 7371890 tartu@infoauto.ee
PÄRNU Tallinna mnt. 89a tel. 447 2777 parnu@infoauto.ee

CO₂ heide 129-174 g/km.
Keskmine kütusekulu 5,4-7,8 l/100 km
[facebook.com/infoautoford](https://www.facebook.com/infoautoford)

Go Further

Eesti kauneim maakodu

Kabinet linnuvaatlustornis, siin loodab Peeter Lepik kunagi memuaare kirja panna.

Kolm ühes - kasvuhuone, linnuvaatlustorn ja masinate hoidmise ruum.

peenrale ka maakiviääril ja siin on juba süsteem – väikesed kivid vahelduvad korrapäraselt suurtega.

MTJi rajamise algul oli Viivil ja Peetril kange tahtmine ärgata kukelaulu saatel ja korjata pesast värskeid kanamune. Sestap jäeti traktorijaama otsa väike ruum kanalaks. Põrandasse meisterdati luuk, kust tibud saaksid õue minna, ja seinalle raami sisse pandi kiri “Kuri kukk”. Aga kui nähti rebast ringi luusimas, arvati, et õige varsti langeks mõni tiivuline reinuvaderi saagiks. Pealegi peaks koduloomi-linde pidades ju kogu aeg kohal olema. Praegused seltsilised – krundil toimetavad orav ja kaks metsjänest ning pisut kaugemal uitavad metskitsed – seda ei nõua. Kana-

last sai mõnus puhketuba diivani ja triibuvaibaga. “Aga kanu-kukke võib pidada ka ratastel liikuvaks kanalaks,” ei jäta Peeter ammust mõtet.

Oma linnuvaatlustorn

Varbseintega ümbritsetud linnuvaatlustorn on kõrguse pelgajale pisike katsumus, aga ära käivad seal kõik. Tugevat metalltreppi pidi üles rühkides ootab ees üllatus – mõnus kabinet, kus kirjutuslaual kuldsetes toonides garnituur, torka aga sulepea tindipotti. Siin loodab Peeter kunagi memuaare kirjutada. Statiivile pandud binokkel aga kutsub siinset linnuriiki uurima. Sel suvel piirdus pererahvas räästapääsukeste pesa jälgimisega. Just paar päeva tagasi olid prisked

www.delux.ee

DELUX DREAMS SALONG

Tallinnas Pärnu mnt. 139F,
(ISKU maja) II korrusel

Viljandis Rava 5

Kingitus VOODIKOMPLEKTI ostjale!

Delux AIR *teki ja patjade komplekt*

Tallinnas avatud: E-R 10 - 19, L 10-16
shop@delux.ee / tel. +372 588 686 05

Viljandis avatud: E-R 11- 18, L 11-15
viljandi@delux.ee / tel. +372 52 458 67

Mõnus istumisnurk, kus peremees kasvuhoones toimetavale perenaisele mõnikord ajalehte ette loeb.

Perenaine koos sõbrannaga võõpas Noarootsi värvides muu hulgas üle ka keldriukse.

päsulapsed teinud esimese lennu ja sestpeale võis tornis julgelt toimetada.

Hoone otsa jääb kasvuhoone, tööriistad on kenasti kastides reas. “See on minu raamatupidajatäpsus,” ütleb Viivi. Ta kasvatab peamiselt kirsstomateid, kabatšokke ja maitsetaimi. Selle aasta lemmikuks on ‘Cherry Black’. Taimed on kõrged ja vilju täis ning saaki saab siit varakult. Tomatite all on basiilikupuhmad, basiilikut kuivatatakse Viivi ka talveks. Teine lemmik-maitsetaim on petersell. Kasvuhoones kasvatas Viivi ette ka gladioole ja jorjeneid. Need on nüüd reas kasvuhoone ees suuremates ja väiksemates pottides.

Taimed on tugevad ega tee kõvast tuulest väljagi – õied hakkavad kohe-kohe puhkema.

Aste kõrgemal on pehme pesa lauakese ja tugi-toolidega. “Vahel kulub kasvuhoones terve tund ja siis loeb Peeter mulle ajalehte ette. Hoopis lõbusam tööd teha,” kiidab Viivi meest.

Edasi viib tee suitsusauna juurde, mille kõrval suur puidust tünn. Tünni ümber kasvab paar rodopöösast, mis Viivil õnnestus pärast merevee rünnakut üles turgutada. Rodode seltsis on hostad ja elulõng

“Tünnis soojeneb rooside kastmise vesi, pärast sauna jookseme ikka merre,” seletab Viivi. Ta käib vees iga ilmaga vähemalt korra päevas. Mullu kastis end merre viimati 20. detsembril, tänavu alustas juba aprillis. “Aga päris talisupleja ma veel pole,” lisab ta.

“Merd peab ikka nautima. Paljud inimesed võtavad õhtul auto, et veekogu äärde sõita, aga meil on see kõik käe-jala juures,” hindab Peeter mereäärse paiga eelist.

Mälestusmärk lüüsile

Pikliku kujuga tiigi kallas on ääristatud maakividega. “Kivid pani paika nüüdseks juba manala teele läinud töömees traktoriga. See oli osavat manööverdämist nõudev töö, millest mees tüdines just siis, kui paar kivi oli veel vaja kohale asetada. Lõi käega ja läks,” meenutab Peeter naljakat lugu.

Ka suitsusaun on tahatud palkidest, otsad kalasabatappidega ühendatud. Uksest tulvab vastu kirbet suitsulõhna, mis ulatub päikeseterassilegi. Mõnus lebotamise koht pärast sauna.

Ifö

Skandinaavia
disain ja
funktsionaalsus

IDO

Kvaliteetne Soome santehnika

► www.ifosanitar.com

Müügil: ESPAK'u ja FEB'i poodides üle Eesti ja Tartus TET-KO's

► www.idobathroom.com

Müügil: ESPAK'u ja FEB'i poodides üle Eesti ja Tartus TET-KO's

Eesti kauneim maakodu

Välkõõki kasutatakse mõnikord talvelgi, sest tõeliselt head triibulihaga ahjukartulid küpsevad vaid puupliidi ahjus.

20. oktoober 2015 kaunis maakodu

Kommentaar

Kadaka talu – terviklik ja modernne

Ene-Ly Piibor, sisekujundaja

Eestlased on ikka armastanud elada palkmajas. Läbi ajaloo on aga palkmajade arhitektuur olnud üsna sarnane. Kadaka talu elumaja jääb meelde uudsete lahendustega.

See on modernne ja kaasaegne, aga kui lähemalt uurida, on säilinud enamik palkmajale traditsioonilisi ja omaseid detaile. Talukompleksi hooned ja neid ümbritsev moodustab suurepärase terviku. Hoonete rajamisel on justkui igalt puult, põõsalt ja rohuliblelt küsitud: kas siia ikka tohib ehitada?

Nii hästi on kogu kompleks loodusega kooskõlas. Sisekujunduses palju puitu, aga maja sopilisus, läbi mitme korruse õhuruumid, sise- ja välistrepid ning suured aknad tekitavad avarust ja valgust. Siseruumides viibides, vaatamata sellele, et tegu on palkmajaga, ei muutu puit häirivaks, ei tundu sugugi, et seda oleks liiga palju.

Üheks traditsiooniks palkmajades on kujunenud rattakujuline valgusti. Kadaka talus on valgustiks suur metallist lühter, mis ripub kettidega läbi mitme korruse. Oma elegantse massiivsusega harmoneerub see ümbritseva puiduga.

Suur ja võimas kamin on lisaks praktilisele väärtusele omaette vaatamisväärsus. Väga huvitava disainiga massiivne tume kamin täidab halli ja püüab möödujate pilku. Kõrvale jääv diivaninurgake tasakaalustab kaminat ja palkseinu oma lopsaka, pehme ning ümara tigudiivani-vormiga.

Õrn sinakashalli värvitooniga kangas tuletab meelde mere lähedust. Mõnusalt hubase ja koduse tunde annavad kaltsuvaibad. Need on ju tegelikult iga traditsioonilise palkmaja kohustuslikud elemendid. Kadaka talu on suurepärase näide, kuidas traditsioonidel põhinevast maalähedasest palkmajast on võimalik kaasaegse ja modernse lähenemisega saavutada terviklik tulemus. Sealjuures arvestada looduse võlu, pererahva elustiili ja hobidega.

Suitsusaun päikeseterrassiga, siit viib laudtee välikööki.

Tiigil on oma püselanik, haug Arved. Tänu soojadele talvedele – tiik ei külmunud põhjani – on ta vastu pidanud juba kolm aastat ning umbes 45 cm pikkuseks sirgunud. Toidulaua on tal peamiselt tiigi väiksemad asukad – roosärjed. “Kevadel sätib Arved end vahel kivi peale ja siis me ütleme, et näe, meie haug võtab päikest,” räägib Viivi.

Suitsusauna ja tiigi teises otsas paiknevat välikööki ühendab laudadest sild. Väli-

köök on ehitatud paekivist, paekivi katab ka põrandat. Et köögis rohkem valgust oleks, on üks katusepool tehtud läbipaistvast polüplastist, teine kimmidest. Väliköögis paiknevad pliit, suitsuahi ja grill. Need on kõik suvel tihedas kasutuses. Triibulihaga ahjukartuleid tehakse siin vahetevahel isegi talvel, elektripliidi praeahjus nii maitsvaid ei saa.

Tiigi otsas on teinegi sild, millel isemoodi ratastega kaadervärk. Peetril võtab sellest

Abihoone ehk ait koos puukuuriga.

jutustamine suu muigele. Millalgi mõtles ta, et ühendab tiigi kanali kaudu merega ja veetaseme reguleerimiseks peaks vahel olema lüüs. Aga siis selgus, et lüüsi avamisel jookseb tiik hoopis tühjaks, sest see on kõrgemal kui meri. Nüüd on lüüs uudistajatele paras viktoriiniküsimus.

Randa soovitab pererahvas minna läbi mereväravate, aga väravaid pole kuskil näha. Hoopis kaks puhevil suurt lillepotti, neid väravateks kutsutaksegi.

Nimelised pingid

Põõsaste varju jääb triibuliseks värvitud rajatis. Viivi kutsus sõbranna külla ja pakkus välja, et nad võiksid koos midagi teha, näiteks õuekeldri ukse Noarootsi värvides üle võõbata. Peremees seadis naiste oskused kahtluse alla ning soovitas esmalt proovida millegi peal, mis kohe silma alla ei jää. Näiteks võiks kõigepealt värvida kuivkäimla.

Järgmisel korral said talgulised õiguse asuda keldriukse kallale, edaspidi tehti triibuliseks ka paar lilletünni.

Viivi lemmikuks on punased pelargoonid, punane värv ongi enamasti ülekaalus. Varemalt kujundas Viivi anumad ühevärvilistest lilledest, aga Viini reisil hakkas silma, kui hästi mõjuvad kirjud amplid. Nüüd paneb ta julgesti kokku mitut tooni roosad ja punased pelargoonid ning teisedki eri värvi lilled. Suvikuid on ta kasvatanud ise, aga ostnud ka Noarootsi lilleparunilt. Mainekas firma kannabki nime Lilleparun OÜ.

Lilled eest hoolitsemine on tükk tööd. Tänavune suvi päästis kastmisvaevast. Aga et puhmad nägusad välja näeksid, tuleb vanu õisi pidevalt ära noppida. Elumajast eemal, kus sirguvad noored viljapuud, on ka mõned rammusa mullaga ja pal-

Lillejalgratta kõrval on nimeline pink arhitekt Raul Vaiksoole.

kidega ümbritsetud peenrad – liivasel maal mändide all ju midagi ei kasva. Viivi on vahel sammulugeja peale pannud ning selgunud on, et enamasti käib ta päevas 8000 sammu, mõnel päeval koguni 12 000.

Istumiskohti paikneb mändide all mitmel pool, aga kolm neist on erilised. Nimelisi pinke nägid Peeter ja Viivi esimest korda Uus-Meremaal. Mõne aasta eest jõudsid need ka Eestisse.

Esimese pingi laskis pererahvas teha arhitekt Raul Vaiksoole. Teise sai Vladimir Taiger ehk sõber Volli, kes kavandas peremärgi päikese, kadaka ja merelainetega. Peremärk on talu lipul, aga ka maja ees ühel suurel rahnul. Selle raius kivisse ehitusmees, kes kunagi oli kiviraiduri ametit pidanud. Ja ega Peeter ennastki unustanud. Tema pink kirjaga “Peeter Lepik, Kadaka talu rajaja, vandeadvokaat” seisab rannal. Siin meeldib Peetril ja Viivil istuda, imetleda merel seilavaid purjekaid ja Hiiumaa liinilaeva ning oma kaunist kodust rõõmu tunda. ✿

TAMREX

Asendamatu mugavus külmades tingimustes!

TAMREX

Soe Poly Dacron kangast aluspesu talletab ideaalselt kehasoojust, juhib niiskuse nahapinnalt eemale ja hoiab sind kuivana. Väga pehme, mugav ja veniv materjal.
Materjal: 100% Poly-Dacron.

Värvus: tumehall

TAMREX soe alussärk

art 7191 - meeste mudel
art 7192 - naiste mudel

HIND 29 €

TAMREX pikad aluspüksid

art 7112 - meeste mudel
art 7113 - naiste mudel

HIND 26 €

Jätkuvalt soodsaim sooja aluspesu komplekt!

KLIENDI KOMMENTAAR:

Kalatatõõlemisega tegeleva ettevõtte Vettel OÜ sügavkülmkambrite ja jahekambrite töötajad on juba 3 aastat kasutanud TAMREXi sooja pesu komplekte.

Vettel OÜ arendusjuht Ele Roosimaa: „Töötajate heaolu on meie jaoks väga oluline. Meie laotöötajad teevad aastaringset aktiivset füüsilist tööd. Umbes 60% töö-ajast rasivad nad kas sügavkülmkambris, kus on -24 °C või siis jahekambris, kus pisut soojem, kuid niiskem. Ot-sisime vastust kolmele olulisele küsimusele, kuidas töötajaid külma eest paremini kaitsta, kuidas töötegemine mugavamaks teha ja kuidas oma töötajate tervist paremini hoida.

Kõikidele nendele küsimustele andis vastused TAMREX oma sooja pesu näol. TAMREXi pesu kvaliteet on väga hea ja hind mõistlik. Higistamise käigus tekkinud niiskus juhitakse nahapinnalt eemale järgmisesse kihti. Nahk püsib kuiv ja soe. Pärast TAMREXi pesu kasutusele võtmist ei kimbuta meie töötajaid enam nii tihti ka külmetushaigused.

Töötajad on sooja pesuga hästi rahul ja kasutavad seda igapäevaselt. Täna on neile kogunenud juba mitu pesukomplekti, tänu sellele kestab üks komplekt tunduvalt kauem.

Võin kindlalt öelda, et meie jaoks on töötajate riietamisel väga oluliseks osaks saanud aluskihi ehk sooja tööpesu kasutamine. TAMREXi sooja pesu komplekt vastab täielikult meie ootustele.”

Ele Roosimaa
Vettel OÜ
arendusjuht

Hinnad sisaldavad käibemaksu 20% ja kehtivad kuni 31.12.2015 või kuni kaup on jättkub!

TAMREX OHUTUSE OÜ

Tel 654 9900 Faks 654 9901 e-post: tamrex@tamrex.ee www.tamrex.ee

TALLINN

Laki 5, Pärnu mnt 130, Katusepapi 35

TARTU

Aardla 114, Ringtee 37a

PÄRNU

Riia mnt 169a, Savi 3

RAKVERE

Pikk 2

VILJANDI

Riia mnt 42a

JÕHI

Tartu mnt 30

VÕRU

Piiri 2

VALGA

Vabaduse 39

NARVA

Tallinna mnt 19c

HAAPSALU

Ehitajate tee 2a

PAIDE

Pikk 2

JÕGEVA

Tallinna mnt 7

Kuigi Lillemägi pere
aidast suvekodu on
sel rannaäärsele alal
asunud vaid 13 aastat,
tekib selles paigas
viibides tunne, nagu
oleks see seal juba
ammu olnud.

Lillemägi rannajoonele

Ethel ja Alar Lillemägi suvekodusse esimest korda teed otsides jõutakse nende hoovi üsna ootamatult. Rada, mis sinna viib, lookleb kivide ja kadakate vahel. Kitsa tee ääres püüavad pilku vaimukad lilleanumad, milles meretuul mängib sinna istutatud lilledega.

Tekst **Kristel Kirss**
Fotod **Birgit Püve**

EESTI KAUNEIM
MAAKODU

2015

SUVEKODU

Maja kõrval asub järveke, mis on merelise tekkega ning mudase põhjaga. Pererahvas usub selle muda ravitoimesse. Kõikidel külalistel on võimalik järves tervistavaid jalavanne võtta.

Ethel ja Alar Lillemägi on Pivarootsis suvitanud nüüdseks nüüd juba üle kümne aasta. Vaatamata pealinnas Nõmmel asuvale kauni roosiiaiga kodule, istus neis ammuigi ihalus päikese ja mereõhu järele. “Tegelikult sai mul heasoovlikust kadedusest, mida tundsin teiste suvekodusid vaadates, ühel päeval lihtsalt kõrini,” ütleb Ethel. Nii hakatigi endale suvekodu otsima.

Õnneks leiti tuttavate abiga Pivarootsi kandist maatükk looduskaitseala ja mere naabruses ning see õnnestuski ära osta. Maja – sajandivanune ait – toodi palgivirnana kohale Jõgevamaalt. Nüüd aga meenutab maja pigem kaluri elamut, mida ehivad kalurivõrgud, vana päästerõngas ja lugematud korkpoid, mida meri pärast tormi helledelt jagab. Hoone asub merest 100 meetri kaugusel. Läänemaale iseloomulikult merelise tekkega ning väävlit sisaldava mudase põhjaga väike järv on majale veelgi lähemal. “Praegu ma ehitaks maja veest veidi kaugemale ja meetri võrra kõrgemale,” märgib Alar. Mees tunnustab, et linnainimesena on ta suvitades saanud palju õpetlikke kogemusi. 2005. aastal viis torm minema nende väraval olnud sildi, gaasiballoon ja laste riided ulpisid tookord lausa lahes.

Loodus sunnib suve nautima

Mõni aasta tagasi ehitati maja külge väike heledates toonides veranda. Avarate akendega verandal on hea aega veeta kesisemal suvepäeval – siis, kui ilm on liiga tuuline või vihmane.

“Ehitasin selle tegelikult mõeldes endale, et saaksin naisega romantikat teha. Seni ei ole õnnestunud – pidevalt on seal keegi ees,” naerab Alar. Ethelil ja Alaril on kahe peale kokku neli last. Kõige vanem tütar Eeva ja tütrepoeg Ivo olid Maakodu külaskäigu ajal suvitamas, kannul saatjatena energiline permi karjakoer Tuutu ja pärslane Mütsike.

Ethel ja tütred jälgivad, et verandal oleks värsked lilled kogu aeg laual.

Suveõhtuti, kui õues läheb olemine jahedaks ja niiskeks, tullakse just siia, et lauamänge mängida. Vihmastel hommikutel juuakse verandal ka kohvi, ilusa ilmaga aga alustatakse päeva alati õues.

Mööbel ja nõud on suures osas leitud Lihula vanakraamipoekestest. Tegelikult on ka maja ehitamisel pruugitud taaskasutusmaterjale. Põrand on ehitatud alleshoitud saja-aastastest laudadest, veranda klaasruutudega uks aga on näiteks pärit Virtsu vanast koolimajast. Uks on nii toredasti kulunud, et värviparandusi ei olegi tarvis teha.

Veranda kohal on päikeseterrass – parim paik päevitamiseks, päikeseloojangu, tähesaju ning mere- või veelindude vaatamiseks. Mereäärses suvekodus on pere avastanud endas huvi lindude vastu ja Ethel liitus isegi ornitoloogiaühinguga.

Päikeseterrassile viivat treppi ilmestavad Alari istutatud lilli täis Itaalia saapad.

kauneim suvekodu

Ethel ja Alar Lillemägi oma kättega ehitatud suvekodu ees koos tütar Eeva, tütrepoeg Ivo ja pere lemmiku Tuutuga.

Päikeseterrassil saab nautida avarust ja teha linnuvaatlusi.

kauneim suvekodu

Vihmase ilmaga
veedetakse
päev hubasel
verandal.

Nõusid pestakse
õues, et hea mereõhk
ja päikesepaiste
ebamugava töö ajal
kaotsi ei läheks.

28 oktoober 2015 kaunis maakodu

Vahtkonna sildi saanud kuivkäimla
on sageli ülemeeliku Tuutu vahipidamise koht.
Silt leiti ühe metsajalutuskäigu ajal.

“Meil on siin lähedal koguni merikotkad. Hea õnne korral saab neid näha,” särab ta.

Päikeseterrassil on ka üks päikesepaneel. Selle suvekodu elektrilised abivahendid töötavad kõik päikeseenergia. Selleks et majas oleks pimedal ajal valgust, saaks televiisorit vaadata ja kohvi keeta, tegi peremees pingutusi. Ta otsis päikese-paneeli, kaablid ja ühendas need autoakudega,

BARON ROSEN VEINISARI

Baron Rosen oli maailmarändur, kes lisaks oma lugematutele seiklustele kogus erinevaid maitse- ja aroomielamusi. Tema suureks kireks olid veinid, eelkõige lihtsad ja kergesti joodavad veinid. Kvaliteedis ta aga kompromisse ei teinud – talle sobisid vaid maailma parimad veinimaad ja viinamarjad. Nii saigi alguse veinisari, mida rahvas hakkas kogu südamest armastama.

Baron Rosen veinide ametlik esindaja Eestis on Liviko AS

Tähelepanu! Tegemist on alkoholiga. Alkohol võib kahjustada teie tervist.

Ilusad puhkuseilmad meelitavad kadakate vahele loodud armsatesse istumiskohtadesse.

Kommentaar

Lillemägi - suvekodu, kus arvestatakse tuule suunaga

Ene-Ly Piibor, sisekujundaja

Selle aasta suvekodu kategooria võinud kodu on hea näide, kuidas Eesti lühikesest suvest võtta maksimum. Elada sõbralikult koos loodusega ning seda enda kasuks ära kasutada.

Selleks kasutab pere minimaalseid vahendeid, elatakse loodussäästlikult, ning seda kõike mere ääres. Eesti kliimas ei ole see kerge. Pikk sissesõidutee suvekodu juurde peletab töömõtted ning häälestab mõnusale puhkusele suvilas.

Suvekodu hooned koos õuealaga moodustavad suurepärase ühtse terviku, mida pererahvas vastavalt ilmastikuoludele

nutikalt kasutada oskab. Soojemad ja päikesepaistelisemad ilmad lubavad viibida meres või rannaniitudel. Koht on paradiislik paik, et päevitada, ujuda, rannas lugeda...

Väike kadakatest salu peidab endas mitut istumisenurgakest. Vastavalt tuule suunale saab valida just kõige mõnusama koha. Nautida maitsvat sööki, teed juua või lihtsalt omaette olla.

Tuuliste ja vihmaste ilmadega kolitakse verandale. See ruum on kolmest küljest suurte akendega, seega ümbritseb merevaade ja loodus suvitajaid sealgi. Nutikas pere ehitas verandakatusel

vaateplatvormi, kust on suurepärase vaade igasse ilmakaarde.

Suvekodu südameks on sada aastat vana ait, mis kohandatud suviseks eluks. Keset elutuba on suur ahi, nii et kui ilm üldse enam mujal olla ei luba, koguneb pere ahju ümber sooja. Peaaegu kõik siin suvekodus on soetatud taaskasutusest – vanast aidast kuni sööginõudeni. Pivarootsi suvekodu, mis kahest küljest veekogudega piiratud, on väga hea näide, kuidas loodusega kooskõlas ja loodusjõude enda kasuks pöörates saab luua suurepäraseid võimalused, nautimaks Eesti lühikest suve.

ning lambid hakkasidki põlema. “Mina sain päikeseenergia majja 136 euro eest ja alguseks on nii päris hästi,” ütleb Alar. Päikesepaneeli paigaldamine ja selle energiaga oma kodumasinatate toitmise läheneks teenusepakkujate abi kasutades maksma tuhandeid eurosid.

Süüa teevad nad suvel gaaspliidil, sügisel ja varakevadel kütavad kaminat ja pliiti. Joogivett toovad linnast kaasa ning suvel käivad pesemas loomulikult järves või meres. Naabrid on kaugel, nii et soovi korral võivad nad oma koduhoovis ning isegi meres porgandpaljana mõnuleda.

Looduse ilu on siin küllaga. Selle nautimiseks on suvekodu ümbruses, kadakatest piiratud soppides, mitmeid toredaid istumiskohti, kus jahutavate jookide ja suupistetega end veidi kosutada. Kadakad pakuvad tuulevarju. “Meil on pea-aegu igast ilmakaarest puhuva tuule eest varjumiseks oma nurgake. Vaid siis, kui tugev tuul puhub otse merelt, pole selle eest pääsu. Siis ei saa muud teha, kui toas istuda,” ütleb Ethel.

Murupügamisega ollakse siin mõõdukad. Heina sisse on püüatud teerajad, mis kadakate vahel mõnusalt looklevad. Üldiselt püüab suvitajatest pere hoida tööd ja puhkust tasakaalus. Et kohalik umbrohi on sadu aastaid kestnud karmis olelusvõitluses väga tugevaks saanud, pole aiamaad siia rajatud. Lihtsate õite ilu näeb pakivist laotud ringides, neis õitsevad rukkililled ja moonid.

Kõiksugu anumad on põllulilli täis istutatud.

SELJAD KORDA!

www.medifur.ee

Seljavenituspingid

Maailma parim toidukuivati EXCALIBUR

Profiblenderid 3 HJ

HUROM aeglane mahlapress

TOITU TERVISLIKULT!

www.väetoit.ee

Lastele kujuneb suvekodupuhkus tehnikavidinatest võõrutamise kuuriks.

Ujuma minnes
pannakse jalanõud
jalga, sest merepõhi
on väga kivine.
Seepärast on rannas
ka pingike, kus
jalavarjud ootamas.

Lilli näeb kasvamas kivipragudes, ämbrites, kaussides ja isegi saabastes.

Kui ka kaugemat koduümbrust niidetakse, jäetakse alati alles kõik looduses kasvavad lilled – karikakrad, looduslikud orhideed, nõiahambad, tulikad. Sel moel loodetakse oma suvekodu naabruses rohkem liblikaid näha.

Järve kaldale istutas Ethel Siberi võhumõõga puhmad. Suve edenedes saab marju majale naalduvalt viinapuuväädilt ning marjapõõsastest, mida toidetakse mere äärest kogutud adrugaga. Alar ongi see, kes lillede kasvatamisega eksperimenteerib, Etheli hobiks on tomatikasvatus. Näiteks istutati vahtplastist kastidesse tomatid, mis kasvavad ja viljuvad ülihästi. Testi mõttes kasvab osa tomatitaimi ka vanas vannis.

Alar on maja naabrusesse mände ja kuuski istutanud. Viimased ei ole siiski kasvama läinud.

Karmid looduslikud tingimused ei lase siinsetel elanikel hulluks tööriigajaks muutuda.

“Kui ei taha end aiatööga päris orjastada, peab pidevalt mõtlema, mida ja kuidas sa kasvatad. Siin on väga kuiv, vihma sajab harva, lisaks on mulda napilt – vaevalt 10 sentimeetrit,” räägib Ethel. Samas ei tunne nad tööriigamisest hullusti puudust – seda jagub pealinnakodus niigi. Lillevälja ja selle ümbrus on suvekodus puhkamiseks ideaalne paik. ✿

Maakodu puhul pole autosõidust pääsu, sest bussiliiklus on nagu ta on...

Selleks aga, et Sa ootamatult jalameheks ei jääks, osta omale korralik Alcoscan!

ALCOSCAN® Secret

- Populaarseim HUULIKUGA alkomeeter! Täpsusklass B
- Oksiidpooljuhtandur – soodne "nina" Sinu seadmes.
- 4-punkti kalibreeritud. Suur LED-ekraan
- Uhkusega Eestis tehtud! EAML-i tunnustusega

HIND vaid 117 €
sooduskoodiga MSEC 107€

ALCOSCAN® Style Plus

- Väikseim Alcoscan taskualkomeeter! Täpsusklass A
- Elektrokeemiline andur – politseitehnoloogia Sinu taskus
- Uudne püsihuulikusüsteem tagab mugava kasutuse endale, sõprade jaoks kaasas lisahuulikud
- 4-punkti kalibreeritud. Suur LED ekraan.
- Üllatavalt kerge: vaid 66 grammi. Mõõdud 100x44x15mm
- Uhkusega Eestis tehtud! EAML-i tunnustusega

HIND vaid 217 €
sooduskoodiga MSP 189€

Pakkumine kehtib Rovicos kuni 31.12.2015.
Edasimüüjate juures võivad hinnad ja valik erineda.

Alcoscan on Rovico Büroo OÜ-le kuuluv kaitstud kaubamärk.

ISO 9001

BUREAU VERITAS
Certification

Kogu alkomeetrite tootmine, hooldamine ja müük toimub ROVICOS ranges vastavuses ISO 9001 kvaliteedijuhtimise nõuetega ja on vastavalt rahvusvaheliselt sertifitseeritud Bureau Veritas Certification poolt. Tänamaks meie klientidele parimat võimalikku kvaliteeti!

ROVICO
Vaid parim on piisavalt hea

Tallinnas -- Delta Plaza 11.korrus Pärnu mnt.141 E-R 10-18
Tartus -- Sepa Keskuses, Turu 45-B E-R 9-17, L10-15
Rakveres -- Põhjakeskuse 1.korrusel T-L 10-18

E-pood www.ALKOMEETER.com

LISAKS ROVICOLE MÜÜVAD ALCOSCANE KA:

Kõik **ONOFF** kauplused, Selverid, Expert, Statoil, Klick, apteegid jpt.
Kokku üle 400 kaupluse üle Eesti

Eesti Alkomeetrite Müüjate Liidu tunnustuse olemasolu tagab, et tegemist on kõrge kvaliteediga ja pikaajaliseks kasutamiseks sobiva seadmega, mis suudab leida Eesti seadusandluses tähtsaid joobenaite ja on Eestis justeeritud-kalibreeritud ning hooldatav. EAML, Maanteeamet ja Politsei soovivad kasutada ainult usaldusväärseid alkomeetreid. Ka Rovico laborid omavad EAML tunnustust.

Eestis toodetud ehne ALCOSCAN alkomeeter kannab alati sellist kleebist nii seadmel kui pakendil. Alcoscan on Rovico Büroo OÜ-le kuuluv kaitstud kaubamärk ja selle kasutamine ilma Rovico loata on kriminaalkuritegu. Kodumaine kvaliteetne töö nii Balti- kui põhjamaade suurimas alkomeetrite laboris tagab hinnale vastava kvaliteedi. Hoidu võltsingutest, vali parim!

Üle-riigiline **INFOTELEFON 6515070**

Suursugune taluma

Tekst **Anu Seidla**, EKA muinsuskaitse ja restaureerimise eriala magister, fotod **Väino Pool**, erakogu

Keset metsa, kaugel tihedamast asustusest ja liiklusest, seisab täitsa omaette üks häärberi tüüpi talumaja.

Selle ehitas Mulgimaa mees Jaan Sihver ja oli aeg, kus ühe katuse all elas kolm põlvkonda.

Oma aja kohta oli see talumaja üsnagi uhke – alumisel korrusel on peale köögi ja väiksemate tubade ka peaaegu väikese saali mõõtu elu- ja söögituba. Korralikult on välja ehitatud ka teine korrus, seal on kolm avarat, ilma katusealuse kaldata tuba.

Maja ehitas minu vanavanaisa Jaan Sihver (üks paljudest Jaan Sihveritest, sündinud 1867 – “Igatahes mitte see kommunist!” nagu suguvõsas alati lisatakse). Seni oli pere mahtunud vanatärisse, mille vundamenti tähistab siiani jasmiiinipõõsas. Vahetult enne sajandivahetust oli Jaan pärinud talu ja abiellunud Kadriga. Kaks aastakümnet kinkisid järgemööda viis last. 1900 sündis poeg, minu vanaisa, kellele samuti pandi nimeks Jaan Sihver, hiljem riburada neli tütart. Talus elas veel peremehe vanapoisist vend Jüri ja õde Juula. Need, kes peret ei loonud ja oma elu peale ei läinud, jäid talu. Sisuliselt elas talus kolm leibkonda.

Vanavanaisa oli tolle aja kohta eesrindlik mees – vist ikka parasjagu mulk ja julge pealehakkamisega, et ehitas sellise suuremat sorti, juba häärberi tüüpi maja. Ehkki talu ei olnud vist eriti jõukas – talumaad olid kehvad, madalad luhapealsed, kevadel kaua suurvesi... Karjaõuele ehitati ka korralik laut, kuhu mahtus mitukümmend lehma, ja muud abihooned. Ehituseks võeti pangalaen.

Eesti ajal polnud see maja muidugi metsade vahel, vaid ümberringi olid haritud põllu- ja heinamaad, nii et

Aastal 1939 pereema Kadri ärasaatmisel. Keskel Jaan Sihver vanem ja Jaan Sihver noorem ning Kadri vend Johan Sihver, kellele kuulus ka pildile jäänud uhke auto. Paljud neist ei kohtunud omavahel enam kunagi – kes Siberisse, kes Läände...

võis näha kaugele. Näiteks olla vabalt paistnud, mida tehakse poolteise kilomeetri kaugusel asuva naabertalu õuel ja põllul. Maja ümbrus hoiti korras, lillepeenardega ääristatud teed olid liivatatud ja seal ei tohtinud olla vähimatki umbrohtu, maja ees oli lilleklump, mille keskel lipuvarras, et tähtpäevadel heisata Eesti lipp. Sünnipäevi tähistati suurejooneliselt. Söögitoas oli Eesti ajal isegi telefon olemas. Elu oli päris. Tööd tuli teha, aga lastele anti võimalus õppida.

Elumaja on säilinud muutumatuna

Elumaja on säilinud peaaegu muutumatuks – algusest peale värvimata jäänud laudis on 1980ndate lõpus vaid Pinotexiga üle võõbatud ja aknad värvitud, laastkatuse asemel plekk.

Tegu on ristpalkmajaga, välisseinu katab horisontaalne laudvooder, vahetõel sokli kohal oli dekoratiivne püstlaudis. See on tulnud välja vahetada, aga 1980ndatel tehti seda horisontaal-

laudisega. Dekoori on napilt, aga see on ilmikas – akende piirdeliistudes on juugendlikku joont, teise korruse kolmepoolset akent raamivad kaks rombikent. Viilud on rõhutatud alt sakkii löigatud püstlaudisega.

Algselt oli majal laastkatuse, nõukogude ajal löödi see eterniidiga üle. 1990ndate algul asendati eterniit profiiplekiga, mis ei ole küll piisavalt väärrikas, aga oli toona ainus saada olev materjal. Kaotsi on läinud kunagised ehispennid. Saelõikelised sarikaotsad on alles ja neid on osaliselt plommitud.

Korstnapitsid on uuendatud – endiste, punastest tellistest korstnapitside asemele tehti mõni aasta tagasi uued, silikaattellistest.

Üks suur mugavus on ka juures – kui seni käidi välikemmergus ja pesta sai üksnes saunas, siis 1980ndate lõpul kaevati kanalisatsioon ja toodi majja veevärk.

Õue peal on püsti veel mitu abihoonet, aga lauta kahjuks alles ei ole.

Söögitoas oli Eesti ajal isegi telefon olemas.

ja Viljandimaal

Aastal 2015. Majal on uus katus. Kuni 80ndateni värvimata püsinud laudis on Pinotexiga üle tõmmatud, endine püstlaudis sokli kohal vahetatud ja asendatud horisontaalsega. Eesti ajal vaid värnitsaga pintseldatud ja kaititud aknad on värvitud, mõned ka korralikult restaureeritud.

Läbi aegade on laulupidudel esitatud laule, mis pole kavas kirjas. V üldlaulupeol kõlas spontaanselt ilmaliku kontserdi lõpus F. Paciuse/J. V. Jannseni "Mu isamaa, mu õnn ja rõõm".

1950ndate algul, kui talu kõige loomadeka oli saanud kolhoosi omandiks, leidsid kolhoosimehed, et see laut ei ole perspektiivne, sest asub asustusest ja korralikest teedest liialt eemal – piima vedada ja karjanaistel seal tööl käia ebaotstarbekas. Nii lõhuti laut

maha – ning kasutati ära küttematerjalis! Kunagise taluperemehe silme all.

Alles on küll teispoole maja asuv ait, mis ehitatud hoopis varem – 1878. Siin tuleb kiita eterniitkatust, mis nõukogude ajal aegsasti laastkatusele peale sai pandud.

Jaan Sihver polnud ainult asine talupidaja. Ta pidas lugu ka seltsielust ja oli musikaalne mees. Käis laulupidudel, millest annavad tunnistust fotod perealbumis.

IV üldlaulupeol Tartus 1891. aastal on vanavanaisa üles pildistatud laulukooriga, kus kõigest kuus meest. Viendale, pärisorjusest vabastamise 75. aastapäevale pühendatud üldlaulupeole 1894. aastal mindi juba segakooriga.

Laulukoor oli igatahes tõsine asi. Alles on vanavanaisa omakäeline laulik, kus joonlauaga käsitsi noodijooneid joonistatud, noodid ja sõnad üles tähendatud. Kusjuures mitme laulu juurde lisatud ka märkus, kuidas laulda, nt: "Waimustatult", "Südamlikult", "Pehmeste", "Waimustusega aga parajaste", "Wägevaste", "Mähedaste" jne. Vanavanaisa olevat ka kodus tihti omaette laulnud.

Pere pääses küüditamisest

Ainsa perepoja Jaan Sihver noorema ehk minu vanaisa saatuseks pidi saama jätkata kunagi taluperemehena. Ta sai oma aja kohta hea hariduse – 1920. aastal lõpetas ta Eesti Aleksandri kõrgema põllutöökooli, mis tollal tegutses Kõo mõisas. Aga talutööd ta teelikult sugugi ei armastanud. Abiellus ja tõi küll majja naise, aga ise oli kodus harva.

Eesti ajal töötas ta kinnisvarade hindaja ja maamõõtjana. Temale sobiski pigem ringi rännata ja asju korraldada kui kodutalus tööd rühkida.

Ehkki peretütred olid järgemööda läinud ära Tallinna õppima ja tööle, oli noorel Jaanil võimalus teha oma armastatud tööd ka pärast iseseisvusaaja lõppu – maamõõtjaid oli vaja iga korra ajal, ka nõukaajal. Vana Jaan hoolitses talu eest kuni oma surmani 1951. aastal.

Imekombel pääses pere ka küüditamisest – ju ei olnud talul erilist jõukust. Noorem Jaan elas selles talus oma elu lõpuni, aastani 1990. Vanavanaisa talu ei ole õnneks jäänud pelgalt suvekojaks. Nüüd elavad ja toimetavad seal järgnevad põlvkonnad. ✿

Häärber

endistel mõisamaadel

Tekst **Kadri Tramm**
Fotod **Birgit Püve**

Õnne ja Jüri Vainukivi on hulljulge ja heas mõttes pöörane paar. Kas te kujutate ette, et ehitate aastatega üles suursuguse ja pilkupüüdva puhketalu, ning selle asemel et loodut nautima hakata, müüte kogu kupatuse maha! Ja üldse mitte selleks, et lõunamaa päikese alla pensionipõlve nautima minna, vaid et alustada uues kohas ja täiesti nullist. Just nii pöörased ongi Õnne ja Jüri.

Vainukivide elutöö – uhke Vango puhketalu – asus metsade vahel Saarde vallas Marina külas, päris Läti piiri lähedal. Jüri ostis vana metsavahikoha salaja, alles aasta pärast tegi naise sünnipäeval üllatuse. Kui palju tööd ja vaeva pandi Vango tallu, teavad vaid Jüri ja Õnne ise. Talukompleksis oli nende ajal 15 palkhoonet. Siis otsustasid nad Vango puhketalu maha müüa ja viis aastat tagasi alustasid uue kodu rajamist Tõstamaa kaugemasse nurka, Vaiste mereäärsetele mõisamaadele.

“Oleme püsimatud inimesed, muudkui ehitame ja ehitame. Saame ühe elamise valmis, kui alustame jälle uut,” muheleb Õnne. “Mina olen mereinimene. Mulle väga meeldib meri ja just seetõttu otsime siia kinnistu. Pealegi, minu ema on siit pärit ja seetõttu on see kant mulle südamelähedane.”

Alustada tuli täiesti nullist, sest talukoht siin küll oli, ent mahajäetud. Ja see vaade, mis siin neile avanes, oli trööstitu. Et mitte öelda lootusetu.

“See oli kohutav! Ma istusin ja mõtlesin, et mina seda kohta vist kunagi korda ei saa. Siin oli vana kola – potte ja panne, okastraati, vanu jalgrattaid, klaaspurke – kõik rämps oli siin nurgas, seal nurgas,” meenutab Õnne. “Teine maja oli täis toodud igasugust rämpsu, sinna ei pääsenud sissegi – elektrinäitu ka ei mahtunud vaadata! Ja see maja läks põlema.”

Uue aida töid nad hoopis Tõrvast. Ning koos üllatusega – aida pööningult leidis Jüri tuttuue rautamata saani.

“Minu sugulased Õnne ja Jüri on väga asjalikud inimesed,” kirjutas toimetusele Vainukivide sugulane Karli Pant, kes muu hulgas seadiski

EESTI KAUNEIM
MAAKODU

2015

TALU

Aidaesine on mõnus istumiskoht nii külalistele kui pererahvale.

Õnne ja Jüri on edukas tandem. Neil on ühine huvi vanavara vastu ja koos on nad üles ehitanud juba teise talukoha.

Oleme püsimatud inimesed, muudkui ehitame ja ehitame.

Jüri Vainukivi

Vaiste mõisahäärberi "Eesti kauneima maakodu" konkursile. "Neile kahele kohe meeldib tööd rabada. See teeb nad õnnelikuks, pannes põsed mõnusalt maasikpunaselt õhetama. Lummav aed, viimse detailini viimistletud kodu ja oma kätega taastatud vanaaegsed majad on nende iseloomustamiseks peamised märksõnad.

Nende kodu on tõeline unistus! See vanas stiilis kolmekorruseline rookatusena palkmaja koos teda täiustavate kõrvalhoonetega Vaiste mõisa maadel on tõeline puhkuse paik. Vaikne ja rahu-lik, kus linnulaul vahutava merekohina taustal sind justkui parema inimesena tundma paneb. Selles kodus on armastust, romantikat, teineteisemõistmist ja külalislahkust," kirjutas Kerli.

Kui mõelda, et vaid viie aastaga on Õnne ja Jüri üles ehitanud peamaja, kõrvalhooned ja rajanud võimsa aia, mille kaunimad aastad on veel kindlasti ees, on see lihtsalt uskumatu ja imetlusväärne. Ent nähes, millise energiaga abielupaar oma õuel askeldab, pole ka midagi imestada.

Aarded

Antiik, kunst, mööbel, hõbe.

Rüütli 13, 10130 Tallinn
Telefon +372 56 666 611
E-mail aarded@aarded.ee

www.aarded.ee

Maja terrassil on tännisaun, kuhu mahub korraga 15 inimest.

Köögis püüab pilku helesinine klaasustega puhvetkapp. Tegelikult on kapi klaasused tehtud vanadest, Pärnu kiirabihoone lammutuselt saadud akendest.

Vaiste rannahäärber asub künka otsas, kus varem oli maakivikelder. Künka otsas kõrgemal ikka seetõttu, et silm merd näeks. Perenaine näitabki maja ülemisel korrusel vannituba, kus ta pärast rasket päevatööd armastab mõnuleda ja aknast merele vaadata. Tõsi, kaunis vaade nõuab ka ohvreid – künka otsas asuv rookatusega maja on nüüd rohkem avatud tuulele, mille kaitseks nuputab pererahvas eri lahendusi.

Keldri süvendit kasutasid Õne ja Jüri aga uue maja ehitamisel osavalt ära – nüüd on maja alumisel korrusel suur Vene saun, köök ja avar puhkenurk. Kui suurem seltskond siia tuleb, on ruumi pika laua taga istuda ja saunamõnuseid nautida. Kiviseinteks kasutatud kivid on aga pärit kõik siitsamast krundilt.

Kõik, mida siin näha ja käega katsuda, on Jüri ja Õne enda kätega ehitatud, korrastatud, loodud. Peremehe lemmiktööriistaks on ketaslõikur ehk relakas, ja nagu näha, saab sellega teha imesid. Muu hulgas ehitada kogu köögimööbli, teha vanadest pudelitest lambikuplid, vuntsida vana puitu, jne.

Peamaja võimsad palgid ostis pererahvas tavaliselt mehelt, kelle juures olid need seisnud mitukümmend aastat ja oodanud oma aega. Majaehitusel läksid käiku ka vana kuuri laudad. Ikka relakaga puhtaks, seinad ja õliga kokku.

ADAMS GRUPP PALKMAJAD

Projekteerimine, ehitus ja renoveerimine

Käsitööpalkmajad Saaremaa meistritelt

Vanavara eksponeeritakse uhkusega.

↑ Keldrikorrusel on Vene saun, peremehe enda ehitatud mööbliga kööginurk ja puhkenurk.

→ Jüri löikas vanadel pudelitel põhjad ketaslõikuriga ära ja nii said neist valgustid.

Elutoas jääb pilk peatuma tohutu suurel peegil ja kummutil. Peegel on nii suur ja kõrge, et ulatub pea maast laeni. “Seda peeglit polnudki meil varem kuhugi panna ja ta lihtsalt ootas oma aega,” ütleb Õnne. See mööbel on pärit Varbla mõisast.

“Minu ema vanaema oli Varbla mõisas lapsehoidja. Kui mõisaproua ära läks, võis ta võtta mõned asjad endale ja nii need meie perre tulidki,” räägib perenaine. Tähtsusetikke mööblitükke on teisigi – näiteks rehe alt toodud vana diivan, mille on teinud Õnne vanaonu, Varbla kandi parim puusepp. Sisekujundajaks on olnud Õnne ja Jüri ise. Peamajja soovis perenaine tuua rannastiili, siin on palju valget ja sinist: valged õhulised vanas stiilis kardinad, sinisetriibuline mööbliriie, sinisetriibulised kaltsuvaibad, jne. Armastus vanavara vastu on näha igal sammul: lae all riulil on eksponeeritud samovarid, ahju kaunistavad vanad mõõgad, vanad topsikud, lauanõud, jpm.

Kommentaar

Vaiste rannahäärber

Ene-Ly Piibor, sisekujundaja

Taluhäärber on uus ehitis, aga kujundatud antiiksemas maamaja stiilis. Eluruumid on häärberile kohaselt edevamad ja luksuslikumad. Saunaosa aga maalähedasem ja rustikaalsem. Heas mõttes rohmakas, liigse viimistluseta ja looduslähedane. Pererahva suur kirk vanavara vastu kajastub ka sisekujunduses. Oma väärika koha ja uue elu on leidnud palju antiikmööblit ning väiksemaid esemeid. Kuna talu asub mere ääres, on kohati sisse põimitud mereteemat. Palkseinte tumedale toonile on kontrastiks mitmed heledad pinnad – põrand, köögmööbel, magamistubades osaliselt heleda tapeediga seinad. Hubasust annavad õhulised valged tikanditega kardinad ja triibulised kaltsuvaibad. Igal sammul on näha pererahva enda kätetööd. Palju ideid on ise teostatud. Nii sünnib kodu, mis on omanäoline ja kordumatu.

Elutoas on mereteemat – sinist ja valget. Nurgas seisev kummut on pärit Vaiste mõisast.

Paigaldame jää- ja lumesulatusüsteeme!

www.rennisoojendus.ee

Info tel 5841 0028

info@rennisoojendus.ee

kauneim talu

Ait on ümber ehitatud külalistemajaks ja siin on kaheksa eriilmelist tuba.

← Lillevahuse tapeedi ja pitsilise päevavarjuga tuba on aidas kõige romantilisem.

↑ Need trofeed kaunistavad aida seinu. Peremees ise aga jahimees ei ole.

“Midagi pole teha, mulle meeldib see vana kola,” ütleb Jüri ja Õnne lisab: “Ise ei osta me mitte midagi, kõik need vanad asjad on meile elu jooksul ise tulnud. Ka sõpradele oleme öelnud, et asju ärge meile külakostiks ostke, tavaliselt nad toovad selle asemel vanavara,” räägib Õnne. Tema eriline kiindumus on vanad lauanõud. Jüri sõnul on neil vanavara suure muuseumi jagu ja kõik see on pakitud 200-liitristesse tünnidesse. Neid on kokku 60. “Küll ta kunagi ikka tuleb! Praegu meil veel *power*’it (jõudu) on,” ütleb Jüri.

Kui ait on tavaliselt kujunenud asjade, tööriistade ja tehnika hoiupaigaks, siis Vainukivid on

Antiik- ja retromööbel Belgiast!

Kauplus
ALTERMÖÖBEL
Peterburi tee 65,
Tallinn
tel 600 3788

Avatud
E-R 10-19
L 10-17
P 12-15

Vannitoa aknast paistab meri, ja see oli perenaise soov. Vannis istudes saab nautida merevaadet ja päikeseloojangut, juua veini või kohvi.

Vannitoa seinas on ruuduline aken, kuid hoolikamal vaatlemisel selgub, et tegu on peegliga.

aidast teinud külalistemaja. Siin on kahel korusel kokku kaheksa tuba, milles igäühes WC koos duširuumiga. Kõik toad on kujundatud isemoodi, eri teemade, tapeetide ja värvigammaga. All on Jüri enda ehitatud kööginurk.

“Olen üritanud juhtmed ära peita, et neid seinal näha ei oleks. Uskumatu, kui suur hinnavahe on valgel ja pruunil elektrijuhtmel! Nagu ka valgete ja teist värvi radiaatorite puhul,” nendib Jüri.

Aida seinal on pildigalerii vanadest talufotodest. Kunagi käis siin suur metsamaterjali eksport Euroopasse. Varbla metsadest ehitati sadamasse kitsarööpmeline raudtee, kust puit otse sadamasse veeti – selleks kasutati hobuvankreid. Sadamas oli saeveski, kus puit parajaks saeti, puksiirleavadele laaditi ja need omakorda selle suurtele kaubalaevadele vedasid.

Vaiste mõisahoonet enam pole, see lammutati 1970ndal. Ühel fotol on mõisa viimane aednik – tema hoole all oli muu hulgas suur õunaaed. Teisel fotol on viimane majapidajanna. Mõisnikud lahkusid, kuid nemad jäid siia surmani.

Vaiste mõisahäärber on külalistele avatud, siin saab rentida tube, telkida, käia kaatriga merel, pidada jahti, vaadelda linde, jpm. Firmaroaks pakub pererahvas seenesuppi seemnekaraskiga.

“Seda maja rendime me külalistele välja. Kui tahtjaid on, rendime peamaja ja aida välja ning läheme ise puukuuri,” naerab pererahvas. ☘

kauneim talu

Ülemise korruse
magamistoas
jätkub mere- ja isegi
madeavastuse teema.

BARRELSTAR

Valmistame nii puidust
kümblustünne (hinnad alates 635 €)
kui ka plastiksisuga kümblustünne
(hinnad alates 1220 €)

www.kümblustunnid.ee

tel 5623 0077
barrelstar@gmail.com

**Kvaliteetsed
kümblustunnid
otse tootjalt!**

Eneseusus kasvav

Jaanus ja Pille Viese jätsid pealinna ning rajasid endale Sonne talukohta kodu, kus nautida elu võimalikult looduslähedases stiilis.

Tekst **Kristel Kirss**
Fotod **Sven Arbet,**
Birgit Püve

Praegu elavad Sonne talus lisaks Jaanusele ja Pillele nende lapsed Laura, Jaano ja Marie ning kolm noort kassi – Kirs, Tommi ja Leegi. Kasside muretut mängu vaadates ning nurrumootorite puhkehettekedel nende rahulolevat häält kuulates on selge, et see on neile parim koht elamiseks.

Tallinnas elanud Jaanus ja Pille Viese tegid elus otsustava kannapöörde üheksa aasta eest.

“Sees näris pikka aega tunne, et midagi peab muutma. Ja kui ei oska sisemust muuta, siis piirdud välisega. Eesmärk oli, et saaks Tallinnast ära, ja nii kaugele kui saab,” räägib Jaanus.

Elukohamuutuse tegi lihtsamaks seegi, et saviehitusega tegelev mees sai tööpakkumise

Setumaale, ettevõtlusnõustaja kohale. Nii oli suund teada, kuhukanti uut kodukohta otsida.

Pärale jõudes soovitasid kohalikud vaatama minna vana talukohta, mis asub Piusa jõekäärus, kus kunagine talumaja oli maani maha põlenud. Esialgu mõtles kodule kohta otsiv pereisa, et parem vaatab veel mingeid müügis olevaid kohti. Aga miski viis teda ikkagi sellele metsistunud krundile. “Kui kohale jõudsin, siis tuli äratundmine – see on õige koht!” meenutab Jaanus. Peagi selgus, et talukoha nimi on Sonne. Rõõm oli suur. Nimelt kandis sama nime Jaanuse isa talu, mis neile väga meeldis. Nimede kokkulangevus kinnitas veelgi usku, et see on kodu jaoks kindlasti parim paik. “See oli ettemääratud, siin pole kahtlustki!” lausub Jaanus.

Rakettahjud ja soojad savist diivanid

Viesed müüsid ära oma Kalamajas olnud kodu, sest neid mõlemaid võlus mõte elamisest looduse keskel. Pärast ostutehingut kolitigi kogu perega Tallinnast ära.

ökokodu

Sonne talus elatakse
lihtsas palkmajas.
Samas ihkab peremees
Jaanus peagi ehitada
oma perele koduks
savimaja ning selle
poole ta oma mõtete ja
tegemistega aina rühib.

Sonne talu

Köögiviljad kasvavad
siin peres mahedalt.
Peenarde eest
hoolitsevad ka lapsed
Laura ja Jaano.

Jahedama aastaaja saabudes saab elutoa rakettahjuga köetav diivan aina populaarsemaks istumiskohaks. Kass Tommi on koha juba sisse võtnud ning nurrub lambanahal, nii et maja kajab.

Esialgul elasid nad Võrus, siis krundil telgis, seejärel viis kuud neljakesi haagissuvilas ning ühe aasta said varju sõbraliku naabertalu saunas. Jaanus unistas kodust, mis oleks oma kätega ehitatud savimaja. Paraku aeg sundis tagant. Pere oli vaja talveks saada oma kodu katuse alla, aga sõbrad, kes oleks savimaja ehitada aidanud, elasid nüüd Jaanusest liiga kaugel.

Nii sündis otsus, et kõigepealt pannakse püsti palkmaja ja saun. “Esialgul ma ei suutnud siia nii palju rahvast meelitada, et savimaja ehitada. Eks see oli suur samm ühe mehe jaoks, kes tegeleb saviehitusega, et tellida endale maja hoopis palkidest. Aga ma ju kunagi unistasin ka palkmajast. Nüüd mõtlengi nii, et esialgu tuleb ellu viia väikesed unistused, siis saab suurte kallale asuda.”

Jaanus, kes on tuntud loodusehitaja ja loomuliku eluviisi edendaja, kasutas ehitades vaid

Tippvorm.

FSB lingid kuuluvad põhjusega maailma disainiklassikasse. Nüüd on ideaalne võimalus valida oma lemmikvormile ka interjööri sobiv toon. Imetle puhast katmata pinda või inspireeru tervest värvikaardist. Kõik on võimalik.

Lingid leiad valnes.ee

valnes[®]

Turvalisem elu

Suhtlemiseks, koolitusteks või ka tähtpäevade tähistamiseks on taluhoovis veel üks tore kuppelahjuga katusealune. Siinsete saviseinte kaunistused on tehtud nii Haapsalu, Obinitsa, Järvamaa kui ka kohalikust savist. Varjualuse seinad mõjuvad soojalt ja pehmet, nagu ka savist diivan.

Eksperimentaalmajake on tulevases elumajas kasutusele võetavate tehnikate katsekeskus. Tulevikus võib sellest saada Sonne talu külalistemaja.

looduslikke materjale. Mees tunnistab, et algus oli ikka pingeline, aga samas ka põnev.

“Saime kogemuse, kui raske on luua ise füüsiliselt. Looduses kõike nullist alustada ja ise teha – see on väga töömahukas. Kas või see, et kogu ümbrus on metsik – sa niidad kõik ära ning lühikese ajaga kasvab kohe peale. Panga abiga olnuks mitmed tööd palju lihtsamad,” tõdeb Jaanus. “Samas tsivilisatsioonist ei saanud me paraku üle ega ümber. Tahtsime küll päikeseenergiat kasutada, aga pakett oli nii kallis, et otsustasime tavaenergia kasuks, mida sai n-ö sõbrahinnaga.”

Õnneks ei olnud neil muret puhta vee pärast, talu hoovi kaevu täidab korralik allikas.

Palkmaja sai püsti vaid päevaga, kuid ülejäänud ehitustöödele kulus üle aasta. Maja soojaks saamiseks ehitas Jaanus elutuppa raketahju ning köetava diivani, mille savi on hangitud kraavide ja tiikide kaevamisel üle jäänud savist. Raketahi on küttekoldeks ka saunas.

Neid soovitab Jaanus teistelegi, sest need on loodussäästlikud. Sellise ahju isoleeritud soojustatud põlemiskambris tõuseb puude põlemisel temperatuur üle tuhande kraadi. Sel moel kulub puid kütmiseks vähem kui tavaahjus ning ka põlemisjääke on vähe.

“Sellise ahju ehitamine on jõukohane ka inimesele, kellel ei ole pottsepakutset,” ütleb Jaanus, kes tegelikult on Tallinna Ehituskoolis just selle eriala lõpetanud.

Nii ei olnud talle mingi vaev puudega köetav pliit valmis ehitada. Ka selle alumine ehk mitteköetav osa on ehitatud toorsavi, põhu ja liiva segust. Pliit on kõrge, mis teeb toiduvalmistamise mugavaks, sest nii ei jää süüa tehes selg haigeks.

Kõik, mis perenaisele vajalik, on ühe kerepöörde kaugusel. Keedupotid ja kruusid, millest taimeteed või kohvi juua, on kõrvupidi riputatud maja palkide külge, kus nad on kõik kenasti näha ja kergesti kättesaadavad. Maja katusekorusele sätiti magamisruum. Aja jooksul täiendati elamist veel vannitoaga, millele seintes on toredad riuliorvakesed punase savikrohviga seinas.

Jaanus tunnistab, et tegelikult on temas ikka alles see kihk, et ehitada oma perele savimaja.

Jätkusuutlik pangandus tulevastele põlvedele

- Meil on pikaajaline vaade
- Vastutame oma äritegevuse ja tegude eest
- Oleme läbipaistvad ja lihtsalt mõistetavad
- Toetame kestmajäämist

Maja ette ehitatakse varikatusega välikööki, milles on juba töötav kuppelahi. Jaanus ütleb, et see vajab veel lõbusamaks krohvimist.

Ta on saviehitusealast koolitust saanud Iirimaal, kuid savist elumaja ei ole mees varem ehitanud.

Eelprooviks hakati palkmaja kõrval ehitama eksperimentaalset maja, mis järgiks loodusele omaseid kaarjaid ja kumeraid vorme. Sellist ehitusstiili nimetakse *cob*-tehnikaks, see tähendab ümaraid vorme, ümaraid nurki ja käsitsi voolimist.

See kõrvalhoone sai kõikide saviehituse trikide ja nipide proovimise kohaks. Aga mitte

ainult. “Me oleme mõelnud, et kuidas siin kõigest kaugel saaks ellu jääda. Oleme naisega kaalunud koolitusturismi ja ka joogalaagrite korraldamist. Praegu oleme pakkunud loodusehituse laagreid. Õnneks inimestele meeldib siia ürgse jõe orgu tulla.”

Maja praegusesse etappi on jõutud 34 päeva ja 12 inimese abiga. Abikäteks olid vabatahtlikud, kas siis koolituslaagrite käigus või talgulistena.

Kassidelegi meeldib selle varjualuse hubasuses elu nautida.

Ürgses savi-põhutehnikas majaehitus pole Jaanuse hinnangul kallis, seda juhul, kui suurem osa materjalist on omast käest võtta ning kogukond aitab ehitada. “Kui keegi telliks endale sellise maja, tuleb hind oluliselt kõrgem kui mõne tavalise maja ehitamine,” ütleb Jaanus.

Eksperimendid kodu nimel

Selle maja ehitamiseks olid liivakarjäär ja savivarud lähedal. Palgid, mida kasutati katusekonstruktsioonis, saadi Põlvamaalt. Samuti kulus majja rukkipoõhupakke, soojustuseks pesemata lambavilla, mida osteti talunikelt.

Liiva vajati kolm koormatäit. “Võiks öeldagi, et see on rohkem nagu liivamaja. Põhupakke ja lambavilla kasutasime soojustuseks. Katsetasime siin eri tehnikaid, et näha, mis toimib,” märgib Jaanus. Osa liivast on selle maja vundamendiks ehk liivaga täidetud suhkrukottides. Kotid on laotud müüri põhimõttel ehk iga liivakott toetub teisele servakesega, et neid omavahel kindlamalt siduda. Iga kotirea vahel on tugevuse andmiseks lisatud okastraat.

Maja saab soojaks raketahju küttes. Siit ei puudu köetav diivan ja kamin. Kõik küttekahad tehti loodusehituse laagrite käigus. “Kamin sai valmis viie päevaga ning selles on koos liiv, savi ja põhk, vaid kolle on laotud šamottkividest. Kaminat aitasid ehitada naised, kes olid täiesti algajad,” märgib Jaanus.

Üks põnevamaid avausi, mis selle maja seinas silma jääb, on mõeldud külmapikis-sahvriks.

“Selle tagumises seinas põhupakisoojustust ei ole, küll aga on loodud katkestusega külgeinad, et vältida külmasildu,” seletab meister. Ette

Paigalda sügisel, kasvata kevadel

Eesti suurim kasvuhoone kaubamaja

Kojutoomine ja montaaž üle Eesti

müüme ka järelmaksuga

kasvuhooned • talveaiad • verandad • kastmissüsteemid • kasvuhoone tarvikud

www.rodoaed.ee • rodoaed@gmail.com

www.facebook.com/kasvuhooned

tel 501 6742

Pitsa, ahi ja ahjulabidas – kõik on Jaanuse tehtud.

tuleb puidust uks, mis on seest vooderdatud fooliumiga.

Eksperimentaalse kõrvalhoone pakettaknad ning nende ümbrus annavad *cob*-tehnikast ettekujutuse, kõik aknaavad on mõnusalt ümarad ning samas erikujulised. “See ei ole veel sugugi valmis. Mitmed viimistlustööd ja krohvimine seisab veel ees,” ütleb Jaanus. “Aga tulevikus peaks siin nii lastel kui külalistel päris mõnus olema.”

Üks kena varjualune kuppelahi on talu maadel veel. Selle seinad paljastavad, kui eri värvi võivad olla teistest maakondadest toodud savid. Seinte kollakad, hallid ja helepunased kaunistused on tehtud nii Haapsalu, Obinitsa, Järvamaa kui ka kohalikust savist. Varjualuse seinad looklevad ja voogavad nagu ka sinne savist diivan. See kõik

loob tunde, nagu oleks selle ehitanud orgaanilise arhitektuuri esindaja Gaudi õpilased. Tegelikult on seegi ehitis valminud Jaanuse juhendamisel ning loodusehituse laagrite raames.

Selleks et suvel ei peaks elumaja raketahju kütma, kavandati kodu ette varikatusega väliköök. Seal on juba kuppelahi, pliidi vundament ning kiik. Jaanus ja Pille kiikuma eriti ei jõua, küll aga naudivad seda Laura, Jaano ja Marie.

Väliköögis valmivad pitsad

Kohalikust liiva-savisegust kuppelahi on nii palju valmis, et selle umbes 300kraadises kuumuses saavad kolme minutiga valmis maitavad pitsad. Jaanuse jaoks on ahi veel poolik ja testimisjärgus. Ta jälgib pidevalt, kuidas kuumus *cob*-tehnikas ehitatud ahju mõjutab, sest samasuguseid teeb ta ka klientidele ning õpetab nende ehitamist kõigile huvilistele. Just seetõttu on väliköögi kuppelahi veel lõbusaks krohvimata. Samas ei sega krohvi puudumine küpsetamist.

Pille kasutab pitsatainas alati mahedaid jahutooteid, näiteks speltajahu ja täistera-nisujahu. Tainameister teab, et kui head pitsat tahetakse, tuleb tainas hommikul valmis teha ning lasta sel vähemalt pool päeva kerkida. Siis saab seedimisele kõige sobilikuma küpsetise.

Jaanus hakib valmis kõik pitsale sobivad koostisained – tomati, suvikõrvitsa, lehtpeedi, paprika, küüslaugu. Suurem osa köögiviljadest on pärit maja kõrvale rajatud kõrgpeenardest. Iga pereliige ja külaline saab oma käega voolida tainapallist pitsapõhja ning sellele siis talle sobivad toiduained peale laotada.

Jaanus ise on mõnda aega olnud toortoidudieedil. Seega jääb temale vaid pitsaküpsetamise rõõm.

“Mind ei isuta üldse, tunnen värsket kraami süües end nii hästi,” ütleb ta.

Kogu nende elu uues kodus, ka valdav osa perele toidu tegemisest, on eksperimentilaadne tegevus. Suve lõpus võib maitsta aiamaakatsetuste tulemusi – lauale saab kõrgetest põhupeenardest tuua aiavilju ja lilli, mida silmarõõmuks aiamaal näeb. Muud toiduained oma aia saadustele lisaks ostetakse talunikelt. Jogurti tegemiseks vajalikku piima tuuakse naaberküladest.

Kassid tiirutavad toiduvalmistajate ümber pidevalt ning mõni hüppab vahel ka lauale.

Keegi ei riidle loomakestega, vaid nad tõstetakse vaikselt ja turjast kinni võttes taas maha. Nii pidavat kass kõige paremini selgeks saama, mida ei tohi teha. “Nende kassipoiste omanikuks saime juhuslikult,” meenutab pereisa. “Läksin ühte tallu, seal öeldi: võta kaasa, nad saavad ise hakkama. Võtsingi siis kolm kassipoega kaasa, kuigi mul endal ei ole kunagi varem lemmikloomi olnud. Mõtlesin lastele, et nende lapsepõlve võiks ka lemmikloomad kuuluda.” ✿

Kuppelahjus valmivad pitsad kolme minutiga.

HÕBEDASED

JOOGIKOTID ON TAGASI

SEISAVAD PÜSTI PAREMINI
KUI KUNAGI VAREM!..

MAHUGA 1,4 KUNI 5-LITRIT.
VARUSTA END PAKENDITEGA,
ENNE KUI ÕUNAD LANGEVAD!

pakendi keskus

EESTI KAUNEIM
MAAKODU
2015

LAPSESÕBRALIK

Lastele valitud kodu – Mardi talu

Tekst **Kristel Kirss**, fotod **Birgit Püve**, **Liis Sepp**

Karala külas Mardi talu kiviaia taha jõudes jääb kohe silma lasteala, kus on põnev kalalaev ning muinasjutulise moega mängumaja. See on vaid üks osa Mart ja Lilian Maastiku lennukate ideedega kodust, mille nad rajasid oma kahele pisitütrele mõeldes.

Tallinnas pere loonud Lilian ja Mart Maastik soovisid elada puhtamas keskkonnas, seda eelkõige oma kahe väikese tütre Mia (6) ja Linda pärast (3).

2000. aastal soetatud suvekodu kerkis talukohale, kus endine eluhoone oli mädane ning ümbrus räämas. Nüüdseks on uus ehk Mardi talu juba seitse aastat nende päris kodu. Selle sisustamisel ja aia kujundamisel mõtlesid

vanemad nii oma laste vajadustele kui ka enda ja tütarde sõpradele.

Kui Maakodu Mardi tallu jõudis, mängisid suurel kalapaadil kaks last. Küsimusele, kus ema ja isa on, poisid ja tüdruk ei vastanud, vaid jooksid hoovalt minema. Hiljem kuulsime pereema Lilianilt, et Mia ja Linda on hoopis lasteaias ning nende mängumaal mängisid vanemate töökaaslaste lapsed, kes olid Mardi talus oma ema ja isaga puhkamas.

Mardi talu maastikukaitsealal on kiiged ning mitmed võimalused ronimiseks ja turnimiseks.

Muinasjutuline mängumaja mõjub kutsuvalt.

lapsesõbralik kodu

Lilian ja Mart Maastik leiavad alati aega, et olla koos oma pisitütarde Linda ja Miaga. Pärslane Chiquita vedeleks fotograafile poseerimise asemel meelsamini toas, taluperemehe ehitatud voodis.

Talutare, kus Maastike pere elab, on hiigla suur. See on kokku pandud Kilingi-Nõmme kahe vana maja palkidest. Suures majas jätkub kõigele mõnusaalt ruumi. Kodu planeeringu aitas teha Mardi koolivennast arhitekt Martin Kõo, kellega peeti hiljemgi, kui hooneid talu maadel juurde ehitati, veel nõu. Arhitekt aitas Mardi ideed ellu viia.

Mees tunnistab, et tegelikult, kui tal oleks võimalik uuesti eriala valida, õpiks ta sisekujundajaks. "Ma nägin elumaja juures päris palju vaeva. Tahtsin, et kõik oleks enam-vähem vanas stiilis. Tekstiilide valik ja õmblemine on Liliani määra, aga kõik sisekujunduslikud teemad võtan ma hea meelega enda kanda. Muidugi peame me kõiges omavahel ka nõu," sõnab Mart. Lilian kinnitab mehe sõnu ning kiidab oma abikaasa originaalseid ideid, valikuid ja maitset.

Esik on avar ja minimalistlikult sisustatud. Selle ühes seinas on kaks toredat kaasaegset tampeuidust kirstu. Need leiti mihklilaadalt, ja meister, kes need valmistas, on pärit Võrumaalt. Kastid varjavad võõra pilgu eest laste varandust ehk mänguasju ja joonistustarbeid. Ühes neist on Mia, teises Linda asjad.

Avar antiikmööbliga sisustatud elutuba suubub skandinaavialikult heledasse avatud planeeringuga kööki, mis jääb sauna mõõtu hiiglasliku,

→ lk 62

narma
KUTSUME VAIBALE

Loodud Eestis!

Narma vaibad on saanud oma nimed Eestimaa küladelt!

OPEN kollektsiooni põrandavaibad on müügil üle Eesti:

- Aatrium Sisustuskaubamaja Järve Keskuses
- ASKO kauplused Tallinnas, Tartus ja Pärnus
- Tallinna Kaubamaja ja Tartu Kaubamaja
- ON24 Sisustuskaubamaja www.on24.ee

Shenillvaip LUVA

Plastikvaip DIBY

Bukleevaip VIKI

AJAKOHANE MAAKELDER LOODUSLÄHEDUSE AUSTAJATELE

Eestis hakati maakeldreid ehitama kartulikasvatuse laienemisega 19. sajandi II poolel. Peatselt jõudsid keldritesse ka kapsa- ja kurgitünnid ning moosi- ja mahlariivulid.

Nõukogude ajal kasvatati oma pere tarbeks köögi- vilju, mis vajadis ületalve säilitamiseks hoiukohta.

Tänapäevased ehituslahendused ja materjalid on muutnud keldri rajamise meistritele palju hõlpsamaks. Säilinud traditsioonid ja ehitise pikaajalisus loovad väärtust mitmele põlvkonnale.

Maakelder24 on tänapäevane arhitektuuri- lahendus, mille väljatöötamisel on pikaajalise betoonitööde ehitamise kogemusega ettevõtte arvestanud klientide soove. Läbimõeldud disain sulandub maastikku ja aitab krundil ruumi kokku hoida. Sisemuses asuv kasulik pind on avar, sobides ka väikese maatükiga suvilakruntidele.

Keldri täisvalmishitus toimub tellija krundil ühe päevaga. Pärast tööde lõpetamist näeb kelder välja nagu väike kompaktne künkas, millest soovitame teha silmailu pakkuva alpimäekese.

Maakelder24 ei nõua selliseid kulukaid lisatöid ega -ehitisi nagu vundament, suured mullatööd keldri katmiseks või kulukad tööd fassaadiosa viimistlemiseks ja kaunistamiseks. Keldri põhikomplekt sisaldab lõpuleviidud fassaadilahendit, mis vastab tellija igasugustest lisakuludest.

Meie kelder sobib paigaldamiseks ka kõrge põhjaveetase- mega kohtadesse. Tugevast betoonist ja aktiivsest lisandist hermeetiline konstruktsioon tagab rajatise veekindluse ja pikaajalise kestvuse. Läbimõeldud niiskusisolatsiooniga aluspõrand välistab keldri liigniiskuse, takistab ruumis hallituse teket ja hoiab kahjurid eemale.

Maakelder hoiab ühtlast naturaalselt jahedust. Maakelder24 optimaalne temperatuuri- ja niiskusrežiim (aasta ringi 2–5 kraadi, suhteline niiskus 85–95%) tagab ideaalsed säilitustingimused nii toiduainetele (õun, kartul, soolakurk, tomat, moos jne) kui ka veini- ja õllepudelitele.

Meie kelder ei nõua eraldi lisavundamenti. Kelder rajatakse pooldegi maa alla. Välisseinad ja katus soojustatakse vahtplastiga, mis ennetab keldriruumi niiskumist ja külmumist.

Meie keldritel on loomulik ventilatsioon. Toote valmistamise ja kokkupaneku kvaliteet vastab kõrgele kvaliteediklassile AA ning Euroopa normidele ja standarditele (EVS-EN13670:2010).

**Hoidistamishooaeg on alanud.
Parim koht suvemaitsete
säilitamiseks on maakelder!**

Maakelder24

Conex Finance OÜ, Suur-Sõjamäe põik 4
tel 5629 6504, info@maakelder24.ee
www.maakelder24.ee

Laste mängulaev on nii suur, et võtab pardale ka täiskasvanuid.

Villa Linda on ainus vanast talukohast alles jäänud palkait, millele Mart sai uue elu anda.

vanadest käsitöetellistest tehtud ahju taha. Võimalusel sööb pere alati koos.

Õuest tuppa tulles, juba esikust saab piiluda, kes köögis askeldab ja mis toitu parasjagu valmistatakse. Selleks on esiku ja köögi vahelisse seinä väike aken paigutatud.

Kui kõht täis, saab esikus asuvast trepist tõusta magamistuppa ja tüdrukutele kohandatud majatiiba ning trepi kõrvalt pääseb ka vannituppa. Peremehe käe järgi sisustatud hubase sisekujundusega vannituba on majas Mia ja Linda üks lemmikruume. Lastele meeldib vannitoa suur puidust vann. Tegelikult on vann tehtud Hiinas ning siberi seedri puidust. “Ega me tüdrukuid muidu tuppa saa. Tuleb vann vett täis lasta ja hõigata, et lähme vanni,” naerab Lilian. “Meil on tegelikult laste vann ka, aga tüdrukud tahavad meiega koos vannis käia. Mahume siia neljakesi väga hästi ära,” lisab Mart.

Vannitoa kõrvalt saab teisele korrusele. Trepiahall, mis teisel korrusel asub, on kujundatud

kontoriruumiks, mille riulid on täidetud raamatutega, seinad maalidega, mis kord on teinud Mardi vanaisa Aleksander Arnold Maastik (endine Martenson) ning rohkete perefotoodega. Selgub, et Liliani hobi on fotograafia ning parimad pildid on kenasti raamitud. “Ma loodan ja tahan, et lastel, kui nad kasvavad, oleks fotomälestused sellest, millised nad on olnud, milline oli kodu ja aed siis, kui nad olid väikesed,” räägib pereema.

Trepiahallis on ka vanaaegne kirjutuslaud, mida praegu kasutab Mart oma kirjatööde tegemiseks. Aasta pärast saab sellest Mia õppimislaud. Pereisa leidis toredate kirjutuslaua antiigiarist. Kui ta seda lähemalt uuris ja sellest mõned paberid leidis, selgus, et see kuulus kunagi maestro Eri Klaisile. Seda enam toda lauda nüüd hoitakse.

Väikeste daamide buduaar

Mia ja Linda katusealune suur tuba on tõeline väikeste tüdrukute unelmateruum. Valgust annavad siin toas päevavarju meenutavad valgustid, mis ripuvad laest alla eri kõrgustel. Selline mänguline lahendus sobib hästi lastetuppa. “Lastetubadesse sobivaid valgusteid on raske saada, sest mingis eas lapsed kasvavad nii kiiresti,” tõdeb Mart. “Me ei tahtnud päris titekaid valgusteid,” lisab Lilian.

Nii disainis Lilian ise lambikuplid ja sättis need valgusti raamile ning Mart tegi ära elektritööd. Sobiva voodi saamine kahele öele polnud samuti lihtne. Pereisa leidis n-ö printsesside voodi interneti kaudu. Teisiti oleks seda kahekorruselist valget narivoodit, mis on Hiinas toodetud, kohatu nimetada. Mööblitükk on tugeva konstruktsiooniga, samas viib tore kaunistatud trepp ülemisele magamisasemele. Trep

www.liikuri41.ee

UUSARENDUS LASNAMÄE VEEREL LIIKURI TN. 41 II ETAPP MÜÜGIS

www.tohu.ee

VIIMASED, KOLMEKORRUSELISED, HEA PLANEERINGUGA JA HUBASED PEREKORTERID TOHU 1 JA TOHU 3 PIRITA-KOSEL, MAARJAMÄEL.

Müügikorraldus: Colonna Kinnisvara OÜ
Müügiinfo: www.liikuri41.ee, www.tohu.ee ja www.colonna.ee
Martin Sillandi, martin@colonna.ee, +372 511 9962

Lastetoa mängunurk meelitab iga väikese tüdruku mängima.

astmetel saab laps soovi korral istuda. Voodid on laiad ja päris pikad, nendes saaks tüdrukud magada keskkooli viimase klassini. Seejuures on üldmulje ikkagi muinasjutuline. Sellisest voodist ei kipu tüdrukud vanemate abieluvoodisse. Pigem on vastupidi! “Lilian käib õhtuti tüdruku-tele unejuttu lugemas ja jääb sageli nende juurde magama,” naerab isa. “Minagi, kuigi pikkust on 193 sentimeetrit, olen siin laste õhtujutuga end magama lugenud.” Toas on lisaks voodile mõnus telgilaadne kardinatega varjatav pesa, mis voo-

Tüdrukute tubadesse jõudmisest annavad teada lepatriinudega nimesildid. Mia ja Linda voodi ei ole pelgalt magamise koht. Selles mööbliesemes on palju sahtleid, kuhu oma lelusid või tüdrukute salaasju peita.

derdatud pehmete patjadega. Seal on hea nukku-dega mängida või sõbrannadega salajuttu rääkida. Kuigi telgilaadne varjualune võiks uinaku tegemiseks huvi pakkuda ka pere lemmikloomast pärslasele Chiquitale, armastab karvakeramagada hoopis täiskasvanute magamistoas, Mardi enda ehitatud abieluvoodis. Küll aga käib kass tüdrukutega lastetoas mängimas.

Tüdrukuid võib tõesti toa pärast kadestada, ka seetõttu, et neil on oma garderoobituba. Kõik riided ripuvad just Miale ja Lindale sobivas kõrguses, ka on kleidikesed kenasti eraldatavad ja kättesaadavad.

Pereisa ehitatud mängumaa

Lisaks tubastele mängudele, mida tüdrukud suutnud välja mõelda, on vanemad neile koduhoovis pakkunud põnevaid mänguvõimalusi. Kõrgete kiviaedadega piiratud koduaeda, tugevate sihvakate kaskede, saarte ja tammede naabruses rajab Mart omanimelise maastikukaitseala. Selle ühes otsas asubki tütarde põnev mängumaa.

Siin on nõiamaja meenutav mängumaja, mille keskmeks maasse betoneeritud jändrik tamm. Mia ja Linda on selles majakeses suvel isegi ööbinud. Päise päeva ajal saab selle trepiastmelt hoogu, et sõita raudrossi mööda alla aeda. Puude vahele on punutud köitest võrk,

Tüdrukute õuest tupa meelitamise tuba ehk vannituba rikastavad Liliani õmmeldud kardinad ning romantilised aksessuaarid.

mida mööda saab ronida, ning mitme puu oksel ripuvad kiiged. Vahva katusega maja naabriks on hiiglaslik kalapaat, mis kannab Liliani nime ja mille piirded on argipäeviti võrkudega turvatud. See väike kalalaev, mis osteti Varese sadamast, on üks kolmest alusest, mis siinset maastikku kaunistab. Ümberehitatud laev meelitab oma tekile nii väikesi kui suuri. Seal saab suvi-seid pidusid korraldada ja nautida. Suvel lavastas

Lümanda näitering oma 90. sünnipäeva tähistamiseks just selle laevukesel oma Kihnu Jõnni teemalise etenduse. Etenduse ajal kandis alus muidugi Manni nime. Viiel etenduse päeval pidas Lilian elumaja kõrval kohvikut, et vaatajatel ja näitlejatel oleks võimalik võtta keelekastet ning suupisteid.

Tütarde nimedega on ehitud kaks talu kõrvalhoonet. Linda-nimeline majake, mis seisab kohe elumaja ees hoovis, on ainus vanast talukohast alles jäänud palkhoone. See oli kunagi ait ja saun. Kuna mitu palki olid majal mädad, tuli need asendada. Maja sai veidi teise kuju ja sootuks uue sisu, et vajadusel külalisi majutada. Mia majake, mille palgid on toodud mandrilt, asub elumajast veidi kaugemal tiigi ääres. Selleski hubases majas saavad suvepuhkust nautida kõik, kes soovivad Saaremaal puhata.

Maju piiravate kiviaedade kõrval on lopsakad lillepeenrad – see on Liliani looming ning talle kõige suuremat põnevust pakkuv tegevus. Eri-nevalt mängualast on peenrad, kui nende eest hoolt kanda, aegumatu iluga.

Uurime Mardilt, kuidas üks isa viitsib nii palju lastele ehitada, teades, kui kiiresti lapsed suureks kasvavad. Mees vastab: “Mul on ka kaks täiskasvanud poega Indrek ja Madis ning tütar Maria ning ühel päeval saavad ehk laste lapsed siin mängida!” ❀

Sõbraliku hinnaga vanamööbel, furnituur, nõud, nipsasjad.

E-poest tellides tasuta kohaletoimetus üle Eesti.

Pruudikambriga suveköök

Tekst **Kristel Kirss**

Fotod **Birgit Püve**

Jaani-Reinu talu noor pere armastab suve ega raatsi sel aastaajal toaseinte vahel viibida. Nii kohandatigi hubaseks suveköögiks kodu hoovil oma saatust oodanud vana palkait.

Tänavu mais täitus kümme aastat ajast, kui Kristiina ja Riho Maripuu end Jaani-Reinu talus sisse seadsid. Noored armusid teineteisesse Tartus, kus mõlemad tudeerisid. Armastuse kasvades hakkasid Kristiina ja Riho koos kodu loomisele mõtlema. Kuna mõlema juured on Saaremaalt, pühiti ülikoolilinna tolm jalgelt, sest leiti, et pereloomiseks paremat paika kui kodusaar lihtsalt ei ole olemas. Kolm linalakast poega – Oskar, Sander ja pesamuna Richard – on kõik Saaremaal sündinud

Jaani-Reinu on vana talukoht, mille kunagist taluhoovi piirasid kõrvalhooned. Nüüd on

õueala laienenud, uus saunamaja kohe-kohe valmis saamas, aga kodu suviseks südameks on kujunenud kunagisest aidast ümber ehitatud õueköök-pruudikamber.

Perenaise aidast kuningriik

Vanast palkhoonest söögi ja puhkehetkede nautimise koht on nii pere kui nende külaliste lemmik-ajaveetmispaik.

Õueköögihooaeg Jaani-Reinu talus algab aprilli teisest poolest ja kestab oktoobri keskpaigani. Suvel elumaja pliit puhkab, kogu söök tehakse valmis suveköögis. “Kes siis ikka tahaks suvel tunniks või paariks tuppa sulguda,” ütleb Kristiina.

EESTI KAUNEIM
MAAKODU
2015

KÕRVALEHITIS

Kunagi, Riho vanaema nooruses, oli aidamajas ruumi nii vilja, liha kui riiete jaoks. Kui vana talukohta oma perele koduks sättima hakati, häiris vana aidamaja paljude silma. Üks naabrinaine oli isegi öelnud, et selline sara rikub hoovi ära, lükaku noored see palgihunnik parem kokku. “Meie meelest aga annavad vanad palkhooned talukohale omapära. Jah, kui siia tulime, oli aidal vana rookatus, milles kasvas üks nõtke kasepuu.

Oli selge, et katus tuleb vahetada. Siis selgus, et üks tiib palkhoonest on nii halvas olukorras, et seda ei ole võimalik päästa, ning ega neil ei olnud ka sobivat palki kusagilt võtta, et proteesimistõid teha, meenutab Kristiina. Siis kui maja katus pealt ära sai, hakkas edumeelne noorpaar mõt-

lema, mida head uue katuse alla sättida. Nõnda tuligi idee, et sellest saab suurepärase maja suviseks väliköögi. Kui mädad palgid eemaldati, tundus aida katusealune liiga alasti. Kadakast postide vahele otsustati punuda sarapuuokstest piirded. Idee saadi Jööri talumuuseumist, kus sarnast poolikut seina nähti.

Sarapuuokste väänamise töö võttis Kristiina enda peale, olles seda tehes oma keskmise poja ootel. “Punusin oksa pulkade vahele, samal ajal kui vanem poeg magas lõunauinakut. Nii valmis üks sein päevas,” meenutab ta. Küsimusele, kas poeg, keda ta samal ajal kandis, nüüd ka suuremat käsitööhuvi ilmutab, vastab ema naerdes: “Eks ta on üks paras väänik!”

Oma saatust oodanud
150aastane palkait
sai tänu Maripuude pere
ettevõtlikkusele nende
talahoovi pärliks.

Selline aida katuse alla sätitud suveköök on iga perenaise unistus. Kristiina tunneb end suveköögis toimetades nii hästi, et road valmivad lausa linnulennul.

Poolest saati punutud piiretega väliköögiaosa on hästi õhuline. Sisenemiseks ja väljumiseks jäeti kolmest suunast käiguavad lahti.

Kui pliidi ehitamiseks pottseppa otsiti, leiti kohalik meistrimees. Meister kasutas töötasa oma pojast õpipoisi õpetamiseks. Kuna isa valvas tolle iga käeliigutust, sai pliit väga hea tõmbega. Pliidi ehitamist oli pererahval vahepeal võimalik piiluda. Köögi kõrval asuva magamiskambri põõningualune on praegugi avatud ning sealt on alla suveköögile suurepärase vaade.

Väliköögi lõunapoolsele küljele on rajatud ürdipeenar. Peenral näeb maitse- ja salatitaimi. Pereema on kasvama pannud salvei, laugud, sidrunmelissi, pune, tilli, peterselli, salati ning kasvuhoonesse istutanud ka basiilikut. Roogade kaunistamiseks ja peenrale värvi andmiseks on ürdipeenras säramas kressid. Kui Kristiina suveköögis süüa teeb, on tal pliidi juurest võimalik kohe ürdipeenrast maitselisandeid noppida või vajadusel pisipojale appi tõtata. Kristiina on harjunud toiduvalmistamise kõrvalt lillepeenraid rohima või muru niitma. Asendamatu on õueköök hoidistamise hooajal, seal valmivad mahlad ja moosid ning muudki hoidised.

Kristiina ütleb, et püüdis suvekööki kujundada nii, et kõik oleks käepärast ja samas kõik kaunistavad aksessuaarid ei oleks suures vastuolus 150aastase aida iseloomuga.

Kõik talu vanavara, mis on heas korras, annab siin ruumile kenasti vürtsi. Vanakraamile lisavad

Unistused
teoks

AHI RIEKKO / ALATES 5980 €

NÜÜD ON ÕIGE AEG AHJU EHTITUSEKS

KAMPAANIA 2015 MUDELID NÜÜD ERITI SOODSATE HINDADEGA

Ahi SAANA

Kampaania hind
paigaldusega

2390 €

Kõrgus: 1650 mm
Sügavus: 530 mm
Laius: 735 mm
Kaal: 1000 kg

Ahi ERKKERI TWIST

Kampaania hind
paigaldusega

3800 €

Kõrgus: 1800 mm
Sügavus: 630 mm
Laius: 815 mm
Kaal: 1300 kg

Ahi KATRI

Kampaania hind
paigaldusega

4600 €

Kõrgus: 1900 mm
Sügavus: 655 mm
Laius: 865 mm
Kaal: 1650 kg

 Ahjusepad

TALLINNAS
Kohila 2a
Tel. 6338335

TARTUS
Turu 51a
Tel. 7402001

KÕIGE KAUNIMAD SALVESTAVAD AHJUD / WWW.AHJUSEPAD.EE

Kui tuul taluhoovis ringi rallib, kõliseb väliköögis hõbehäälselt vanadest söögiriistadest tuulekell, mis on perenaise enda tehtud.

Vana pesukaualsus oli aidapeasel nii must ja koleda värvikihiga kaetud, et esmalt mõtles Kristiina selle hoopis ära visata. Pärast põhjalikku küürimist sai sellest ikkagi väärt kätepesukoht.

kauneim kõrvalehtis

Katusealusest kambrist saab piiluda, mida maitsvat on perenaine väliköögis perele valmistanud.

PARIM VALIK PÕRANDAKATTEID JA PORITÕKKEID

TARTUS Kauplus Vaiba- ja Põrandaeexpert, Aardla 25, tel 736 6185
TALLINNAS Forelli 10, tel 646 1121 **PÄRNUS** Riia mnt 23, tel 443 2260, 511 0098

www.vaip.ee
alfalend@alfalend.ee

Sander ja Richard on vallatud poisid. Vaid hetkeks, kui fotograaf palub, leiavad nad aja pruudikambri uksepakul poseerimiseks.

Aida teises tiivas on veel üks voodike, kuhu võib pärast lõunasööki pikutama ja leiba luusse laskma minna.

värskust ja suvist meeleolu lilli täis vaasid. Need pärinevad aidamajale üsna lähedal olevatest talu lillepeenardest.

Pruudikamber – kosutava une tuba

Vanast aknata aidaruumist kohandatud suvist magamistuba hakati kohe naljatamisi pruudikambriks kutsuma. Miks nii? Kristiina selgitab: “Vanasti magasid aitades pruudiikka jõudnud tüdrukud.”

See magamiskamber on aidamajas kõige värskema sisuga. Siin asub üks talu riidekirstudest, mille noor pere korda on teinud. Sisekujunduses on kasutuses kõik vanad talu mööbliesemed. Ruumi ehteks on riidepuule sätitud armas vana linane öösärk.

Kristiina ütleb, et ta ise ei ole veel selles kambris maganudki. Siin on vana aida palgid kõige paremini näha. “Riho on elukutselt palkmajaehitaja, tema ütles, et selle on omal ajal ehitanud väärt meistrirees. Seda paljastavat varad ja tapid. Tänapäeval kõik palkmajaehitajad nii korralikku tööd – kuigi tööriistad on ju praegu märksa paremad – ei oskavat teha.”

Riho sai nüüd omakorda enda oskustega väarikale meistritööle uue elu anda.

Kogu pere mõistab hinnata vana aita kui varandust, mis oli just nende koduhoovis. Nüüd ei kujutaks nad elu ilma suveköögi ja pruudikambrita ettegi. ✂

vastupidavate ja keskkonnasõbralike:

LÜKANDSÜSTEEMIDE

TALVEAEDADE

KASVUHOONETE

RÕDUPIIRETE

TERRASSIDE

valmistamine ja paigaldus

tel 50 88 271
www.aprofiil.ee

EESTI KAUNEIM
MAAKODU

2015

AED

TERE TULEMAST!

Õitesse uppunud suved tuulises ranna

Tekst **Kaja Kurg**, fotod **Birgit Püve**

Juulikuu algus Leegi talus on rabavalt kaunis – kogu aed on mattunud õitesse, sest õitsevad roosid, elulõngad ja kõrged lehtpöösad. Õhus hõljub ebajasmiinide joovastavalt magus lõhn.

Maila ja Endel Hõimul on Rakveres oma maja ja kena aiake, ometigi tekkis neil 13 aastat tagasi soov olla merele lähemal ja veeta suved keset loodust. Sobiva paiga leidsid nad Soome lahe kaldal Mahu külas, kodulinnast vaid mõnekümne kilomeetri kaugusel.

külas

Hõimude suvekoduks sai vana talukoht – Leegi talu, mis ostuhetkel oli üsna armetus seisus. Maja ümber kasvasid vaid ohakad ja kreegi-võsa. Elamine tehti korda ning maja juurde rajati mõned lillepeenrad, et oleks ilusam olla. Istutati esimesed ilupuud ja -põõsad. Ümbrus hakkas ilmet võtma ja see lisas indu.

Maila meenutab: “Kolmandal aastal tekkis juba hasart aia rajamisega edasi minna. Esialgu

puudus muidugi igasugune plaan, kujundusele hakkasime mõtlema hiljem.”

Maakodu külaskäik juuli algul sattus väga heale ajale. Paljud kõrged ilupõõsad olid tippõitsengus ning lopsakas taimedžungel oma värvirohkuse ja liigirikkuse, vahvate vormi püगतud võrade, hoogsate hekkide, varjuliste aiateede, põnevate sopikeste, suvelilleanumate, ronitaimevärvate ja mõnusate puhkenurkadega tekitas

Eesaiast viib lai tee tahapoole. Oliivikarva postamendid kattuvad suve jooksul elulõngade ja lillhernestega. Roosivärvaval hakkavad edaspidi õitsema leekivpunased roniroosid ‘Flammentanz’.

Maila ja Endel
naudivad suvepäevi
oma paradiisiaias.

Metsast leitud jändrikust
männist kujundas Endel
jaapanliku aiabonsai.

tunde, justkui oleksime sattunud hoopis Inglismaale, mille mahedas kliimas kõik lokkab ja rikkalikult õitseb.

Mingi nipiga on Maila ja Endel suutnud seda teha ka meie tuulisel põhjarannikul. Ligi 4000 m² suuruse aia on nad kujundanud ise oma soovide ja maitse järgi. Kindlasti on palju inspiratsiooni andnud ka rohked aiareisid. Aastatega on nad läbi käinud kogu Euroopa ning põnevaid aedu on imetletud teistelgi mandritel.

Tere tulemast!

Läbi eesaia kulgeb lai tee, mis meelitab tahapoole astuma. Ühel pool ääristab seda jaapani enelate madal hekk, teisel pool on värvikas lillepeenar. Selle keskel kõrguvad oliivirohelised postamendid, mis on toeks elulõngadele ja lillhernestele.

Tee lõpeb kõrge roosivärvaga, millel olev tervitus "Tere tulemast!" tekitab hea tunde teekonda jätkata. Mõlemale poole värvavat on istutatud leekivpunane roniroos 'Flammentanz'. Kui põõsad aastate pärast suureks kasvavad ja värvavat katavad, on siit eriti uhke läbi astuda.

Jõuame aia keskel olevale suurele muruplatstile. Mailal ja Endlil on kuus lapselast, kellel on siin ruumi hullata.

Dekoratiivkivid sise- ja välis- viimistluseks

Windberg OÜ
Haapsalu mnt 31 A, Keila
Tel 501 5653
windberg@datanet.ee
www.windberg.ee

Windberg

*Aastate
jooksul on saanud
lagedast krundist
põnevate sopikestega
liigirikas
taimedžungel.*

Pikalt läbi aia vulisenud ojake suubub siin väikesesse tiiki, mille kaldaid kaunistavad graatsilised soo-kammheinad, tarnad, vesikanepid, sõnajalad, hostad jm. Üle veesilma viib sillake, käsipuule nõjatudes on siin mõnus nautida aiavaateid.

Vaimukas kujundus:
lillepottide "laulukoor".
Ilu, mis lööb ka massiga.

caramira

Õnneliku lemmiklooma pood

Caramira maiused - 100% naturaalsest kõrgkvaliteetsest toorainest

ALATI MAITSVAD, ISUÄRATAVALT LÕHNAVAD, KERGESTI SEEDITAVAD
SISALDAVAD VITAMIINE NING ROHKELT VALKU JA VÄÄRTUSLIKKE TOITAINI

- Naturaalsed koeramaiused - närimiseks ja hammaste puhastamiseks hingetoru, söögitoru, kops, maks, magu, udar, kõrvad, kanajalad, nahad
- Treeningmaiused - treenimiseks ja premerimiseks - väikesed kondid ja lihapulgad
- Lihamaiused - erilisteks gurmeesündmusteks - kuivatatud kana-, kalkuni- ja loomaliha

Caramira kassiliivad - tõhusaimad kõikidest saadaolevatest mineraalsetest kassiliivadest

- Tolmuvabad - sobivad eriti hästi ka allergilistele loomadele ja peremeestele, kes liiva peavad koristama
- Kõrge imavusvõimsusega - liivadel on suurepärane lõhnaimavus, mis hoiab 100% ära uriinilõhnad
- Garanteerivad maksimaalse hügieeni - kodu jääb puhtaks ja lõhnabaks
 - Hästi paakuvad - liiva on kerge koristada ning toodet kulub vähe
 - Antibakteriaalsed - likvideerib seened ja bakterid

CARAMIRA ÕNNELIKU LEMMIKLOOMA POED:

TALLINNAS Pirita Selver, Torupilli Selver, Läänemere Selver, Tondi Selver, Raudalu Konsum, Laagri Maksimarket TARTUS Vahi Selver PÄRNUS Ülejõe Selver

LISAKS TOOTED MÜÜGIL Selveri, Prisma, Comarketi, Delice ja Keila TÜ kauplustes ning Horteses, Hansaplantis ning Caramira e-poes

MEIL ON ALATI HÄID KUU- JA PÄEVAPAKKUMISI!

www.caramira.ee

Vahva suur pall keset öitsvaid põõsaid ja püsililli on vormi püगतud alõtsa.

Läbi aia voolab ligi 30 meetri pikkune ojake, mis tänu astangutele rahustavalt suliseb.

Muruväljakut ääristab ühes servas pikk kollaselehiste hostade hekk, mille taha jääb värvikeriv kooslus püsililledest ja puudest-põõsastest. Peale õite lisavad värve ka punaste ja kollaste lehtedega puud-põõsad: lodjap-põisenelad, vahtrad, õunapuud, leedrid, ebajasmiiid.

Lopsakas kollane hostahekk kordub siduva motiivina muljalgi aias. Nutikas leid peenarde raamimiseks!

Eksootilisematest liikidest näitab Endel meile tulbipuud ja trompetipuud. Kümneaastane kreeka päklikpuu rõõmustas tänavu perehvast esimest korda pähklitega. Näeme ka väikest õitsvat virgiinia lumepuud, mille õied koosnevad justkui peenikestest narmastest. Vaimustavalt kaunis on roosade õhuliste õiekobaratega kolkviitsia.

Vahvad vormid

Aias ringi käies jääb silma vahvaid vormi lõigatud puud. See on Endli looming. Haralisest ploompuidust ehk alõtsast tegi ta suure ümmarguse palli, mis seisab tüve otsas. Ühest pärnast sai samuti pall, teisest aga vihmavari.

Eesaias disainis Endel läikivast tuhkpuust risttahukad, mis üksteise kõrval seistes moodustavad huvitava geomeetrilise aiaelemendi.

Metsast toodud männist sai aga "pallikes-tega" aiabonsai. Endel: "Otsisin ilusat jändrikku mändi, mis aeda kaunistaks. Silma jäi üks, mida põdrad olid juba kujundanud. Tõin ta koju ja kujundasin aiakääridega edasi."

Lopsakas hostahekk on nutikas raam istutusalaadele. Kollastele hostadele on toon toonis naabriks lodjap-põisenela kollaselehine sort 'Dart's Gold'. Põõsastikus paistab ka noor trompetipuu.

Aia taganurgas suurte puude all on varjuaed.

Vesiroosiitiigi kaldal vohavad tarnad ja muud kõrrelised.

Teoksil on ka mägimänni-projekt: eesmärk on kasvatada neist eesaias põhjatuule eest kaitsev tihe massiiv. Selle saavutamiseks tuleb igal suvel noori kasve tublisti tagasi näpistada.

Mais-juunis toovad aeda säravaid värve heitlehised ja igihaljad rododendronid. Hiljuti armus peremees Inglismaal käies aga nii põhjalikult rododesse, et rajas juurde veel ühe rodonurga, kuhu istutas 30 taime. Istikud tõi ta Lätist Babite rodopargist. Rodode sekka pani ka hortensiaid, et õisi oleks suve teiselgi poolel.

Värvikaid ilupeenraid tasakaalustab aia põhjapoolses servas rahulik pargiala, kus kasvavad eri liiki leht- ja okaspuud. Park kaitseb merelt puhuva tuule eest, lisaks sirgub krundi serval tuulekaitseks kaherealine kuusehekk.

Lillepottide laulukoor

Lillepeenardesse on Maila püüdnud leida ikka midagi erilisemat: silma jääb näiteks purpursed õisikuga vene ussikeel ja neonroosade õitega hall käokann. Et säravaid värve oleks lühikese suve jooksul aias rohkem, on perenaine sättinud kõikjale ka anumaid suvelilledega.

Eriti vahva kompositsioon on maja ees, kus seisab kobaras mitu rida ilupottides pelargoone, petuuniaid, kaksikkannuseid ja raudürte. Punarosa värvilaik lausa nuumab silma. "Siin lõõn ma massiga," muheleb perenaine.

MULTI¹NE®

SUUR VALIK LISASEADMEID, ligikaudu 180 tk:
niidukid, mullafreesid, tänavapuhastusharjad, silokahvlid, lumesahad jne ...

agrovaru

AS Agrovaru, Vana-Narva mnt 30/5, 74114 Maardu
tel 633 9290, 505 5344, faks 633 9292
toomas.tarang@agrovaru.ee, www.agrovaru.ee

VÕTA ÜHENDUST:
Toomas Tarang, tel 505 5344

HOOLDUS JA TEENINDUS:
Tallinn, Tartu, Viljandi ja Viru-Nigula.

kauneim aed

Üks paljudest mõnusatest istumiskohtadest. Läbi metsviinapuukaare viib tee aia sügavusse, seda ääristab vulisev ojake. Paremale jääb vesiroositiik.

Mööda laudteed
on mõnus maja
juurest aeda
sammuda.

Kolkviitsia tunneb end Hõimude aias oivaliselt. Öitsemise ajal on ta imeilus.

Juuli alguse värvimõll. Suured valged õiekuhjad on harilik kitseenelas ja püst-elulõng. Punase laigu moodustavad lodjap-põisenelas 'Diabolo', mis parasjagu õitseb, ning Thunbergi kukerpuu.

Aias on palju mõnusaid pinke, kus istuda ja vaateid nautida. Suure muruplatsi ääres on puitterrassiga grillinurk ja aiaköök, tobiväädi alla mattunud palkidest lehtlasse armastavad aga varjuda lapsed.

Mõnusat meeleolu loob aias pikk, ligi 30meetrine kivisängis voolav ojake. Vulina tekitamiseks ehitati talle kuus astangut. Aia lõpus suubub oja väikesesse tiiki, mille kohal olevalt siltalt on samuti tore aiavaateid nautida. Teises aiatiigis kasvavad vesiroosid.

Maila ütleb, et kui ta varem vaatas köögiaknast välja aeda ja mõttes seda disainis, siis nüüd enam kaugele ei näe, kuna müür on ette kasvanud. Aastate jooksul on saanud lagedast krundist lopsakas džungel.

Krunni pinnaseks on endine merepõhi: mulda on üksnes kümmekond sentimeetrit, siis algab liiv ja kivid. Põhjus, miks taimed siin mereäärsel kehval maal hästi kasvavad, on lihtne: igal kevadel saavad nad kosutuseks kõdusõnnikut. Külal tunnevad nad end hästi ka seetõttu, et hekkide ja kõrgete puudega kaitstud aias on kujunemas soodne mikrokliima.

Tarbeaeda pole, aga Maila tunnistab, et ta on tillid ja salatid peitnud ära ilutaimede vahele. Sel aastal võtsid nad kasutusse ka peenrakastid, kuhu külvasid redist ja maitserohelist. Aednikke pole pere palganud – Maila ja Endel saavad kõik tööd kahekesi tehtud.

Õhtul süütavad nad aiavalgustuse ja tunnevad tehtust rõõmu. Eriti kaunid on hämaras aias tulukestes ronitaimed. ☼

6 PÕHJUST, miks valida SYNEGO aknad

Vanad aknad põhjustavad majas kõige suuremat energiakadu. Valdavalt on nad tehniliselt juba aegunud ning halva soojusisolatsiooniga. Tagajärjeks on see, et maksate soojusenergia eest kallist hinda, aga see haihtub akende kaudu.

1. 50% parem soojusisolatsioon

Uued SYNEGO aknad on ideaalsed säästu-programmiks. Võrreldes nüüdisaegsete tavalistega akendega, pakub SYNEGO kuni 50% paremat soojusisolatsiooni. Nii vähendavad nad märgatavalt küttekulusid. Reeglina põhjustavad 47% maja energiakaost just akende kaudu toimuvad õhulekked.

2. 22 korda vähem müra

Linna pidevalt tuksuv liiklusrüü, naabrite muruniiduk ja kreissaag – päevast päeva oleme ümbritsetud häirivast mürast, mis meid ka koduseinte vahelt üles leiab. Tänu spetsiaalsele heliisolatsioonile annavad SYNEGO aknad võimaluse jätta müra lihtsalt akna taha ja kodu muutub vaikuse oasiks. Pidev kokkupuude häiriva liiklusrüüga põhjustab oluliselt suuremat südame-veresoonkonna haiguste riski. Lihtne on stressitekitav müra välja jätta.

3. Kodu on kuni 10 korda vargakindlam

80% kõigist sissemurdmistest pannakse toime kergesti avatavate akende ja uste kaudu. Tänu turvatehnikale jääb enam kui kolmandik ainult katseks. Kodu saab kaitsta, kindlustades aknad sissemurdmistõkketega. Kui akent ei saa mõne sekundiga lahti murda, otsivad sissemurdnud endale kiiresti kergema sihtmärgi. Kuni 10 korda parem kaitse sissemurdmise vastu!

4. Üle 220 värvitooni + erinevad vormid

Kas säravvalge aken, soe ja reljeefse pinnaga puitdekoori? Kõik see on SYNEGO akende puhul võimalik. Välis- ja sisekülje dekoori saab eraldi valida, värv on püsiv ja ilmastikukindel. Ka vormi on lihtne valida – aken ei pea alati olema kandiline, vaid võib

olla ka kolmnurkne, ümar, kaarjas – arhitektoonilisi kujundusvõimalusi on palju nii uute kui renoveerimist vajavate hoonete puhul.

5. Aknapesu on nüüdsest lapsemäng

SYNEGO akendele spetsiaalselt väljatöötatud kiht High Definition Finishing (HDF) laseb aknal iga päev särada kui uus. Tänu sellele on akna pealispind märkimisväärselt siledam ja säravam, ka mustus ei jää sellele kergesti külge. Aknad püsivad kauem puhtad ja neid on ka kergem puhastada.

6. Vastutustundlik suhtumine keskkonda

SYNEGO tootjad jälgivad materjali- ja energiakasutust toote kogu elutsükli jooksul. Nende põhimõte on võtta kasutatud aknad ümbertöötamiseks tagasi. Saadud toormaterjal töödeldakse täielikult ümber ja seda kasutatakse väärismetallina tootmisprotsessis, ilma et kvaliteet kannataks. Tootmisprotsessis eneses vähendatakse mitmete meetmete abil energiakulu, sest see on keskkonnakaitse mõttes parim lahendus.

Kurgid-kõrvitsad "a

Sügistööde käigus kogunenud taimejätmetest tehtud süvapeenar on nagu soojapatarei, mille peal on järgmisel aastal hea kasvatada soojanõudlikke köögivilju nagu avamaakurgid, kõrvitsad-kabatšokid ja aedoad.

Tekst **Kaja Kurg**
Fotod **Kaja Kurg, Shutterstock**

Saak on koristatud ning peenramaa ja kasvuhoone tuleb korda teha. Kompostihunnik aina kerkib, kui saabub järjekordne laar köögiviljapealseid, kõrvitsa- ja tomativarsi, umbrohtu, maitsetaimede ja suvelillede jäänuseid jne. Ära peavad mahtuma ka krundilt kokku riisunud puude ja põõsaste lehed. Lökkeplatsi juures ootavad põletamist vaarikavarred, marjapõõsaste korrastamisel tekkinud oksahunnikud ja muu risu.

Kõik see on suurepärase orgaaniline kraam, millest pärast lagunemist tekib viljakas kompost. Süvapeenras saab panna taimejätmed mulla kosutamiseks kohe n-ö tööle, jättes kompostihunniku/komposteri faasi vahele. Sügisel mulda kaevatud orgaanika parandab ka mulla struktuuri, muutes selle kobedamaks.

Süvapeenra tegemine käib põhimõtteliselt samamoodi nagu kompostihunniku rajamine: alla oksad, et õhk saaks liikuda; siis kihiti rohtset materjali, vahele mulda mikroorganismide lisamiseks, kõige peale soojahoidev tekk lehtedest ja mullast.

...

Pärast töö lõpetamist on tulevase peenra kohale moodustunud ligi põlvkõrgune vall. Sügisvihmad niisutavad selle läbi ja algab hoogne lagunemine, mille käigus taimejätmed ja lehed kokku vajuvad.

Kevadel üllatute, kui madalaks on sügisel tehtud kuhi vajunud. Oksad kõdunevad aeglasemalt. Kui teete järgmisel aastal süvapeenra teise kohta, on risu lihtne ära koristada, juhul kui see vanal kohal toimetamist takistab.

Kogu orgaanilise materjali lagunemise ajal eraldub soojust. See ongi see küte, mis kurkide ja kõrvitsate kõhualuse mõnusaalt soojaks teeb ning nende kasvu edendab. ✨

*Süvendis
kompostimine
on lihtsaim viis
kasulikult vabaneda
aiajätmetest.*

1 Kaevake labidalehe sügavuselt umbes meetri laiune süvend. Pikkus sõltub sellest, kui pikk peenar on kavas teha. Süvendi põhjalt ja külgedelt noppige hoolikalt välja kõik naadi-, orasheina- ja muude püsiumbrohtude risoomid.

2 Katke põhi okste ja puitunud vartega. Siia on hea ära peita kogu aeglaselt kõdunev risu, sobivad ka jämedamad oksad ja juured. Haigustunnustega oksti (nt vaarikal) ärge siiski kasutage, need on targem põletada. Samuti ei sobi puukoorepuru ja oksahake, sest see vajub liiga tihedalt kokku. Sättige materjal ühtlaselt kogu põhjale, seda pole vaja tihedaks kokku trampida.

hju" peale kasvama

3 Okstest põhi katke rohtsete taimejäänustega. Siia võib visata kõrvitsate ja kapsaste suuri lehti, ülekasvanud aedsalati puhmikuid ja muid köögiviljapealseid. Ära saab sokutada ka pikad tomativarred, kuid need on targem enne tükeldada, et nad kiiremini laguneksid. Ka päevalilled ja teiste jõuliste taimede jämedad varred tehke juppideks. Siia kihti sobib hästi ka viimaste muruniitmistega kogunenud rohuhake. Mädanenud õunu-pirne-ploome, samuti seemnetega umbrohtu on mõistlik süvapeenraste mitte panna. Need matke eraldi maha või kompostigie kiirkompostis.

4 Rohelised jäätmed katke ühtlase kihi kõdusõnnikuga. Kui seda väärt kraami pole võtta, sobib ka kompostmuld.

5 Eelmised kihid katke mõne sentimeetri paksuselt sügislehtedega. Pole probleem, kui riisumisel sattus lehtede hulka ka liiva ja oksakesi, sest need lisavad tulevasele kompostmullale vaid õhulisust.

6 Lehtede peale kühveldage korralik kiht komposti. Sobib nii poollagunenud kui ka juba valmis kompost. Pooleldi lagunenud kompost jõuab pika sügise ja talve jooksul laguneda köögiviljadele sobivaks toiduallikaks. Lisage kompostile süvendi kaevamisel saadud mulda. Kõige lõpuks katke kõik mullaga ja rehitsege tekkinud kungas kenasti siledaks.

Mälestus sinisest taevast

Uuringute järgi on sinine toon see, mida kõige rohkem inimesi peab oma lemmikvärviks. See on kõige levinum värvus firmade ametlikel logodel ning suuremal või vähemal määral leidub sinist tervelt 53 protsendil maailma lippudest.

Tekst ja fotod **Jaan Mettik**

Kui meri ja taevast välja arvata, pole sinist looduses just üle-määra palju. Ometi on sel toonil inimeste jaoks ridamisi tähendusi ja mõjusid.

Üldiselt seostub sinine vabaduse, jõu ja uue algusega. Sinine on lojaalsuse ja usu värv ning lisaks räägib see jõust ja pakub kaitset, ta on päästja ja toetav sõbrakäsi. Sinine vähendab

stressi, sisendab rahu ning innustab korda looma. Sinine peaks suurepäraselt sobima ka kaalujälgijatele. Kuna looduses siniste söödavate viljade või lehtedega taimi peaaegu pole, päsib see toon söögiisu.

Sinine pole siiski vaid hea. Sinist värvust peetakse ka konservatiivsuse ja ettearvatavuse tunnuseks ning lisaks viitab see auahnusele ja kombele saa-

vutada edu ükskõik mis hinnaga. Kui see ei õnnestu, on sinine ka melanhoolia, kurbuse ja isegi depressiooni värv.

Nii erinevad on sinise tähendused ilmselt seetõttu, et sel värvusel on palju eri toone ning nende mõju võib olla lausa vastukäiv.

Mai

Pärast talvist värvipõuda ning varakevadist pori ja hallust on iga värvilaik tere-tulnud. Sibullilled seas leidub siniseõielisi taimi aga piisavalt ning mõned neist võivad moodustada tõelisi õievaipu.

1. Harilik siniliilia (*Scilla siberca*)
Kevaditi lahti rulluv tumesinine siniliilavaip on vanades parkides üsna tavaliine nähtus. Kui tahate midagi sellist ka

oma aeda, peate kevadise muruniitmisega veidi viivitama. Laske sinililial lehtedel loomulikult kuivada ning seemnetel valmida. Vaid nii saate tagada taimede õiterohkuse ning edasi levimise.

2. Kevad-nabaseemnik

(*Omphalodes verna*)

Peenral kasvav nabaseemnikurühm meenutab esmapilgul meelespeavälu. Nabaseemnikud on viimastest aga tublisti paremad aiataimed, kuna nende lopsakas lehestik annab hea pinnakatte ning püsib kaunina peaaegu sügiseni.

3. Harilik kopsurohi

(*Pulmonaria officinalis*)

Kopsurohu õied muudavad aja jookul värvi. Avanedes on need roosakad, kuid vananedes värvuvad siniseks.

Eriti tänuväärised on kopsurohud varjulises, niiskema mullaga kasvukohas. Loomu poolest on tegu alusmetsataimedega ning sellistes oludes püsivad nende lehed (mõnel liigil on need kirjud) kaunina kogu suve.

4. Kobarhüatsint 'Sky Blue'

(*Muscari 'Sky Blue'*)

See kobarhüatsindisort on oma nime, mis tõlkes tähendab taevasina, igati ära teeninud. Tema õied on tõesti kevadtaeva karva ning lisaks kroonivad iga õisikut valged õienupud otsekui pilvetupsud. Kobarhüatsindid saavad kenasti hakkama nii päikesepaistel kui poolvarjus.

5. Sinine kirgaslill (*Chionodoxa luciliae*)

Kui sinililial eelistavad pigem poolvarju, siis kirgaslilled on kõige kauni-

mad päikesepaistel. Ka neist moodustunud õievaip on heledam ning kohevam, otsekui püüaks taim oma nime õigustada.

Kirgaslilled sobivad suurepäraselt murusse istutamiseks, seda enam et lillepeenardes võivad nad vahel liigagi pealetükkivaks muutuda.

6. Hispaania ebahüatsint

(*Hyacinthoides hispanica*)

Ebahüatsintide õitseage langeb pigem mai teise poolde ning seetõttu pole see taim murusse istutamiseks kõige sobivam.

Tema lehestik on lopsakas, kasvuperiood pikk ning tuleb kaua oodata, enne kui saab murupügamisega alustada. Lilleniidule või hõredate puude ja põõsaste alla sobivad ebahüatsindid aga suurepäraselt.

Juuni

Juunikuises värvimõllus kipuvad sinised õied teiste erksamate toonide varju jääma. Kui asjasse süveneda, leidub siniseid õisi suve alguses aga piisavalt ning mõned neist on tõeliselt efektsed.

1. Iiris 'Empress of India'

(*Iris 'Empress of India'*)

Seda iirist tutvustati esimest korda juba 1921. aastal, kuid 1938 registreeriti selle kahkja iirise sordi pikema õitseajaga ning õierikkam kloon uuesti. Heas kasvukohas võivad tema õisikud küündida kuni 70 cm kõrgusele. Kuigi sordi metsikud esivanemad pärinevad tublisti soojemast Horvaatiast, talub ta meie talvi vapralt.

2. Külmamailane

(*Veronica chamaedrys*)

Külmamailane on meie lilleniitude püasukas ning võib õitseda pea-aegu kogu suve. Üksik õis püsib avatuna siiski vaid ühe päeva, kuid järgmisel hommikul puhkevad juba uued õied. Selle omaduse tõttu kutsutakse külmamailast sageli ka meeste truuduseks.

3. Pajulehine amsoonia

(*Amsonia tabernaemontana*)

Pajulehise amsoonia isevärki sinist tooni tähekesekujulised õied ei jäta kedagi külmaks. Seda taime peetakse kas lausa vastupandamatuks või loetakse suisa aiakõlbmatuks. Kui otsustate siiski amsoonia kasuks, leidke talle päikeseline, kuid niiskemapoolse mullaga kasvupaik.

KUPPELKASVUHOONE

- Vastupidav struktuur
- Kvaliteetsed materjalid
- Originaalne disain
- Lihtne kokku panna
- Kuplikujuline disain loob soodsa mikrokliima taimede kasvuks
- Kuppel peab vastu ka rasketele ilmastikuoludele
- Kõrge lagi teeb taimede eest hoolitsemise mugavaks
- Sobib suurepäraselt ka aiapaviljoniks või basseinikatteks

LILLEPÜRMIID

Materjal: Siberi lehis
Kõrgus ja laius: 1 m
Kasutusala: lilledele ja maitsetaimedele

Ainulaadne disain!

**Võimalus juurde osta
suvine päikesekaitse!**

KILEKUPPEL

Pindala: 10 m²
Läbimõõt: 3,6 m
Kõrgus max: 2,2 m
Paigaldus: 45 min

Näidisega saab tutvuda
Hansaplant'i õuealal.

4

5

6

4. Sile tondipea

(*Dracocephalum ruyschiana*)

Sile tondipea on meie kodumaine taim, kuid võrdlemisi haruldane ning kuulub teise kaitsekategooriasse. Enam leidub teda Põhja- ja Kagu-Eestis. Kui teil õnnestub siiski mõnest aiakeskusest tondipeataimi leida (loodusest neid üles kaevata ei tohi), istutage nad päikeselisele kohale. Parim paik tondipeale on kiviktaimla.

5. Leichtlini preeriaküünal

(*Camassia leichtlinii*)

Preeriaküünal on ülimalt tähelepanuväärsed, kuid seni kahjuks veel üpris vähe levinud. Nende taimede tähekesekujulistest õitest õisikuküünal

lõpetavad kevadiste sibullillede hooaja ning nad sobivad ühtviisi hästi nii eraldi sibullillepeenrasse, püsikute vahele kui ka loodusilmelisele lilleniidule.

6. Harilik sinilatu

(*Polemonium caeruleum*)

Sinilatu on uhkete aiaflokside kodumaine sugulane. Ta pole küll nii efektne, kuid see-eest pika õitseajaga, lisaks on sinilatuladel sümpaatne sulgjas lehestik.

Eriti lopsakas on see niiskemal kasvukohal. Need, kes soovivad midagi põhiliigist eksklusiivsemat, võivad valida ka valgeõielise kirjulehise siniladvasordi.

lillepeenar

1

2

3

4

Juuli

Südasvisest suhtelisest õitepõuast aias aitavad üle saada mõned meie peenarde kõige uhkemad püsililled. Neile sekundeerivad viimased sibullilled ning väikest õieabi tuleb isegi köögiviljajaiast.

1. Harilik sigur

(*Cichorium intybus*)

Sigur on tõeline multitalent. Tema juured sobivad joogikruusi kohvi asendajaks, lehed salatikaussi ning õied lillepeenrasse. Tõsi küll, kui taimed köögis ära kasutada, jäävad õied nägemata. Kõige paremini tunnevad need taimed end täispäikeses ning kergema mullaga kuivavõitu kasvukohal.

2. Roos 'Rhapsody in Blue'

(*Rosa* 'Rhapsody in Blue')

Tõeliselt sinist roosi pole veel aretatud, kuid 'Rhapsody in Blue' on selles suunas tehtud aretustöö üks paremaid näiteid.

Tema õied on puhkedes ploomililled, kuid mõne aja pärast omandavad iseloomuliku sinaka kiltkivitooni. Avalikkusele tutvustati sorti esimest korda aastal 2000 Suurbritannias.

3. Taevassinine lauk

(*Allium caeruleum*)

Taevassinine lauk võib kasvada kuni meetri kõrguseks ning kogu oma ilu näitamiseks vajab ta kasvuajal paras-

niisket, kuid hea drenaaziga mulda. Ehkki üldiselt on tegu üpris külma-kindla liigiga, võib talle talveks igaks juhuks mõne kuuseoksa lume kogumiseks peale visata. Nagu mitmed teisedki laugud, on ka taevassinine lauk söödav.

4. Sinine käoking

(*Aconitum napellus*)

Sinist käokinga peetakse üheks Euroopa mürgisemaks taimeks. See tähendab, et kui olete oma lillepeenral kasvava iludusega toimetused lõpetanud, tuleb kindlasti käsi pesta ning mingil juhul ei või taimemahlaseid sõrmi suhu pista ega nendega silmi hõõruda.

5. Aed-kukekannus

(*Delphinium × cultorum*)

Kukekannused on tõeliselt kuninglikud lilled. Nende õieküünlad võivad kaugelt üle pea küündida ning õite sinised toonid varieeruvad peaaegu valgest suisa mustjani. Kukekannuseid kasvatades peab aga arvestama kahe asjaga – nad vajavad kindlasti toestust ning on üsna mürgised.

6. Alpi ogaputk

(*Eryngium alpinum*)

Alpi ogaputke õied püüavad pilku nii elusalt kui surnult – see tähendab, et tegu on suurepärase kuivilillega. Kui tahate ogaputkede ilu ka talvel nautida, korjake õisikud ära siis, kui puhkema hakkavad esimesed õied. Eriti eredalt värvuvad nende taimede õisikud, mis kasvavad päikesepaistel.

August

Augustikuised lillepeenrad hülgavad pigem soojade toonidega ning säravad kollastes, oranžides ning purpurtoonides. Seetõttu on siniseõielised suvelilled ning mõned harvad veel õitsevad taevakarva püsikud teretulnud värvivaheldus.

1. Andersoni tradeskantsia

(*Tradescantia × andersoniana*)

Tundub uskumatu, et mõni tubaste “juudihabemete” sugulane suudab isegi meie põhjamaise talve edukalt üle elada ning lisaks meid enamiku aja suvest õitega rõõmustada. Ta edeneb ühtviisi hästi nii poolvarjus kui päikesepaistel, kuid eelistab pigem niiskevõitu mulda. Oma veidi sasise kasvuks sobib see taim pigem loodusilmelisse aeda.

...vee ametlik maaletooja aastast 2008

Balti Puurkaev

www.baltipuurkaev.ee

www.baltimaaküte.ee

- Puurkaevude projekteerimine
- Puurkaevude puurimine
- Puhastuspumpamine
- Maakütte puuraukude rajamine
- Veeproovide võtmine
- Puurkaevude passi koostamine
- Veevarustussüsteemide esileht
- Pumbamaja esileht
- Pumba- ja veetorustku paigaldus
- Eriotstarbeliste puuraukude puurimine
- Maakütte kaevude rajamine
- Veeproovid
- Seiretööd
- Kaevude läbipesu
- Kavetööd roomikekskavaatoriga
- Kanalisatsioonitööd
- Septikute paigaldus

Veeuuringut teostava atesteeringu nr 1082/13
Balti Puurkaev OÜ litsentsi nr 343

tel. 521 7415 või 504 2999

1. Puurkaevu soovijal tuleb kõigepealt kohalikele omavalitsusele esitada puurkaevu asukoha kooskõlastamise taotlus. Taotluse vormi saab kohalikult omavalitsuselt.
2. Puurkaev rajatakse projekti alusel. Puurkaevu projekt tuleb tellida projekteerimise alal hüdrogeoloogiliste tööde litsentsi omavalt isikult.
3. Puurkaevu ehitusloa (ühisveevärgi puurkaevu puhul) või kirjaliku nõusoleku (alla m³ ööpäevas ühe kinnis- asja või kuni 50 inimese vajaduseks) saamiseks tuleb kohalikele omavalitsusele esitada:
 - a) puurkaevu rajamise taotlus
 - b) puurkaevu asukoha kooskõlastus
 - c) puurkaevu projekt
 - d) sanitaarkaitseala projekt, kui selle koostamine on õigusaktide kohaselt nõutud.
4. Kohalik omavalitsus edastab enne ehitusloa või kirjaliku nõusoleku andmist puurkaevu rajamise taotluse Keskkonnaametile kooskõlastamiseks.
5. Puurkaevu kavandav isik tellib puurkaevu puurimise alal hüdrogeoloogiliste tööde litsentsi omavalt isikult puurkaevu rajamistööd.
6. Puurkaevu kasutuselevõtuks peale puurkaevu rajamist tuleb kohalikele omavalitsusele esitada:
 - a) taotlus puurkaevu kasutuselevõtuks
 - b) Keskkonnaregistri väljavõtte rajatud puurkaevust
 - c) puurkaevu projekt
 - d) tõend riigilõivu tasumise kohta
 - e) Terviseameti kooskõlastus juhul, kui rajati ühisveevärgi puurkaev.
7. Keskkonnaregistri väljavõtte rajatud puurkaevu kohta väljastab puurkaevu rajanud isikule Keskkonnateabe Keskus

lillepeenar

2

2. Harilik perovskia

(*Perovskia atriplicifolia*)

See poolpõõsas on kõige kaunim täispäikeses ning soojas kuivavõitu kasvukohas. Varjus kipub taim välja venima ning talvine liigniiskus võib talle suisa hukutavalt mõjuda. Lisaks ilule on perovskia ka kasulik. Ta on hea meetaim ning tõeline mummumagnet.

3. Suur mesilill 'Purpurascens'

(*Cherithe major* 'Purpurascens')

Suure mesilille õied on erakordselt efektsed, kahju ainult, et lillepeenral kipuvad need lopsaka lehestiku varju jääma. Õnneks on ta ka hea lõikelill, nii et õisi võib imetleda vaasiski. Leidke sellele taimele päikeseline ning pigem kuivapoolne kasvukoht.

3

4

4. Harilik keerispea

(*Phacelia tanacetifolia*)

Selle taimega kohtutakse esimest korda sageli mesindusloengutes – ta on nimelt suurepärase meetaim. Lisaks kasulikusele on sel taimel aga ka kenad õied, nii et ta sobib suurepäraselt suvelillepeenrassse. Tuleb ainult jälgida, et keerispead ülemäära laiutama ei hakkaks.

5. Harilik kurgirohi (*Borago officinalis*)

Kurgirohi sobib kõikjale – nii lillekasti, köögiviljaaeda kui lillepeenrale. Tema söödavate õitega võib kaunistada suviseid salateid ja võileibu, ning õisi kõlbab isegi jääkuubikutesse külmutada. Kõige parem on aga see, et kurgirohi annab hästi isekülvi ning saab päris iseseisvalt hakkama.

6. Laiuvaõieline salvei (*Salvia patens*)

Oma kodumaal Mehhikos on ta püsik, kuid Eesti talve see taim kahjuks üle elada ei suuda. Õnneks on teda lihtne seemnetest paljundada. Kes soovib, võib katsetada ka vanade taimede ületalve hoidmisega – kaevake nad üles ning viige keldrisse talvituma. Neil taimedel on samasugused juurmugulad nagu daaliatelgi. ☼

5

KAS SINA OLED TALVEKS VALMIS? MEIE OLEME!

Hakkekatlad, pelletikatlad, akumulatsioonipaagid.

Kuni 15% soodustust laokaubast!

Soodushinnad leiad www.raplametall.ee

Kampaania kestab kuni tooteid jätkub.

RAPLA METALL

+372 48 68 244 • info@raplametall.ee

TÕVED KÖÖGIVIL

Tekst **Eha Kruus**, EMÜ taimekaitse osakonna teadur, fotod **Shutterstock**

Mullaharimine ei tundu olevat keeruline. Ometi püsib tänini tõde, mida juba Leonardo Da Vinci viissada aastat tagasi täheldas: me teame taevakehade liikumisest rohkem kui mullast meie jalge all.

Kuigi enamikku neist pole me kunagi oma silmaga näinud, elab kogu maailma elusorganismidest kuni 90% maa sees. Üks teelusikatäis tervet mulda võib sisaldada enam liike kui kogu Amazonase vihmametsa maapealne fauna, isendeid aga rohkem kui maailmas on inimesi. Enamik mikroorganisme mullas on kasulikud või kahjutud. Siiski põhjustavad mitmed seente, munaseente, ainuraksete ja bakterite liigid mullas taimede haigestumist. Haigusetehtajateks peetakse ka taimedel parasiteerivaid ümarusse ehk nematoodide, kes kuuluvad mulla mesofauna hulka, ja mõningaid viirusi, mida eluslooduse süsteem seni ei hõlma.

Salakaval elu mullas

Mullapatogeenideks peetakse neid taimahaiguste tekitajaid, mille nakkusalged satuvad taimetele mulla kaudu. Maakodu veebruarinumbris käsitlesime taimede maa-aluseid kudesid ründavaid tõusmepõletike ja juuremädanike tekitajaid. Nakatunud juurtest juhtkudedesse kandunud mikroorganismid võivad põhjustada närbumistõbesid. Vähesed mullapatogeenid võivad kahjustada maapealseid taimeosi – mullaosakesed kanduvad vihma või kastmisvee pritsmetega lehtedele, kus seen taime nakatab.

Mullapatogeenid jagunevad põhimõtteliselt kahte rühma: mullaasukad, kes elavad mullas pikemat aega, ja sissetungijad, kes vajavad mulda ajutiselt, keskkonnana taime nakatamiseks. Teatud tingimustes võivad taimahaigusi esile kutsuda ka kõdutoidulise eluviisiga mikroorganismid.

Paljud mullaseened võivad moodustada erilisi säilimisfunktsiooniga paksukestalisi moodustisi. Need püsivad eluvõimelisena aastaid ja ohustavad ka tulevikus samal väljal kasvatavaid kultuure. Mitmed mullapatogeenid võivad tabada eri taimeliike ning lisaks võivad nõrgenenud taime rünnata mitu eri patogeeni, moodustades keerulisi haiguskomplekse.

Muutlikud tõved

Nii mõnigi haigusetehtaja on aja jooksul oma käitumist muutnud. Veel mõnikümmend aastat tagasi säilis kartuli-lehemädaniku tekitaja Euroopas ainult haigel seemnekartulil, millelt seeneniidistik edasi levib kasvavale taimetele, kus arenevad ka eoskandjad. Sama patogeeni teise paljunemistüübi sissetoomisega Euroopasse muutus võimalikuks organismi suguline paljunemine, mille käigus moodustunud paksukestalised oosporid (püsiesed) püsivad mullas ja põhjustavad taimede palju varasemat haigestumist.

Isegi aednikele ohtlike teetanuse, botulismi ja Siberi katku tekitajate kõrval on olulisemad mullabakterid taimede märgmädanike tekitajad perekonnast *Erwinia*. Taimepatogeensed

Mulla tervise säilitamiseks tuleb aus hoida traditsioonilisi agrotehnilisi võtteid.

Mullas leiduvate patogeenide põhjustatud haigusi on väga raske tõrjuda.

bakterid perekondadest *Pseudomonas*, *Xanthomonas* ja *Clavibacter* suudavad mullas säilida vaid piiratud aja vältel. Seevastu kartuli pruun-baktermädaniku tekitaja *Ralstonia solanacearum* püsib eluvõimelisena nii mullas kui vees aastaid. Õnneks pole selle levik Eestis kinnitust leidnud.

Mullaviirusi on teada vähe ning needki võivad mullas säilida ainult nakatunud taimeosades või neid levitavates organismides. Näiteks kannavad mõningaid viirusi edasi pikk- ja kõverogad, kes on vabalt taimejuurte pinnal parasiteerivad taimenematoodid.

Kapsa-tõusmepõletiku tekitaja *Olpidium brassicae* zoosporid kannavad edasi salati viirust (*Lettuce big vein virus*), mis võib neis nakkuslikuna püsida isegi 15 aastat. Salati kääbus-

JAAIA MULLAS

Muld kihab elusolenditest ning seal võib olla nii haigusetekiitajaid kui aednikke abistavaid mikroorganisme.

Taimede närbumine võib olla tingitud mullapatogeenidest.

Nagu nimigi viitab, on pakk-kiduussi kahjustuse tunnuseks juurtel leiduvad pahad.

liku nekroosi viirus (*Lettuce necrotic stunt virus*) on aga selle poolest kummaline, et seni ei teata sel olevat ühtegi bioloogilist siirutajat (organism, kes kannab e siirdab oma elutegevuse käigus haigust ühelt peremehelt teisele).

Mitte ainult halvad

Peamiselt avalduvad mitmesugused mullas toimuvad protsessid meie pilgule kaudselt, muutustena taime seisundis. Ka kasulike mikroorganismide roll pole lõpuni selge ja seetõttu on hakatud uurima mükoriisa või juurebakterite seost taime immuunsüsteemiga. Need aitavad taimejuurtel omastada vett ja toitaineid, aga mitte ainult.

Hiljutised uuringud on näidanud, kuidas taimedega sümbioosis olevate seente niidistiku kaudu kandub taimelt taimele informatsioon nt lehtäide ründest, mis võimaldab kaugematel taimedel hakata juba ennetavalt tootma kaitsekemikaale. Mõned mikroorganismid toodavad taimekahjustajatele mürgiseid ühendeid või suruvad nad alla, hõivates taimejuurtel ise nende asupaigad.

Sellest hoolimata on mullapatogeenide tõrje tõsine probleem. Elava aiamaa desinfitseerimine on sobivate kemikaalide või tõhusate füüsikaliste meetodite puudusel väga raske. Seetõttu tuleb au sees hoida traditsioonilisi agrotehnilisi võtteid – taimejäänuste hävitamist, viljavaheldust, taimedele sobivate kasvutingimuste loomist ning orgaaniliste väetiste, bioaktiivsete taimeturgetusvahendite ja multšide kasutamist.

Tulevikus võib keskkonnasõbralik taimekaitse kasutada märksa enam kasulike bakterite ja seente külvamist. Nagu jogurti või probiootikumide söömine taastab antibiootikumikuuri järel meie soolestiku mikrofloora, saaks sel moel tervendada kahjustunud muldi ja parandada neis orgaanilise aine ringet. Seni pole meie tingimustes tõhusa süsteemse lahenduseni aga jõutud.

taimekaitse

HAIGUS JA PATOGEEN	SÜMPTOMID (MIS JA MILLAL ON MULLAS)	TÕRJE
Kapsanuuter <i>Plasmodiophora brassicae</i>	Taimed tugevasti kängunud, võivad hukkuda. Juured moonunud, väärmoodustistega, sageli mädanevad. Peremeestaime rakkudes valmivad kahjustaja püsieosed ja zoosporid, mis satuvad mulda juurte kõdunemisel	Tõsta lupjamisega mulla pH kõrgemaks kui 7,3. Vältida ristõieliste kasvatamist, tõrjuda umbrohte.
Juurepahad Pahk-kidussid <i>Meloidogyne</i> spp.	Pealsed kiduvad, kahvatuvad. Deformeerunud kängunud juurestikul suured mügarad. Mullas on juure pinnale kinnitunud munamassid ja usjad isasloomad. Vastsed talvituvad mullas või vanas juurepahas.	Viljavaheldus teraviljadega, umbrohutõrje. Peenral kasvatada vahekultuurina peulille. Hoiduda nõrguvast veest, millega nematoodid võivad edasi kanduda.
Kartulivähk <i>Synchytrium endobioticum</i>	Mugulatel algul kollased, hiljem tumenevad kõbrulised väärmoodustised. Säilib mullas püsieostena. Teadaolevalt esineb vaid Valgamaal vanades kolletes.	Ülipikk paus viljavahelduses (kuni 30 a).
Kartuli-süvikkärntõbi <i>Spongospora subterranea</i>	Maa-alustel taimeosadel tekivad 3–4 mm suurused kärnad, mis rebenevad tähtjalt. Haavandid täis pruunikat eosmassi. Eosed säilivad mullas aastaid. Kahjustaja on ka mop-top-viiruse siirutaja.	Vältida happelisi muldi ja liigniiskust. Viljavaheldus.
Bakteriaalsed märgmädanikud <i>Erwinia carotovora</i> , <i>E. chrysanthemi</i>	Juurviljadel pehmed sissevajunud laigud või mädanenud tipud. Bakter elutseb mullas ja nakatab haavandite kaudu.	Juurvilju kasvatada vett hästi läbi laskvatel muldadel. Eriti soojema ilmaga vältida ülekastmist, lämmastikuga üleväetamist ja kaaliumivaegust.
Valgemädanik <i>Sclerotinia sclerotiorum</i>	Märgmädanik vartel ja lehtedel, sellega kaasnev kohev valge hallitus sisaldab musti, vahel ka heledamaid sklerootsiume. Need talvituvad mullal.	Soodustada õhu liikumist taimepealsete vahel: harvendamine, tilkkastmine, lämmastikuga üleväetamise vältimine. Taimejäänused eemaldada. Biotõrje antagonistlike seentega <i>Coniothyrium</i> või <i>Gliocladium</i> .
Hahkhallitus <i>Botrytis cinerea</i>	Maapealsetel osadel sissevajunud kuivad laigud, viljadel vesised laigud, mis kattuvad koheva hallitusekirmega. Nõrk parasit, mis nakatab ainult nõrgestatud taimi. Haigusetikitaja säilib taimejäänustes või mullas sklerootsiumidena 1–2 aastat.	Taimedele luua optimaalne kasvukeskkond, vältida kõrget õhuniiskust, eemaldada kahjustatud taimeosad. Biotõrje antagonistlike seentega <i>Cladosporium</i> , <i>Trichoderma</i> või <i>Gliocladium</i> .
Ebajahukasted <i>Peronospora</i> , <i>Bremia</i> , <i>Plasmopara</i> , <i>Pseudoperonospora</i> spp.	Niisketes tingimustes on taimedel, tavaliselt lehe alaküljel, hallikasvalge või õrnalt lillakas kirme, mille eemaldamisel on näha kolletunud taimekoed. Mullas säilib püsieostena, mõni liik (nt kapsa-ebajahukaste) võib nakatada mullasiseste taimeorganite kaudu ja levida süsteemselt, levib ka õhu kaudu.	Nakatunud taimed hävitada, vältida liiga tihedat taimede seisu. Umbrohutõrje. Viljavaheldus: võimalikult pikk ajaline paus ja ruumiline eraldatus.
Vertitsilloosne närbumistõbi <i>Verticillium dahliae</i> , <i>V. alboatrum</i>	Sageli avaldub esmalt ühel võrsel või taime ühel küljel. Pealsed kiduvad ja närbuvad, lehtedel V-kujulised kärbunud laigud, maapinna lähedal varre ristlõikes näha tumenenud juhtsoonte kimbukesi. Patogeen talvitub mikrosklerootsiumidena või püsimitseelina mullas ja taimejäänustel.	Kasutada resistentseid tomatisorte ja puhast (sertifitseeritud) seemnekartulit. Viljavaheldus: pikk ajaline paus (6–14 aastat) maavitsaliste kultuuridest, kapsast, salatist ning ka maasikast ja vaarikast. Umbrohutõrje.
Fusarioosne närbumistõbi <i>Fusarium oxysporum</i> , <i>F. culmorum</i>	Sageli avaldub esmalt ühel võrsel või taime ühel küljel. Kasv jääb kängu, lehestik koltub. Eriti lehekaenalde juures varre ristlõikes näha tumenenud juhtsoonte kimbukesi. Mullas ja taimejäänustel säilib aastaid seeneniidistiku ja klamüdosporiidena.	Kasutada resistentseid aedviljasorte. Viljavaheldus: pikk ajaline paus ja ruumiline eraldatus; kasvatamine põllul, millel teadaolevalt pole haigust esinenud. Taimejäänused kõrvaldada põllult ja hävitada. ☘

Naudi sügisvärve!

Lehepuhurid koduaeda ja professionaalile!

Uudisena võimsad ja vaiksed akupuhurid!

Lilli 572B Texas – arukas valik!

Vaoader 50.-

Künniader 95.-

Raudrattad 95.-

Töökindel, lihtsalt käsitletav, mõistliku hinnaga mullafrees Taanist

- Mootor B&S 5,5 hj
- Reguleeritav käepide
- Tagurpidikäik
- Töölaius muudetav 30-85 cm
- Töösügavus 33 cm
- Erineva lisavarustuse võimalus

Kiire ja mugav järelmaks!

sügisene pakkumine
525 €

Reginett

Lõunakeskus, Ringtee 75, Tartu 50105 tel 734 1945
www.reginett.ee

700 aastat koduaeda

Tekst ja fotod **Jaan Mettik**

Üks maailma uhkemaid topiaar-aedu Levens Hall Loode-Inglismaal jätab sügava mulje ka neile, kes pole vaimustuses puude ja põõsaste pügamise kunstist. Suurtest vapustustest ja suunamuutustest pääsenud Levens Hall on musternäide aiast, mida hooldatud aastasadu.

Hiiglaslikud vihmavarjud on pargis juba Elizabeth I aegadest.

Häärber seisab samas paigas juba XII sajandist.

Kuigi enne 1690. aastat pole Levens Halli aiast midagi teada, on kindel see, et maala esimene omanik oli keegi Norman de Hieland. Ta sai endale maaisanda õigused 1170. aastal. See tähendab õiguse kalastada ja jahti pidada, kuid neile lisandus ka kohustus oma valdusi kaitsta. Praegusi olusid arvestades võib jääda segaseks, kelle eest maad kaitsta tuli, kuid sel ajal olid Šotimaa ja Inglismaa veel eraldi riigid ning sõjakad šotlased korraldasid naabermaa piiriladele sagedasi rüüsteretki.

Selleks et omandiõigust veelgi kinnitada, võttis de Hieland endale lähedal asetseva küla järgi nimeks de Redman ja püstitas aastatel 1250–1300 praeguse häärberi asukohale kaitse- ja vahitorni. Esimesed teated mingisugusestki aiast pärinevad aastast 1393, mil vahitorni kõrvale rajati müüriaga ümbritsetud hirvepark. Levens Hall jäi Redmanite pärusmõisaks tervelt neljajaks aastaks.

1562 müüdi mõis *sir* Alan Bellinghamile. Selle perekonna valitsusaeg jäi Levens Hallis üürikeseks. *Sir* Alani pojapojapoeg Alan kaotas maja kaardimängus 1686. a kolonel James Grahme'ile. Kuigi Bellinghamid polnud maaisandad kuigi

kaua, "vaid" 124 aastat, jätsid nad maha jõulise jälje. Nende ajal ehitati praegune häärber ning suures osas sellest ajast pärineb ka maja sisemus. Hetkel loetakse seda üheks paremini säilinud Elizabeth I aegseks sisekujunduseks. Eriti hinnatakse puittahveldisi ning Hispaania valmistatud reljeefseks pressitud nahast seinakatteid.

Levens Halli aed sai alguse James Grahme'i ajal. Just tema meelitas ära kuningas James II ihuaedniku Guillaume Beaumont'i, kes oli värskelt kujundanud Hampton Courti palee aiad. Beaumont tegeles aia kujundamisega aastatel 1689–1712, kuid jäi mõisa elama surmani.

Aia õnn

Guillaume Beaumont'i kujundatud põhiplaan on aias alles senini ja kolonel Grahme'i pärijad valitsesid Levens Halli järgmised 321 aastat. Tõsi, maaisandate perekonnanimi vahetus selle aja jooksul korduvalt, sest mõisa pärandati mitusada aastat edasi vaid naisliini pidi. See polnud kellegi kindel tahtmine, meespärijaid lihtsalt polnud. Kurjad keeled räägivad, et süüdi oli ühe mustlanna poolt majale pandud needus.

Levens Halli rohke südamesümboolika arvatakse tulevat sellest, et kolonel James Grahme'il õnnestus mõis võita kaardimängus.

Pargis leiab ka noori elavskulptuure.

Stiilinäide klassikalistest Inglise püsikupeenardest.

Aiale oli see aga õnnistus, sest tänu väimees- teks tulnud meestele oli enamasti kusagil veel teinegi kodu ja Levens Halli kaasajastamisele ei pööratud kuigi palju tähelepanu. Kõige suu- rem oht ajaloo jooksul ähvardas parki 1757. aastal, kui üks mõisa rentnikest soovis aia ja pargi üles juurida, et muuta maa lamba- ja lehmakar- jamaaks. Õnneks ütles tollaegne omanik leedi Catherine Howard sellisest barbaarsest soovist kuuldes rendilepingu otsemaid üles.

James Grahme'i järglased olid Levens Halli omanikeks kuni 1883. aastani, mil pärijateta suri viimane vereliini jätkaja Arthur Upton ning mõis läks Bagoti perekonna omandisse. Praegu on mõisa omanikeks, hooldajaiks ja elanikeks Richard ja Naomi Bagoti pere. Nii nagu park, on külastajatele avatud ka häärber, kuid et see on eelkõige kodu, palutakse seal fotosid mitte teha.

Püगतud tõmbenumber

Kuigi ka häärber on vastupandamatu, külasta- takse Levens Halli eelkõige aia pärast, ja selle uhkeim osa on kindlasti topiaaraed mitmesu- gustesse vormidesse püगतud jugapuude, iilek- site ning pukspuudega.

Kätt südamele pannes võin öelda, et pole end kunagi lugenud topiaarkunsti tulihingeliseks austajaks. Pigem võiksin oma arvamuse sellise aiakujundusstiili suhtes kokku võtta sõnaga "huvitav". Ometi pani Levens Hall isegi mind

The background of the advertisement is a photograph of a tall, silver flagpole. A flag with horizontal stripes of blue, white, and red is flying from the top of the pole. The sky is filled with large, white, fluffy clouds. In the lower third of the image, there is a dense line of green trees and bushes.

TÕELINE ROOTSI KVALITEETMAST

www.vikingmast.com

Tänu mungalilledele võib hingematvaks vaatepildiks olla isegi noorenduseks luuni paljaks lõigatud jugapuuhekk.

sellest kunstist vaimustuma. Jalutuskäik keset mitmesaja aasta vanuseid elavaid skulptuure ja hekilabürinte paneb tööle fantaasia, ning ka kõige viletsama ettekujutusvõimega inimene peaks end tundma otsekui Alice Imedemaal. Seda enam et kuigi suurem osa kujudest on abstraktsed vormid, kannavad mõned neist vägagi intrigeerivaid nimesid: “Kohtuniku parukas”, “Suured vihmavarjud”, “Kuninganna Elizabeth ja tema õuedaamid”. Ei puudu ka kaks paabulindu ning kuldfaasanid, malekuningas ja lipp jne.

Lisaks sellele, et vanimad pügatud puud pärinevad XVII sajandi lõpust, on see topiaaraed veel ühes osas Inglismaa unikaalseim. Enamik ülejää-

nud pügandaedu saareriigis on tehtud Inglise stiilis. See tähendab, et mängitakse peamiselt geomeetriliste vormidega. Levens Hall on aga Hollandi stiilis, mille tunneb ära vormide mitmekesisuse ning ülima fantaasiakülluse poolest.

Pügatud kujude alused on täidetud lillepeenardega. Igal aastal istutatakse neile enam kui 15 000 taime. Kevadel alustatakse võorasemate, kirikakarde ning priimulatega, suvel võtavad ohjad üle lõvilõuad, raudürdid, heliotroobid ja begooniad, vastu talve istutatakse järgmist kevadet ootama tulbisibulad.

Kuigi praegu kantakse Levens Halli topiaaraia eest hoolt ülima tähelepanuga, pole see alati nii

Tulekahju hekil

Eriti eksootilise ilme annavad Levens Halli topiaaraiaale kauni mungalille (*Tropaeolum speciosum*) tumerohelistele jugapuuseintele viskuvad leekivpunased õievanikud. See kaunis rohtne ronitaim pärineb Tšiilist ning naudib täiega Põhja-Ingliismaa niiskevõitu ning mitte ülemäära palavat kliimat. Hekid ongi sellele taimel ideaalne kasvukoht. Et taime juurestikule meeldib jahedus, kuid võrsetele päike, soovitataksegi taimed istutada heki varjulisele põhjaküljele. Siis saavad väänlevad võrsed ise läbi haljasmüüri päikese kätte vongelda.

On ülimalt kahju, et ta ei suuda talve üle elada kliimas, kus maapind jäätuma kipub. Seega – meil lootusetu.

olnud. Suurema osa XVIII sajandist lasti aial pigem niisama olla ja püüti läbi ajada minimaalse hooldusega. Ülisuure töö aia taastamisel tegi ära peaaednik Alexander Forbes, kelle “valitsemis-aeg” oli aastatel 1810–1862. Just tema eestvõttel hakati topiaaraeda taastama. Juuriti välja vahepealsetel aastatel istutatud ebasobivad taimed, tehti originaalplaanile vastavad täiendus- ja asendusistutused ning allesjäänud haljasskulptuurid pügati taas õigesse vormi.

Pügamine on seni topiaaraia suurim töö. Levens Halli aednikud alustavad sellega septembris, tööd jätkub jõuludeni ja kauemakski. Pügamiseks kasutatakse mootorlõikureid, ja selleks, et üldse kuidagi elavskulptuuride tippudesse pääseda, tellitakse kohale hüdraulilised tõstukid. Mõne taiese pügamiseks tuleb ehitada suisa spetsiaalsed tellingud.

lidsed pöögid

Lisaks jugapuuekkidele ja -skulptuuridele peavad aednikud pügama ka pööke ja pärnasid. Aia jagavad osadeks umbes kolmesaja-aastased pöögihelikid. Need püüsid suurpärases korras kuni

Keeglimuru annab silmad ette nii mõnelegi vaibale.

Vaade ürdiaeda.

Teise maailmasõjani, mil ei jätkunud mehi ega aega, et neid pügada. Nii üllatav, kui see ka pole, andis taoline ajutine hooletusse jäämine iidsetele hekkide sootuks uue kvaliteedi. Hekkide vahel olevatest läbipääsudest said haljad tunnelid ning veidi laiali vajunud puud paljastasid oma müstilise sisemuse. Aastasadade pikkune pügamine on pöõgihekkide keskele jändrikest tüvedest ning väänlevatest okstest kujundanud tõelise haldjametsa. Eriti efektne on hekkide sisemus kevadel, kui maapinda katab õitsev karulauguvaip.

Pärnadedest kujundatud varikäigud ümbritsevad aga aia keskosas olevat purskkaevu. See oli küll olemas Beaumont'i esialgsetel plaanidel, kuid jäi kuni XX sajandi lõpuni mingitel põhjustel rajamata. Siis aga otsustati purskkaev ikkagi ära teha, et see oma vulinaga aitaks tähelepanu kõrvale juhtida üha häirivamaks muutuvalt liiklusrütmilt.

Otse loomulikult on Levens Hallis olemas ka klassikaline Inglise maastikupark, kuhu viib iidsetest tammedest allee. See oli läinud sajandi 70ndatel veel tõsisel kadumisoos. Nimelt plaanis tolleaegne Suurbritannia transpordiministerium

pargi allosast läbi juhtida kiirtee. Ettepanek jõudis kinnitamiseks isegi lordide kotta, kuid õnneks astus pargi kaitseks välja tolleaegne Suurbritannia välisminister ning kiirtee suunati mujale.

Mängumurud ja köögiviljaaiad

Omaette vaatamisväärsus on keeglimuru. See mäng oli Inglismaal kunagi nii populaarne, et alamatel klassidel keelati keegliga tegelemine ära – see võttis liiga palju aega ja talupojad ei jõudnud piisavalt tegelda kohustuslike laskeharjutustega. Õnneks võisid jõukamad inimesed end sellest

piilk maailma

Rajake aiast keeglimurule.

Taimedeta õu on tühi,
lilledeta pole pühi!

NURMIKO AIANDIPOOD

pood otse aiandis!

Luba suvel jätkuda!

Kaunid ja värviküllased potililled
toovad päikest igasse päeva.

Alia ja Lillivärv
NURMIKO

Avatud E-R 8-18, L 10-18, P 10-16

NURMIKO AIANDIPOOD
Juuliku tee 3, Saku vald, 75512 Harjumaa

Info tel 6737530,
aiandipood@nurmiko.ee
WWW.NURMIKO.EE

Levens Halli kummitused

Otse loomulikult ei puudu nii väerika ajaloo majast ka kummitused. Neist tuntuim on nn Hall Leedi. Legend räägib mustlannast, kes pani surses majale needuse, et seda hoonet ei päri ükski mees, enne kui Kenti jõgi voolamast lakkab ning pargis sünnib valge hirvevasikas.

Nii veider, kui see ka pole, on Levens Halli tõesti neli põlvkonda järjest pärandatud just naisliini pidi, ning kui 1896. aastal sündis Alan Desmond Bagot, oli nii külm talveilm, et Kenti jõgi jäätus. Samal aastal nähti ka pargis valget hirvevasikat. Ka hilisemad kolm meesoost pärijat on sündinud just sūdatalvel.

Halli Leedit näevad enamasti just mõisa külastajad ning tema lemmikpaigad on jõeäär ja mõisa sissesõidutee.

keelust priiks osta ning nii otsustati ka Levens Halli rajada muruga keegliväljak. Aastaks 1600 oli see juba kindlasti olemas.

Ometi pole praeguse keegliväljaku sametmuru siiski pärit XVII sajandist. Teise maailmasõja aastail kaevati keegliväljak üles ning sinna rajati köögiviljaaed. Tegu oli kogu Suurbritannias ellu viidud kampaaniaga Dig for Victory – “Kaevame võidule”, mis innustas toitu tootma. Köögiviljaaed püsis keegliväljakul kümmekond aastat ning pärast seda lasti alal lihtsalt rohtu kasvada. Keegliväljak taastati kogu oma hiilguses alles läinud sajandi viimasel kümnendil.

Levens Halli pargi uusim osa – Elizabeth I aegses stiilis pargiosa.

Köögiviljaaed päikesekellaga, paremal pähkliaed.

Omaette vaatamisväarsus on ka keegliväljakuid ääristav pastelltoonides lillepeenar, ning seda eriti seetõttu, et peenra põhistaarideks on kaks küllalt vähe kasutatud ilutaimet – südajalähine krambe ning naistenõgese sort 'Six Hills Giant'. Neist esimene annab peenrale kõrguse ja õhulisuse, teine moodustab aga lillakassinise, otsekui kohevatest lainetest peenraäärise.

Sparglitest pähkliteni

Kuigi keegliväljakul enam köögivilja ei kasvatata, on tarbeaiad Levens Hallis täiesti olemas. Eelkõige on neil aiaosadel ajalooline tähendus –

kogu häärberis vajaminev puu- ja köögivilja ning kõik maitsetaimed pidid tulema oma aiast. Läänud sajandil sai tootmine aga üheks aia ellujäämise garantiiks: köögiviljade ja lõikelilledel müügist saadud rahaga hoiti korras topiaaraeda. Ka tänapäeval kasvatatakse Levens Hallis aiavilja, kuid nüüd on tootmine ajaloolisest aiast välja kolinud ning seal kasvatatakse vaid kas eriti värsket või eriti eksklusiivset kraami nagu suvikõrvitsad, sparglid ja artišokid.

Puuviljaaial pole nii hästi läinud. See on küll alles ning igati hooldatud ja auväärne (vanimad õunapuud on istutatud aastal 1900), kuid tõsiseltvõetavat puuviljasaaki sealt enam isegi ei oodata.

Ajaloolise aiaosana on Levens Hallis säilinud ka sarapuudega pähkliaed. Tõsi, tänapäeval on see rohkem paik, kus saadakse aias vajalikke tugikeppe. Mitte et sarapuud ei viljuks, vaid oravad jõuavad aednikest alati ette. Viimaste kümnendite probleem on need loomad aga seetõttu, et Inglismaal on end sisse seadnud Ameerika päritolu halloravad. Vähe sellest, et ülbed ja ahned "ameeriklased" kõik pähklid nahka panevad või mineva tassivad, on nad Briti saartelt juba peaaegu välja tõrjunud ka omamaise, tagasihoidlikuma ja kasvult väiksema hariliku ehk punaorava.

Suhteliselt uus on ka ürdiaed, mis rajati 1980ndatel kui klassikalises Inglise maa-aia stiilis ravimtaimeaed. Kümnekonna aasta pärast selgus siiski, et nii mitmedki ravimtaimed on oma loomult jultunud laiutajad ja uus aiaosa vajaks tegelikult tublisti sümmeetrilistat põhiplaani. Plats planeeriti ümber ning sellest sai korrapärase põhiplaani ürdiaed, mis pakub ühtlasi ka nii silmailu kui lõhnamõnu.

Ajaloolises köögiviljaaias kasvatatakse vaid eriti värsket või eksklusiivset kraami.

Levens Halli topiaaraed on maailma üks suurimaid ja vanimaid.

Pargi uusim osa peaks välja nägema nagu kõige vanem. Niinimetatud XVII sajandi aed on otse sissepääsu kõrval, kus kunagi oli sissesõidutee tagahoovi.

See aed kujundati alles läinud sajandi viimasel kümnendil, kasutades kõiki Elizabeth I aegse aiakujunduse populaarsemaid võtteid. Ruum on jagatud sümmeetrilisteks peenardeks, neid ümbritsevad madalad hekid ning kõrgust lisavad aiale suuremateks ja väiksemateks püramiidideks kujundatud pukspuud. Peenraid täidetakse

suvelilledega kaks korda aastas – kevadel toovad sinna õiteilu kirikakrad, priimulad ja võorasemad ning suveks asendatakse need lõvilõugade, raudürtide, heliotroopide ja begooniatega. Tulemus peaks välja nägema just selline nagu üks tõeliselt elegantne ning moodne aed XVII sajandil.

Just see, uus-vana aed ongi üks kõige paremaid näiteid, et ajaloolist aiatõde on võimalik ka tänapäeva tuua. Nii jääb lootus, et miski ikkagi on püsiv ning huvilised saavad Levens Halli aedu imetleda veel ka paarisaja aasta pärast. ☘

KODU- JA KÄSITÖÖRAAMATUD KAUNISSE KODUSSE

Värvi kasutamine
ruumikujunduses

Lihtsad retseptid ja
käsitööideed

Anna ruumile suurepärase
lõppviimistlus

Töövõtteid algajale ja
professionaalile

Kaunistada kividega
kodu ja aeda

Rõõm valmistamisest
ja kinkimisest

Pudelisse püütud Saaremaa eksootika

Sel suvel toimunud esimesel üle-eestisel avatud talude päeval, mil oma suuremat või väiksemat majapidamist-tootmist näitas soovijaile kokku 147 talu, jõudsimme muu hulgas ka Saaremaale, kus Murueideks kutsutud Maria Kaljuste vaaritab purki-pudelisse imetlusväärseid maitsekooslusi.

Tekst **Riina Valmsen**
Fotod **Sven Arbet,**
Tõnis Lepik

Talupäevade puhul lubas Sauna talus Kuninguste talupoodi pidav Maria pakuda degusteerimiseks põnevaid siirupeid, aga ka talumunadest pannkooke ja kohvi, lisaks talutoorainest jäätistki. Paraku jõudsimme saarele pühapäeva varahommikul, kui koogilõhnani oli üle tunni aega, ja nii kiikasime Põripõlule, kus Maria ja Avo üle kümne aasta Kalda talu on pidanud.

Teejuhiks Google Maps, pidasime kinni hoonete lähistel ja läksin uurima, kas siin see nõiaköök asubki. Lisaks elumajale palju kõrvalhooneid ja õue peal mänguasju – ahhaa, peres on

lapsi, mõtlesin. Kui aga ukse kõrval mitut kasti värskelt korjatud kuusevõrsetega nägin, oli selge, et tegu on õige kohaga, kus kasvab suur osa taimi, millest nestet valmistada. Just siin on roosiaed, mida lausa kahju tooraineks nimetada. Aga ühel hetkel peaks Saaremaa rabarberi-maasika-metsroosiveini arendamine lõpule jõudma ja siis tarbija rõõmuks ka müüki.

Kui Saaremaa mees Avo 11 aasta eest Tallinna nooriku Maria naiseks kosis ja mandrilt ära tõi, oli noorpaaril igasuguseid kõrgeleulnuli plaane. Ühte teadis Maria kindlasti – Saaremaa on see paik, mis oma puhta looduse tõttu sobib kõikvõimalike mooside tegemiseks.

Kõigepealt asuti oma päris kodu otsima, sest ega ämmaga köögi jagamine lase ju pärisperenaise tundel tekkida. Võssakasvanud müügisoleva taluni jõudes istus noorperemees ukselele ja teatas, et just see on tema kodu, kus ta tahab kaasal käest kinni hoides päikeseloojangut vaadata, lapsi ja lapselapsi kasvatada. Nii jäigi, ja hakkas tohutu töö nagu Vargamäe Andresel, et talu võsast välja kaevata ja koduks muuta.

Et pangalaenu tasuda, müttas Avo karjääris killustikku tehes ja psühholoogikraadiga Maria

*Šokolaaditomat,
õliroosid, rippuv münt
ja seemneteta viina-
marjad on vaid killuke
väikesest maailmast
Kalda talus.*

Pottides on imemagusad
kirsstomatid
'Gardners Delight'
ja 'Black Cherry'.

avas Orissaares nõustamis-
kabineti. Ega moosimõtted
ka kuhugi kadunud.

Taimedega tõbede vastu

Maria on puhta ja kvaliteetse toidu
usku. Peres kasvab neli last: 18aastasele Eliisa-
bethile tuli lisa juba Saaremaal ning praegu siba-
vad Kalda talus kolmeaastane Karl Robert, kuue-
aastane Paul Morgan ja kaheksa-aastane Karo-
liina – kõik tugeva tervisega, sest ema Maria on
neid maast madalast tervisliku toiduga kosuta-
nud. Nohu-köha vastu kuusevõrse- või pihlaka-
marjasiirup, pannkoogi peale võilillesiirup, rää-
kimata koduaia õuntest ja köögiviljadest, mis
alati käeulatuses ja soosingus.

“Kui minu lapsed poodi lahti lasta ja lubada
neil võtta, mida hing ihaldab, siis küpsiseid,
magusaid saiakesi ja batoonikesi või pepsit nad
küll kahmama ei lähe. Pigem juustu, jogurtit ja
tumedat šokolaadi.” Toitumisenõustamist õppi-
nud naine teab, mida räägib. Ja kui külarahvaski
hakkas Marialt küsima küll midagi seljavalu,

maksa- või neerutõve ning
isegi südamevaevade raviks,
leidis Maria, et ei jaksu tema
neid kõiki oma kodus avitada,
tuleb teha pood.

Nüüd on Kuninguste talupood oma
esimese sünnipäeva ära näinud ja kogub hoogu.
Siit saab saarel toodetud seepi, küünlaid, pastat,
moosi, mahla, käsitööõlut, sinepit... Lisaks kau-
nist näputööd, antiiki, nostalgilisi 1960. aastate
nõusid ja palju muud. Üheks kauplus-kohviku
omapäraks on uksele rippuv kinnitus, et Coca-
Colal ja sigarettidel siin kohta pole. Jooke saab
ju segada tervislikust ja looduslikust materja-
list. “Seakamarakrõpsud on küll puhta import-
kraam, rahvas tahab neid. Aga nagu keegi krõpse
ka Eestis tootma hakkab, vahetame kohe välja,”
kinnitab Maria.

Juunis möödus aasta ka päevast, mil Maria
enda looming ametliku artiklina letile jõudis.
Loomulikult oli sellele eelnenud aastatepikkune
katsetamine. “Kõik on ametlikult patenteeritud,
nii tehnoloogia kui ka kaubamärgid,” kinnitas

Elu tuleb nautida.
Kui õues vihmast sajab,
istub Maria kasvuhoones
ja loeb raamatut.

Kõige erilisem toode – porgandiäädikas ning kõige popimad – vaarikaäädikas ja leedriõie siirup.

söakas saarlanna. “Oleks ju ime-lik, kui ma korraldan motivatsioo-nikoolitusi, õpetan, kuidas ja mida, aga ise ei saa oma asjadega hakkama.”

Turunduse kummalised teed

Väiketootjal pole lihtne oma kaubaga avalikku tuntust koguda ja poekette vallutada. Paljus on öla alla pannud Saarte Koostöökogu. 1. augustist hakkas Maria Kaljuste juhitud OÜ Metakor kolme sorti tooteid – õuna-, vaarika- ja kadaka-äädikat – müüma Selverid üle Eesti. Aga kuuse-

*Karulaugusiirup,
porgandiliköör,
sirelivein, nõgeseäädikas
jõuluringituseks –
aga palun!*

võrsesiirup, ei anna süda rahu. “Sellega on meeletult tööd, nii et parimagi tahtmise juures ei suuda hooaja jooksul üle 100–200 liitri toota. Puhtalt käsitöö, ja kallis ka ning jääbki kalliks. Ilmselt jõuab see mõnda gurmeekauplusse.”

Omamoodi tunnustus kvaliteedile oli seegi, kui mullu detsembris vahendas presidendi kantselei jõuluvana soovi panna valitsuse liikmete kingipaki sisse just Maria väikefirma toodetud paksu tugevamaitselist ja vitamiinirikast pihlakasiirupit, mis maitseb hea prae juurde ja jäätise peale, smuutisse ja kohupiimale.

Või see, et Prantsusmaal Deauville’is toimunud kokteilivõistlusel “19th annual Calvados Nouvelle Vogue International Trophies” sai teise auhinnalise koha Eesti esindaja loodud kokteil, mis sisaldas angervaksasiirupit. See aga lükkas tee lahti ekspordile Prantsusmaale.

Angervaksasiirupit seal juba müüakse, läbirääkimised käivad vaarikagurmeeäädika üle. Tugeva värvi ja aroomiga magus terav kaste magustoitade valmistamiseks ja salatikastmeks. Eriti hea näiteks kastmena puuviljasalatites (pirn, melon, maasikad), kanaliha ja/või pehmete valgete juustudega. Vaarikaäädikale mineraalvett ja jääkuubikuid lisades saab lihtsa vaevaga mõnusa seltskonnajoogi, iseloomustab seda Maria. Igatahes valiti hõrk lisand tänavu Lääne-Eesti väikeettevõtjate tehtuist parimaks toiduaineks. Ühest kommentaariumist võis lugeda kellegi tõsimeelse seapraehapukapsausku eesti mehe arvamust, et sellise hipsterikraami mahamüümiseks peabki magistrikraadiga psühholoog olema, itsitab Maria.

Tagasi muinasjutumaale

Saaremaal elades ja uusi asju tehes on Maria kirjutanud mitmesuguseid projekte ELi ja PRIA toetuste saamiseks. Kui esialgu lükati kõik toetustetaotlused tagasi, on viimastel aastatel naise visadus edu toonud, võimaldanud toot-

tearendusega tegelda ja praegugi ootab kauplus-kohvikut ees tänapäevastamine, väärt on see pood kanalisatsioonisüsteemi, parklat – sest külastepuudust pole peljata, ja uut välisust. Saaremaaga kokku kasvanud naine on rahul, et masust ja raskustest hoolimata on ta nüüdseks jõudnud nulli – pood suudab enda majandamisega toime tulla. Edasi saab minna ainult paremaks. Kui praegu käib kas või ürtide, taimede, võrsete kogumine vanima tütre, 18aastase Eliisabeti ja tema sõbrannade ning Maria enda sõprade abil ja naine ise keerutab võlukatla kulpi, siis tulevikus loodab ta ka abilisi palgata. Sest alus on pandud, retseptid valmis, edasi saab seda keegi teine teha, samal ajal kui muinasjututeraapiaga ei suuda keegi paremini hakkama saada kui Murueit ise. ☘

Haapsalu ravimuda suurepärase

nii väsinud
liigestele
kui ka
naudingute-
rikkaks
saunamaskiks.

- jääkaineid
väljutav
- sügavpuhastav
- niisutav

 Ravimuda
Haapsalu mudamassaaž

Ravimuda sobib kasutamiseks kosmeetilistel
hooldusprotseduuridel, saunamudana ning
mee-ja mudamassaažiks.

Vaata lisa: www.ravimuda.ee

Tekst ja fotod Dagrís Punder

Sügise tummised toidud

Sügis saabus, pintsel peos – mets on nüüd kui meistriteos! Nii kirjutas Leelo Tungal. Sügis on tõesti kohal ja selle saabumisega võib nüüd taas kord tubasemate toimetuste juurde naasta.

Sügisel juurde kuuluvad muidugi ka tummismad soojad road, mis suvekuudel tagaplaanile jäid. Nüüd ei pane enam keegi pahaks, et ahjust tuppa lisasooja tuleb. Kui toidud on samamoodi värvilised nagu sügis, on see ainult plussiks.

Köögiviljavorm mozzarella'ga

Kergemat sorti ahjuvorm, kuhu võib viiludena laduda kõik meelepärased köögiviljad. Efektne välimus on tagatud.

KAHELE

- pool suvikõrvitsat
- 2 väikest kartulit
- 1 sibul
- 1 suurem või 2 väiksemat tomatit
- aed-liivateed
- soola-pipart
- oliiviõli
- muna
- 1 dl kohvikoort
- 1 pall *mozzarella*'t

Lõigake kõik juur- ja köögiviljad õhukesteks viiludeks, raputage peale soola ja pipart. Riivige *mozzarella*. Määrige kaks ahjukindlat portsjovormi õliga ning laduge viilud vaheldumisi vormidesse. Klopige üks muna lahti, segage koorrega, maitsestage soola, pipra ja aed-liivateega. Jagage munasegu vormide vahel. Küpsetage 200 kraadini eelkuumutatud ahjus 30 minutit, seejärel lisage vormidesse ka juust ning küpsetage veel 10 minutit, nii et juust on kenasti kuldne.

Seene-riisiroog

Risotolaadne riisiroog valmib lihtsa vaevaga, sobides seega hästi argipäeva õhtusöögiks.

KAHELE

- 1 sibul
- 1 tl kuivatatud aed-liivateed
- 200 g kukeseeni
- 120 g riisi
- 250 ml kanapuljongit
- 2 dl vahukoort
- soola-pipart
- oliiviõli

Hakkige sibul ja kukeseened. Kuumutage pannil õli ning praadige sibulat, kuni see on klaasjas. Lisage hakitud kukeseened. Kui vedelik hakkab seentest välja tulema, lisage pannile riis, segage läbi ning minuti-paari pärast kuum puljong.

Hautage madalal kuumusel kaane all 10–15 minutit; kui vedelik on kadunud, lisage koor ning segage läbi. Laske veel umbes 5 minutit haududa, kuni segu ei ole enam vedel, vaid kreemise konsistentsiga.

Maakodu köögirubriiki toetab Kaubamaja Toidumaailm.

kaubamaja

üks ja ainus

Ahjuroog kuldmerikogrega

Safranist kuldkollane kartulitomati ahjuroog on väga maitsev ja ka silmale ilus vaadata.

KAHELE

- 3 kartulit
- 3 tomatit
- 2 sibulat
- 2 kuldmerikokre
- soola, pipart
- kurkumit
- safranit
- oliiviõli

Koorige kartulid ja lõigake neljaks sektoriks. Lõigake ka tomatid sektoriteks. Hakkige sibulad suurteks tükkideks. Pange kogu kupatus kergelt õlitatud küpsetusnõusse. Puistake peale soola, pipart ja kurkumit.

Puhastage kalad soomustest ning asetage köögiviljade peale. Puistake merikokredele veidike safranit, mõlemale küljele. Hõõruge üht kala teisega, et kõik kenasti kaetud oleks.

Niristage mõlemale kalale 2 supilusikatäit õli ja pange siis 220 kraadini eelkuumutatud ahju tunniks ajaks küpsema. Poole küpsemise pealt keerake kaladel külge.

tarplan®
Lihtsalt lisa!

TARPLANI MAJONEESIDE PERES ON NÜÜD UUS LAKTOOSIVABA MAJONEES

LIHTNE LAKTOOSIVABA ÕUNAKOOK

Selle õunakoogi võlu peitub lihtsuses – sega koogisegu valmis, vala vormi ja pista ahju. Mõne hetke pärast täitub tuba võrgutava aroomiga, mis aina kutsub ahju kiikama, ega juba valmis ole!

Vaja läheb: 150 g Tarplani laktoosivaba majoneesi, 2 muna, 100 ml suhkrut, 1 tl soodat, 400 ml nisujahu, 150 g pähklike ja rosinat segu (Tudengieine nt), 3 väikest kodumaist õuna.

Tee nii: Lõika õunad tükkideks (soovi korral eemalda koor). Sega kausis majonees, munad ja suhkur. Lisa soodaga segatud jahu. Lõpuks lisa ka õunatükid, pähklid ja rosinad ning sega korralikult läbi. Vala tainas 22 cm läbimõõduga vormi ning küpseta 180 kraadi juures 35 minutit. Lase veidi jahtuda.

ROHKEM RETSEPTE WWW.TARPLAN.EE
JA TARPLANI KAUBANDUSE FACEBOOKI LEHEL

Tarplani Kaubanduse OÜ, Harku tee 51, Tabasalu 76901
tarplan.ee, www.facebook.com/Tarplan

NB!
*Mida pikem
 keetmisaeg,
 seda rohkem
 maitset!*

Kanasupp, klimpidega või ilma

Lihne ja kodune supp, mis hästi sobib argipäevade õhtusöögiks. Samas on kanasupp asendamatu, kosutades sügisel ajal kimbutavatest külmetustest. Soovitan igatahes võtta rohkem aega, et puljong ise keeta, nii saab supp hulga maitavam!

PULJONG

- 2 kanakintsu (koos seljaosaga) ja 2 kanakoiba (sobivad ka ainult kanakoivad)
- mugulsibul
- porgand
- jupp vars- või juursellerit
- mõni tera vürtsi ja pipart
- paar loorberilehte
- vett

SUPP

- 2–3 porgandit
- soola
- (soovi korral kartulit)

KLIMBID

- kulbitäis puljongit
- jahu
- 1 muna
- soola-pipart

Puljongi valmistamiseks pange kana külma veega potti ja kuumutage keemiseni, keetke 5 minutit ning tühjendage siis pott. Loputage pott, pange kana uuesti sisse ning lisage maitseköögiviljad – koorega sibul, koorega porgand ning seller. Lisage maitseainetest vürtsi, pipart ja paar loorberilehte. Valage potti nii palju külma vett, et kana oleks kaetud. Kuumutage keemiseni ning keetke siis kaane all madalal tulel – nii et vesi õige vaikselt keeks. Keetke niikaua, kuni liha kondi küljest lahti lööb, vähemalt tund aega.

Kui kana on valmis, eemaldage see puljongist ja pange kõrvale jahtuma. Öngitsege välja maitseköögiviljad, loorberilehed ning ka pipra- ja vürtsiterad ja visake need minema.

Valmistage ette supi sisse minevad porgandi- viilud (ja kui klimpe teha ei soovi, siis ka kartulikuubikud.) Puhastage liha luudelt, et see pärast supi sisse tagasi panna. Pange puljong taas tulele, lisage soola ja porgandiviilud ning valmistage klimbitainas.

Töstke väiksemasse kaussi kulbitäis puljongit, lisage järjest vispeldades jahu, nii et tainas hakkab kogunema vispli keskele. Lisage muna ja kloppige ühtlaseks. Maitsestage soola ja pipraga.

Klimpe võib keeta eraldi potis vees või ka otse supi sees. Selleks võtke kaks teelusikat, kastke need korraks keevasse puljongisse ning võtke siis poole lusikatäie jagu tainast ja lükake see teisega keevasse puljongisse. Klimbid on valmis, kui nad pinnale tõusevad – selleks ajaks peaks olema valmis ka porgand.

Serveerige kuumalt koos maitserohelisega.

Earth Friendly looduslikud puhastusvahendid – kellele ja miks?

Earth Friendly looduslikud tooted on mõeldud inimestele, kes hoolivad endast, oma lastest, kodust ja loodusest ning sellest, mis saab meie elust ja keskkonnast tulevikus.

Earth Friendly on väga laia valikuga kodupuhastustoodete sari, kuid sobib ka koristus- ja tööstusettevõtetesse. Tooted on valmistatud taimeekstraktidest ning mis peamine – nad on tõhusad ja väga meeldiva lõhnaga. Valikust leiab ka lõhnatuid tooteid.

Ärritajad sinu kodus

Kas teil on kunagi koristamisel või pesumasinas pesu väljavõtmisel hakanud nina vett jooksuma või tugev lõhn hingamise kinni löönud? Asi ei pruugi olla üldse liigeses tolmus, vaid kasutatavas kodukeemias. Nõusid pestes ja tuba koristades ei süüvi me tavaliselt kodukeemia koostisesse ega mõtle, kuidas tööstuslikud puhastusvahendid meid ümbritsevas õhus kemikaalide sisaldust tõstavad ning allergiatele hoogu annavad.

Soov olla kättesaadav kõigile

Tore on tõdeda, et üha enam soovivad ka kaupluseketid pakkuda laiatarbe kodukeemia kõrval ökokaupu. Earth Friendly tooteid saab osta suurtematest poodidest, sh Maksimarketitest, Tallinna ja Tartu Kaubamajast, Stockmannist, Prismadest, Selveritest, Rimi Hüpermarketitest ja väiksematest ökopoodidest üle Eesti. Kõik edasimüüjad on kirjas meie kodulehel.

Hooli oma kodust ja tervisest!

Tasub kindlasti külastada meie kodulehte www.ecotrader.ee ja Facebooki lehte: **Ecotrader/ Earth Friendly Products.**

Tiramisu

Tiramisu (hääldatakse 'tiramisù') on Itaalia köögi klassika. Itaaliakeelne fraas *tirami su* peaks sõnasõnalt tähendama "tõmba mind üles" ning peaks viitama suhkrule ja espresso toimele meie organismis. Nimi tulenevat veel sellest, et tiramisu on nii maitsev, et paneb minestama – sellel võib küll tõepõhi all olla, sest maitsev on ta tõesti!

Alkoholivaba magustoidu jaoks asendage amaretto näiteks roosiveega või vanilliekstraktiga.

- 80–100 g suhkrut
- 250 g *mascarpone*'t
- 3 värsket muna
- soola
- kakaopulbrit
- kohvi
- 1,5 pakki Savoiard'i küpsiseid

Tehke kohv. Võite kohvi maitsestada kas amarettolikööri või vanilliekstraktiga või roosiekst-

raktiga. Eraldage munavalged ja -kollased eraldi kaussidesse.

Lisage suhkur ja *mascarpone* munakollastele, segage ühtlaseks. Lisage munavalgetele veidike soola ja mikserdage kõvaks valgeks vahuks. Segage omavahel munavalgevaht ja *mascarpone*-segu: kõigepealt kloppige *mascarpone*-segusse umbes 1/3 munavalgevahust ning siis segage õrnalt sisse ülejäänud vaht. Kontrollige, et kohv ei oleks enam soe ning alustage siis tiramisu kokupanekut.

Kastke küpsis kiirelt kohvi sisse ning laduge niimoodi vormi põhja kiht küpsiseid. Katke see kreemiga. Jätkake niimoodi kihte, kuni vorm täis saab. Katke kreemiga. Nüüd katke vorm toidukilega ning pange külmikusse vähemalt kolmeks tunniks. Enne serveerimist sõeluge peale kakaopulbrit. ☼

ÕUNAUPUTUS?

Koorib, viilutab, eemaldab südamiku 5 sekundiga!
Praktiline kingitus kogu perele!

WWW.OUNAKOORIJA.EE

tel 510 4400

 NEMPE
VIDEOVALVESEADMED

Nempe OÜ

Tulika 10, 10613 Tallinn

tel 6610610, 5106666

i@videovalveseadmed

www.videovalveseadmed.ee

JUHTMEVABA VIDEOVALVE KOJU
internetiga ühendamise võimalus

JUHTMEVABA VIDEO UKSEKELL
internetiga ühendamise võimalus

VIDEOVALVESEADMED KOJU, KONTORISSE JA AUTOSSE!

HIKVISION VIDEOVALVESEADMED

VÄIKESED, VAIKSED JA KOMPAKTSED
VIDEOSALVESTID

DAHUA VIDEOVALVESEADMED

TRAKTORITE, KOMBAINIDE JA VEOKITE
VIDEOVALVE, JÄLGIMINE REAALAJAS

Retseptivõistluse parimad palad

Jätkame Maakodu sünnipäevalauale pakutud retseptide tutvustamist. Sel korral on teie ees eriti suvised road. Hea tahtmise korral ja vaid veidi retsepti kohendades saab neid toite valmistada sügiselgi. Täname kõiki võistlusel osalenuid!

Suvine marjatorrt

Valmistage biskviittainas kahe põhja jaoks. Pildil oleva koogi puhul on kasutatud kolme biskviitpõhja).

- 200 g suhkrut
- 4 muna
- 200 g sulatatud ja toatemperatuurile jahutatud võid
- 200 g jahu
- 1 tl küpsetuspulbrit

Vahustage munad suhkruga. Tehke seda vähemalt 5–10 minutit. Vaht peab lõpuks olema peaaegu valge ja mikserdamishoobasid tõstes peaks tainas kukkudes jätma munasegule juti. Hästi vahustatud muna- ja suhkruvaht on koheva biskviidi saamiseks oluline.

Järgmiseks niristage pidevalt õrnalt segades hulka sulatatud ja jahtunud või. Viimaks lisage osade kaupa küpsetuspulbriga segatud jahu. Jahu tuleks tainasse õrnalt segada – tõstes spaatliga tainast alt ülespoole. Liiga hoogsalt ja palju segades ei tule biskviit õhuline.

Kui jahu on lisatud, jagage tainas kahte 20cm läbimõõduga vormi ning küpsetage 20 minutit, kuni biskviit on pealt kuldne ning õrnalt vetrub. Enne 20 minuti möödumist pole soovitatav ahjuust pootada!

Kui teil kahte koogivormi pole, jagage tainakogused pooleks ja küpsetage kaks korda. Kuid sellisel juhul tehke teine kogus tainast valmis alles siis,

Krõbe suvikõrvitsapirukas

PÕHI

- 50 g jahu
- 50 g külma võid
- 25 g hapukoort
- tilgake äädikat
- noaotsaga soodat
- rullimiseks jahu

Segage omavahel kõik koostisosad kiirelt ühtlaseks tainaks. Laske pool tundi külmas seista. Rullige tainas 0,5 cm paksuseks. Torgake kahvliga augud sisse. Küpsetage 220 kraadi juures 5 minutit.

KATE

- suvikõrvitsaviile
- õli
- soola
- seesamiseemneid

Segage suvikõrvitsaviilud õli ja soolaga. Jaotage viilud eelküpsutatud põhjale ning puistake seemnetega üle. Küpsetage 200 kraadi juures, kuni suvikõrvitsaviilud on pehmed ning põhi mõnusalt krõbe.

Liisi Eskla

Juuni lõpus kuulutas Maakodu oma sünnipäeva puhul välja suure retseptivõistluse. Toimetusse saabus hea hulk ideid, fotosid ja toitide valmistamisõpetusi, kus oli kasutatud oma aia saadusi: ürte, juur- ja puuvilju ning lilleõisi. Avaldame saadetud retseptidest parimad palad. Retseptisaatjaid ootab kingitus – Fiskarsi ürdipotikomplekt koos aiatöökinnastega.

kui esimene on ahjust välja tulemas. Ootel seistes kaotab tainas muidu oma kohevuse.

Selle koogi jaoks on küpsetatud kolm biskviiti. Igal biskviidil tuleb lasta korralikult jahtuda ning siis lõigata kaheks. Kui olete osav, võite ka kolmeks lõigata.

TÄIDIS

- 3 pakki vanillimaitsest või tavalist magusat kohupiima (nn teraline vana kooli kohupiim, kandilises pakis)
- 3 pakki vahukoort
- u 600 g maasikaid
- 7 sl suhkrut
- mureleid, mustikaid, vaarikaid
- 250 g pakk Lady Fingersi küpsiseid
- ilusat laia pakkepaela kaunistamiseks

Hakkige umbes 100 g maasikaid kuubikuteks ja raputage peale 1 sl suhkrut. Asetage need peenemale sõelale ja laske kausi kohal tunnike nõrguda. Saadud siirupit lahjendage veega. Asetage siirup kõrvale ootama. Nõrgunud maasikad võite ära süüa.

Vahustage vahukoor 6 sl suhkruga. Lisage vahustatud koorele kohupiim. Soovi korral võite maitseks lisada veidi sidrunimahla – seda juhul, kui te ei soovi liialt magusat segu. Hakkige nüüd kuubikuteks ülejäänud 500 g maasikaid.

Asetage esimene biskviitpõhi alusele, millel koogi lauda viite, sest valmis kook tuleb nii kõrge, et seda ei saa pärast enam hästi ümber tõsta.

Immutage esimene põhi maasikasiirupiga. Seejärel määrige spaatliga põhjale ühtlane kiht kohupiima-vahukooresegu ja puistake peale maasikakuubikuid.

Samamoodi toimige kõigi ülejäänud biskviitkihtidega. Marju võite lisada iga kihi vahele või üle ühe kihi. Võite kasutada ka 'Polka' vaarikaid või muid marju.

Kõige pealmisele kihile määrige kohupiima ja vahukoore segu. Seejärel määrige seguga ka koogi küljed. Asetage Lady Fingersi küpsised ühe kaupa koogi külgedele. Need "kleepuvad" kohupiimasegu külge ja ei kuku sealt ära. Kaunistuseks tõmmake koogi ümber lai ilus pael ja siduge lipsu – see kindlustab küpsiste paigaldamise. Kõige peale puistake suures kuhjas värvilisi suvemarju.

Kook on parim, kui lasta sel päevake seista, näiteks valmistate hommikul ja õhtul serveerite. Biskviidid võib valmis küpsetada juba eelmisel päeval.

Liina Bachmann

PAPS-20

Kas tunnete, et olete oma lihastele või liigestele liiga teinud? Või häirivad teid nahamarrastused ja -kriimustused? Ehk on teid hammustanud mõni putukas?

Paps-20 koosneb looduslikest preparaatidest: agaav, sirel, taruvaik ning etüülalkohol. Ülitundlikkuse korral üksik komponentide suhtes tuleb pidada nõu arstiga.

Kandke PAPS-20 õhukese kihina vastavale kehapiirkonnale kuiva naha peale, soovitatavalt 3–4 korda päevas.

UNE-MATI

Kas te ei suuda öhtuti uinuda? Või ärkate öö jooksul korduvalt?

Unetus ja rahutu uni võib tekitada päeval väsimus tunde, millega kaasneb kurnatus, närvilisus, mäluhägus. Lisaks muutute ka haigustele vastuvõtlikuks. Une-Mati koosneb looduslikest preparaatidest: viirpuu, veiste südamerohi, teeleht, põld osi, tatra- ja nisukliid, humal, lisaks etüülalkohol (kuni 16%).

Manustage enne sööki keele alla 25 tilka (1/4 teelusikatäit) 3 korda päevas 2–4nädala jooksul ja Une-Mati toob teile hea une.

Lisainfo:

www.massuno.ee

Küsige Massuno loodustooteid apteekidest. Apteeker annab ka teavet, millises apteegis toodet parajasti saadaval on.

Vedur

grillib ja küpsetab

Väike vedur Aive ja Aivar Treve kaunis koduaias. Türi pole suur uhke mänguasi, nagu esmapilgul arvata võiks. Tollel on sootuks argisem otstarve – see vedur suitsutab, grillib ja küpsetab.

Tekst **Helju Koger**, fotod **Birgit Püve**

“**R**audteemehel võiks ju ikka oma vedur olla,” vastab Aivar Treve küsimusele, kust tuli grilliveduri mõte. Aivar Treve töötab nimelt raudteeremondiga tegelevas firmas Go Track.

Grillimajas on perel gaasigrill ja õues väike UFO-grill. Viimane on Keila seppade tehtud, sel on küljes ka pannihoidja. Perenaisel meeldib seal peamiselt vokkida. Aga suurema seltskonna

Aive ja Aivar Treve.

puhul jääb malmgrill väikeseks ja gaasigrill pole päris õige asi. Igatahes oli suuremat grilli vaja, ja see võiks midagi ägedat olla, leidis Aivar ning lasi fantaasial lennata.

Mõtleski välja grilliveduri ja tegi joonised. Kutsus appi sõbrad töökojast, sest metalli töötlemiseks on ikka korralikke tööriistu vaja.

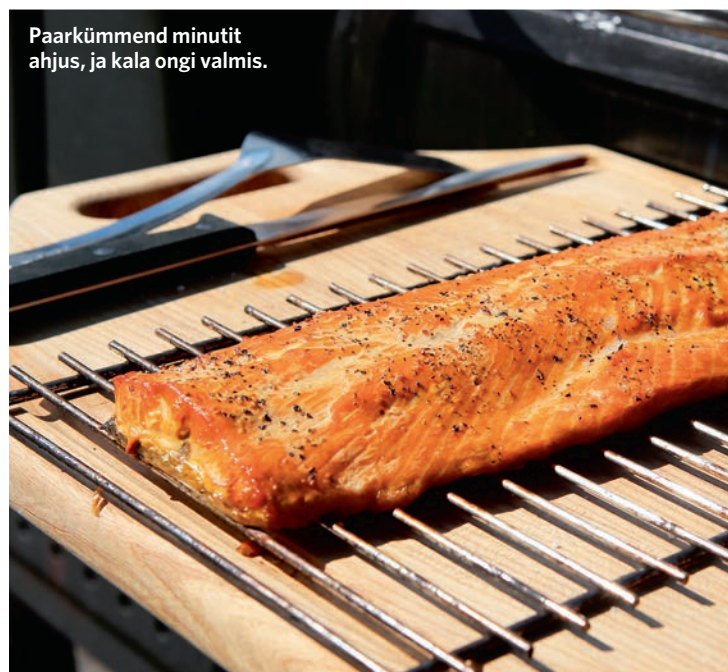
Metall on kallis ja sellega pole priisata, käiku läks vanametall. Veduri kabiiniks passis vana

rahakapp, katlaks aga suruõhupaak. Rahakapi alla keevitati küttekolle ja katla külge korsten. Ka õnnestus leida sobivad rattad. Rööpad, mille vedur seisab, on aga hoopis vanad – pärit esimese Eesti Vabariigi ajast kitsarööpmeliselt raudteelt.

Lepapuud koldesse, ja kui temperatuurinäidik näitab 180 kraadi, paneb Aivar maitsestatud lõhe ahju. Paarikümne minuti pärast on kala valmis, lõpetuseks paneb ta restile leppapuupuru,

Kaugelt vaadates võib grillivedurit suureks uhkeks mänguasjaks pidada.

võimalus

Paarkümmend minutit ahjus, ja kala ongi valmis.

Sedasi näeb grillivedur välja seest, kõige alla pannile läheb leppapuupuru, mis kuumaga süttib ja hea suitsulõhna annab.

mis annab toidule hea suitsumaitse. Meeldib ka rääbist valmistada, kuldkollased kalad saavad valmis veerandtunniga. Kas kuumus läheb veduri katlasse või kabiini, seda saab reguleerida siibriga. Katlas ehk *barbeque*-ahjus küpsetab Aivar liha. “Seda pean veel harjutama ja õiged nipid kätte saama. Kõige paremini õnnestuvad seakoodid, need mässin fooliumisse, sedasi tulevad välja

head mahlased,” räägib ta. Suveõhtul Treved toas ei einesta, olgu siis oma pere või tulevad külalised. Varju pakub grillimaja ning perenaisel pole muret, mida liha või kala juurde pakkuda. Kasvahoones ripuvad punased ja kollased tomatikobarad, on paprikat ja kurki ning piisavalt kõiksugu maitserohelist. Ka silmale on siin ilu küllaga – on ju Trevede aed üks linna ilusamaid. ❀

Vähem soola, rohkem maitset!

Naudi kokkamist, sest Herbamarega valmivad toidud
maitsvad ja head
liigse soolata!

Nüüd müügil
ka RIMI-des!

www.avogel.ee

Kasuta seda kõikjal
soola asemel: suppides, salatites, kastmetes,..!

Herbamare ürdisoolade ja puljongitega
lisad oma toitule võrratu maitse vähema soolaga!

Koostis: Provence' st ammutatud meresool, seller, porru, ürt-allikkress, salatkress, sibul, murulauk, petersell, leeskpstk, küüslauk, basiilik, majoraan, rosmariin, liivatee ja pruunvetikas
Kasutatakse vaid värskaid ökoloogilisi ürte ja köögivilju, mille mahlad ja maitset imenduvad soolakristallidesse vaatides laagerdudes!

Paberkotist puu

Küll on sügis helde käega, värvilised vahtralehed langevad...

Kätte on jõudnud oktoober oma vihmaste ja külmade ilmadega. Kaunid värviehtes puud hakkavad lehti langetama. Kui vihma lakkamatult sajab ja taevast on hall ning kuidagi ei meelita õue tegutsema, võid hoopis soojas toas teha endale ühe tore ja värvilise lehti langetava vahtrapuu. Puu valmistamisel ja materjalide varumisel jagub tööd nii väikestele kui suurtele. Tulemuseks on päris oma puu, mis hästi sobib tuba kaunistama ja rõõmsat sügis-meeleolu looma.

TÖÖVAHENDID

- pruun paberkott
- liim
- käärid
- värvilised väikesed puulehed või värvilised paberid, millest lõigata, pressida või rebida värvilisi puulehti
- vahtralehekujutisega paberipress

Tekst

Helju Sillavee,
Kelmiküla lasteaia
vanemõpetaja
ja loovusringi
juhendaja

Foto

Sven Arbet

TÖÖ KÄIK

Võta sobivas suuruses paberkott.

Voldi paberkott alt nii, et puule tekiks toetuspind, rebi või lõika kääridega koti äärest alla välja paraja suurusega ribad.

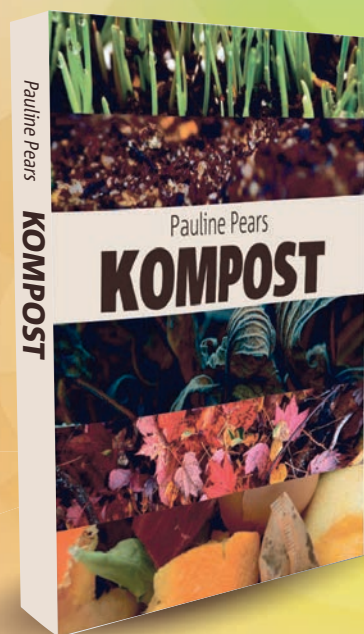
Keeruta paberiribad eraldi veidi keerdu ja painuta eri suundadesse nii, et need hakkaksid meenutama puuoksi, millele saad liimi abil lisada värvilisi lehti.

Lehtedena võid kasutada looduslikke puulehti, mida oled korjanud, või meisterda puulehed ise värvilisest paberist. Selleks vajad värvilise paberi lehti ja näiteks vahtralehekujutisega paberipressi. Samuti võib lehed vaba käega värvilistest paberitest välja rebida.

Laota osa värvilistest puulehtedest puu alla ja osa liimi paberist puuokste külge. Nii saad endale tore sügisese toakaunistuse.

Head meisterdamist, värvikirevat sügist ja mõnusat lehtedes sahistamist!

KOMPOST

PAULINE PEARS

Kompostimine on loominguline ja vaimustav tegevus, kusjuures suurema osa tööst teeb loodus ise ära, meil endil on vaja ainult koostisained valmis panna.

Komposti saab teha igal pool, mitte ainult aias, aga ka jahtlaevadel, rõdudel jne. Pauline Pearsi ülimalt äge ja põhjalik raamat "Kompost" annab selged ja lihtsad juhised, kuidas olla kompostile hooandjaks ja kuidas kompost omakorda taimedele vunki juurde annab.

Uskuge, komposti saavad valmistada absoluutselt kõik, selleks ei pea olema andunud aednik või mullateadlane, vabalt võib olla ka minister või kirjanik.

Kingitused aias

DEBORA ROBERTSON

"Kingitused aias" on innustav kogum projekte, mis pakuvad inspiratsiooni ja ideid aias lihtsalt ja suurema vaevata kasvatavate taimede ja toodete kasutamiseks kingituste valmistamiseks – koos aianduslaste nõuannete ja pakkimissoovitustega. Olenemata sellest, kas teile pakuvad huvi söödavad või kodu kaunistamiseks mõeldud tooted, ilutooted või kenadesse pottidesse istutatud taimed ja istikud – igaüks leiab siit midagi endale sobivat. Pakutava seas on:

- hoidised, liköörid, koogid, küpsised, taimeteed,
- lõhnav süütematerjal, lauakaunistused, jõulupärjad,
- kehakoorigid, nahahooldusvahendid, mullivanni-tooted ja kehaniisutajad.

Läbimõeldud, soodsas hinnas ja kaunilt kujundatud kingitused, mille valmistamine pakub lusti, on igati originaalsed ja mis kõige olulisem – ainulaadsed, sest nende loojaks olete teie ise!

Taevalikud toorkoogid

MARIA LÖNNQVIST

Raamatus kirjeldatud suus sulavad koogid valmivad puhtast ja täisväärtuslikust toorainest, nagu näiteks mandlid, datlid, mesi ja metsamarjad. Toorhõrgutiste valmistaja Maria Lönnqvisti parimad koogid on kaunid, maitsvad ja tervislikud, ja need sobivad nii tavalistele maiasmokkadele kui ka allergikuile ja veganeile.

Selgeid juhiseid järgides saab iga hobikokk hakkama maitsvate toorkoogide, -pirukate, -küpsiste ja -jäätisega, mis viivad lausa keele alla. Lihtsad tainad segatakse köögikombainis või mikseri abil, toorhõrgutised valmivad sügavkülmikus. Kõik koostisained on saadaval hästivarustatud toidupoodides, eelistatud on kodumaine tooraine.

Kodune ilmaraamat

AIN KALLIS

VÄÄRT LUGEMINE IGALE ILMAHUVILISELE!

Ilmast ilma räägitakse ilmast, seda aastatuhandeid. Juba Babüloonia kuninga Hammurapi aegadest peale on kaks asja olnud hukas – noorus ja ilmastik. Käesolev raamat ei tee lugejast veel ilmatarka, ilmaennustajat, ei õpeta mitmete atmosfääriga seotud teaduste peensusi – seda ei suudaks teha ka kümned paksud õpikud. Meie eesmärk on tekitada huvi põnevate ilmastikunähtuste vastu, näidata, milline omapära on meie maa kliimal, ja hoiatada inimesi mitmete ohtude eest, sest nagu ütleb Rõuge kandi vanasõna – "ilm on kuri ja kavval". Isegi Eesti-suguses vaikes kenas kohakeses. Raamatu teise poole moodustab tabelmärkmik ilmavaatluste tegemiseks ja ülesmärkimiseks 5 aastaks.

Maitsvad kukeseened

KATJA PALMDAHL

Kukeseened ääristavad kullatükkidena meie teeradu ja teevad metsast ardekkambri! Selles kaunis ja praktilises kokaraamatus pööratakse kukeseentele tähelepanu, mille need on ära teeninud. Raamatusse on kogutud parimad kukeseenetoidude retseptid. Siin on rohkesti uudseid retsepte maitseküllaste pearoogade, suupistete ja lisandite valmistamiseks koos suurepärase nõuannetega, kuidas metsa kulda parimal viisil säilitada ja hoidistada. Head seenõnne!

Maalehe kõrvitsaraamat

PRIIT PÖLDMA

"Maalehe kõrvitsaraamatus" antakse ülevaade erinevate kõrvitsate kasvatamisest nii avamaal kui ka katmikalal. Käsitletakse kõrvitsate kasvatamist, sorte, taimede ettekasvatamist, istutamist ja kasvuaegset hooldamist, taimekahjustajaid ning nende tõrjet. Eeskätt on raamat suunatud koduaias ja väiksemal tootmispinnal kasvatajale. Lisaks kõrvitsa perekonnale kuulub kõrvitsaliste sugukonda veel hulk huvitavaid taimeliike, mida Eestis on võimalik kasvatada eelkõige kasvuhoo-nes, kuid mõnda ka avamaal. Kõigile on hästi teada kurk, melon ja arbuus, kuid hobiaednikul tasuks proovida ka käsikõrvitsa, pudelkõrvitsa, ogameloni, mehhiko kurgi ja kibekurgi kasvatamist.

Maalehe väike seeneraamat

AIN RAITVIIR

Maalehe väike seeneraamat annab ülevaate Eestis enam levinud söögi- ja mürgseentest. Mürgiste seente korralik tundmine on niisama oluline kui söögiseente tundmine. Raamatust leiab soovitusi nii selle kohta, millised seened on targem metsa jätta kui ka juhiseid, mida teha mürgistuse korral. Kallis seeneline, pane raamat taskusse, võta ämber ja nuga, mine metsa ning edukas seenesaak on garanteeritud!

Teel unistuste

Maakodu toob igal aastal oma suurepärase reisiga kevade veidi varem kohale. Seekord läheme seda otsima Uude Maailma, Kariibi mere suurimale saarele Kuubale.

Tekst **Jaan Mettik**
Fotod **Shutterstock**

Kuuba on üks esimesi paiku Ameerikas, kuhu 1492. aastal astus valge mehe jalg. Sellest ajast on küll palju muutunud, kuid Kuuba oma imeilise looduse, kireva ajaloo ning värvikate inimestega on jäänud endiselt üheks unistuste palmisaartest. Loomulikult on Kuubale oma jälje jätnud kommunism, kuid see jälg on olnud ka omamoodi õnnistuseks. Tänu sellele on säilinud saare omapära ning Kuuba pole muutunud tüüpiliseks troopikakuurordiks ... veel.

Samuti on Kuubal metsikut loodust säilinud enam kui ühelgi teisel Kariibi mere saarel.

Endise hiilguse heiaustus

Kuubat on sageli kirjeldatud kui kerjusemantlis pagendatud printsi, kes ootab oma aega, et õigusjärgsele troo-

nile asuda. Havanna tolmuste ja vahel lagunema kippuvate fassaadide tagant võib aimata endiste aegade luksust, kohati välgatab sealt kulda ning endiste aegade hiilgust.

Veidi enam kui kahe miljoni elanikuga Kuuba pealinn Havanna on selles osas parim näide. Hispaanlased asutasid selle juba XVI sajandil ning tänu oma suurepärasele strateegilisele asukohale sai Havannast tugipunkt Ameerika edasiseks hõivamiseks.

XVIII sajandi keskpaigaks oli Havanna juba Lima ja México City järel Uue Maailma suuruselt kolmas linn. Lisaks oli tegu ka üliolulise sadamaga – seal asetses ainus kuivdokk lääne pool Atlandi ookeani.

Kuuba jõukus oli tuntud, see põhines kohvil ja tubakal, kuid eelkõige roosuhkrul. Suhkruparunite valitsemisaeg kestis saarel peaaegu XIX sajandi lõpuni, ning kes teab, milline oleks saar siis, kui see kestnuks kauem.

Ajalugu tahtis aga teisiti ning XX sajand saabus Kuubale koos auga välja võideldud iseseisvusega, mille jooksul jõudis riik olla südamesõber tervelt kahe suurriigiga, nii USA kui Nõukogude Liiduga. Neist esimene tõi küll majandusliku õitsengu, kuid sellesse kippus uppuma saare oma nägu; teine peatas amerikaniseerumise, aga selle hinnaks oli tasahilju alanud ning hiljem üha kiirenenud heaolu allakäik.

Tulemus tundub aga tänapäeva turistidele meelepärane. Mis võiks olla veel romantilisem, kui jalutada munakivisillutisega tänaval keset

Kuuba on rannapuhkuseks üks parimaid paiku Kariibi saartel.

palmisaarele

koloniaalajastul ehitatud linna, mis näib olevat püsinud peaaegu muutumatuna Kariibi mere piraatide ajast saadik.

Kultuuriline sulatuskatel

Kuuba kultuuri on troopikapäikese köetud sulatusahjus küpsetatud u viimased 500 aastat. Selle tähtsamad komponendid pärinevad Hispaaniast, eriti Kanaari saartelt ja Lääne-Aafrikast. Lisaks on hulka segatud veidi hiinapärasust, tõrts mõjutusi Põhja-Ameerikast, näpuotsaga pärismaalaste kultuuri ning veel üht-teist.

Tulemuseks on luksuslik Hispaania koloniaalstiilis arhitektuur, USA retroautod ja veidi nõukogude sümboolikat, ning kõik see on pakitud käsitsi rullitud sigarite aroomi. Kuna suur osa Kuuba majandusest on ajalooliselt püsinud suhkru-ruul, ei saa üle aga ümber ka rummist ning sellest valmistatud kokteilidest. Kuuba on nii *mojito* kui *daiquiri* kodumaa rääkimata rummi ja Coca-Cola segust nimega Cuba Libre.

Sama mitmekesine kui kuubalaste kultuuripilt, on ka nende religioosne maailmavaade. Enamik elanikkonnast on roomakatoliiklased, kuid suuruselt järgmine religioon on *santería*. Tegu on orjade poolt kokku sulatatud uskumustega, mis seob eneses katoliiklikud traditsioonid ja nende

pühakutekultuse ning Lääne-Aafrikast toodud usu *yoruba*.

Kuuba kultuurist rääkides ei saa aga kindlasti mööda minna muusikast. Selle saare muusikatradsioonidest on võrsunud tšatša, mambo, booleero, rumba ning tänapäeval kõige tuntum - salsa. Ülituntud on ka Kuuba muusikud. Iga muusikahuviline leiab siit kindlasti vähemalt paar tuttavat nime: Omara Portuondo, Chucho Valdés, La Lupe, Albita, Compay Segundo, Celia Cruz, Elena Burke, Eliades Ochoa, Gloria Estefan, Olga Guillot, Mongo Santamaría, Paquito D'Rivera.

Kariibi roheline pärl

Kui pool sajandit kestnud kommunism tegi liiga kuubalaste majanduslikule heaolule, siis saareriigi loodusele tuli see ainult kasuks. Kõige paremini võib seda näha Kuuba metsadest. Kunagi olid pea kõik Kariibi saared enam kui 90% ulatuses kaetud

Afrocubanismo.

Koloniaalarhitektuur pakub nii kitsukesti tänavaid kui romantilisi kohvikutega sisehoove.

Saare rahvuslind kuuba järanokk (*Priotelus temnurus*) on oma staatuse saanud rahvusvärvides sulestiku tõttu.

troopiliste metsadega, kuid need langetati, et vabastada maa suhkruroo- ning banaaniistandikele. Kuubal oli enne kommunistliku valitsuse võimuletulekut vaid 14% metsa. Tänapäevaks on see protsent tõusnud aga tervelt 26-le. Niisugune tulemus on ülioluline, kuna saareriigi 6522 taimeliigist koguni 49,5% on endeemsed, see tähendab, et kasvavad looduses vaid seal ning ei kusagil mujal maailmas.

Mitmekesine on ka Kuuba loomariik. Kuigi omamaiseid suuri loomi leidub vähe, on seda mitmekesisem linnuriik. Üks Kuuba tõmbe- numbraid on maailma väikseim lind kimalaskoolibri (*Mellisuga belenae*), kes kaalub vaid kuni 1,6 grammi.

Loomulikult ei tähenda see, et Kuuba loodus piirdub vaid metsade ning suhkrurooväljadega. Sinna mahuvad veel Sierra Maestra mäestik, troopilised sood ning otse loomulikult pimes- tavvalge koralliivaga ning passaattuultest helli- tatud rannad ning mangroovid. ☼

KASUTA VÕIMALUST NÄHA EHEDAT KUUBAT!

Maakoduga eksootilisele

Kuubale

Telli Maakodu ja võida reis Kuubale!

Kutsume Teid avastama Kuubat, maad, millest Ernest Hemingway oma teoste inspiratsiooni ammutas. Kuuba on tõeline Kariibi mere pärl – kristallselge merevesi, mitmekesine kultuur, koloniaalne arhitektuur, loomulikult salsarütmid ja loodus. Kuuba ei jäta kedagi külmaks!

ROHKEM INFOT:
maakodu.ee/kuuba

Maakodu lugejareis Kuubale toimub **28.04.–11.05.2016**. Ühele meie tellijale naeratab õnn ja **tema pääseb reisile tasuta!** Need, kes oma õnne ei usalda, saavad end reisile registreerida Maakodu telefonil 661 3370 või reisifirmas Albion Reisid telefonil 5645 5850.

Maakodu tellimine: www.tellimine.ee, tel 680 4444 või klienditugi@ekspressmeedia.ee

Oktoobri üritused

- 1. oktoobril on rahvusvaheline muusikapäev. Toimuvad tasuta kontserdid üle Eesti.
- 2.-4. oktoobrini kestab Kihnus viulifestival.
- 2.-4. oktoobrini toimub Tallinnas Telliskivi Loomelinnakus "Fotokunstimes 2015".
- 2.-4. oktoobrini kestab Tallinnas Saku Suurhallis rahvusvaheline ratsutamisvõistlus "International Horse Show 2015".
- 3. oktoobril toimub Raplamaal Velisel suur sügislaat.
- 3. oktoobril on Karujärve rattamaraton.
- 3. oktoobril toimub Harjumaal Vanamõisas sügislaat koos õnamahlasimmaniga.
- 3. oktoobril on mihklilaat ja rahvalik pidu Valga keskkonnas, mihklilaat on ka Jõhvis ja sügislaat Raplas.
- 3. oktoobril toimub Tartu linnamaraton.
- 3.-4. oktoobril on Moostes õllefestival Oktoobrifest.
- 3.-10. oktoobrini kestab setu kultuuri nädal.
- 4. oktoobril toimub Eesti Vabaõhumuuseumis Peipsiveere sibula ja kala päev.
- 4. oktoobril toimub Paide-Türi rahvajooks.
- **5.-9. oktoobrini tähistatakse leivanädalat.**
- 8.-11. oktoobrini toimub Tartu vanamuusikafestival "Orient et Occident".
- 9.-10. oktoobril on Saaremaa ralli.
- 9.-11. oktoobrini toimub Kohtla-Järve sügislaat.
- 10. oktoobril on Paide oktoobrilaat.
- 10. oktoobril tähistatakse Eesti Põllumajandusmuuseumis lõikuspüha.
- 10. oktoobril on Raplas V kartulipäev ja sügislaat.
- 10. oktoobril on Tallinna Lauluväljakul näriliste, kasside ja roomajate näitus.
- 10.-11. oktoobril toimub festival "Tõrva Jazz".
- 10.-20. oktoobrini kestab Tallinnas teatrifestival "Kuldne Mask".
- 11. oktoobril on Kilingi-Nõmmel laiat.
- 11. oktoobril toimub Viljandi linnajooks.
- 12.-18. oktoobrini kestavad Tartu tudengipäevad.
- 13. oktoobril toimub Viljandimaal Abja-Paluoja kultuurimajas Mulgi konverents.
- 13.-17. oktoobrini kestab Viljandi kitarrifestival.
- 15.-17. oktoobrini toimub Tartu Näituste messikeskuses ehitus- ja sisustusmess.
- 15.-17. oktoobrini toimub Valgamaal Tõrvas dokumentaalfilmide festival "Dokfest 2015".
- 16. oktoobril on Ida-Virumaal Ahtmes sügislaat.
- 17.-18. oktoobril toimub Hiiumaal Kalanas ja Emmastes rattanädalavahetus.
- 23. oktoobril on Tartus Kantri hotellis taimekaitsepäev teemal "Taime tervise tugevdamise võimalusi".
- 23.-25. oktoobrini kestab Saaremaal Kuressaares poiste keelpillifestival.
- 24. oktoobril on VI Lõuna-Eesti line-tantsupäev Võrumaal Missos.
- 28. oktoobril toimub Võrumaal Vastseliinas Lindora laiat.
- 28.-30. oktoobrini kestab Tallinnas toidumess "FoodFair".

Uudiseid ja eelteateid ootab iga kuu 10. kuupäevani toimetaja **Kadri Tramm**. Tel 661 3370, e-post kadri.tramm@maakodu.ee.

MADRATSIPARADIIS.EE

Hea uni on eduka päeva aluseks!

Parima hinna ja kvaliteediga
MADRATSID, DIIVANID ning PUITMÖÖBEL
Eesti tootjatelt!

VEDRUMADRATSID

POROLOONMADRATSID

LASTEMADRATSID

KATTEMADRATSID

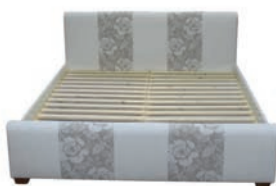
PUITVOODID

KONTINENTAALVOODID

VEDRUVOODID

KATTEGA VOODID

LASTEMÖÖBEL

NARIVOODID

TUALETTLAUAD, JÄRID

RIIDEKAPID

ÖÖKAPID

KUMMUTID

RIIULID

KAUP KOJU KÄTTE!

info@madratsiparadiis.ee, tel +372 5665 6150

	ese kaupluses	ilmakaar	Eesti Rahvuslik Partei	katse, eksam	S	ilmastiku-nähtus										
hüpotees																
end teatrimees, nimi, in																
akuraatsed																
United States			Tallinna Ülikooli domeen													
			Pealinn ELis													
kilo		fosfor		Masingu täht		täpitaht	liblikas	end näitlejanna	kriipstäht	pealinn Euroopas	hapnik	sarnased tähed	Rooma 2		Vene lennuk	a-noot
		European External Action Service		rahvariide peakate										alumiinium		
K														imaginaarühik		
ilma ridateta						Ölenheit			jood		riik Aasias					
						ese			naistemaja islamimaades		lennu-kompanii					
taim pildil																
	sina			osatahtsus												
	lõhe kuival nahal			loodus-kaitseala Kesk-Eestis												
poeg		laraka, pläraka	end luuletaja					amper			meeter					
			Põhja-Ameerika karu					laht Soome lahes			nahahaigus					
kõige esimene						soomepärase mehenimi										kliima
						valgusava										
Eesti linn							ruum viija-kuivatuseks									
							High-definition									
H																
vaiksed									tallel	tihumeeter						
										ilupöösas						
Inseneri Kodade Liit				ehk			Türgi naisenimi									
				linn Prantsusmaal			määrosa, käänd									
pagaritooted						Raagi film										
						isikukood										
	interneti ostukeskkond	Inglise kuld münt	poliitik								tonn	International Air Transport Assotiation	välis-ministeerium	kaks kahekordset tähte	kaalium	
			Eduard								naisenimi					
R																kaunviljad
istevann						4. vokaal		kirglikult soovima							hapnik	
															patarei mark	
akadeemiline naiskoor			sotsiaaldemokraatlik			diameeter		id est			tütar		nõusolek			
			neutrum			või		3. vokaal			täht tualeti uktsel		raadius			
Hiina filosoofia kategooria					marjad											

Lahendusi ootame 16. oktoobrini aadressil **Maakodu, Narva mnt 13, 10151 Tallinn** või e-posti teel **kristel.kirss@maakodu.ee**. Lisage vastuse juurde ka oma selle numbri lemmiklugu.

Õige vastus oli: augusti valged õitsejad valge siumari, ilukapsas, lursslilled, metstubakas. Loosiõnn naeratas **Jane Sepale Sakust**, kes saab auhinnaks Elle Ahse raamatu "Liilia". Järgmise ristsõna auhinnaks on Priit Põldma "Maalehe kõrvitsaraamat".

AVANT

- igale Avant mudelile üle 100 töövahendi
- tõstejõud kuni 1500 kg
- tõstekõrgus kuni 3,1 m
- sõidukiirus kuni 30 km/h
- mass alates 590 kg
- lai valik laadureid kohapeal
- valmistatud Soomes

Kõige pisemad
200 seeria laadurid
on väikesed ja võimekad

- aias
- tallis
- ehitusel
- kalmistutel
- metsas
- kaevamisel
- põllul ja mujal

- Lihtne juhtida ja ohutu kasutada
- Profikasutuseks mõeldud hüdro süsteem
- Kompaktne ja tugev konstruktsioon
- Turvaraam ja turvakatus standardvarustuses
- Aastaringne kasutusvõimalus
- Väikesed käituskulud ja hooldusvajadus
- Sama masin suudab täita kõiki ülesandeid

SAMI
MASINAKESKUS

Maaletooja ja müüja: SAMI MASINAKESKUS

Põhja-Eestis: Tule 20, Saue 76505, Harjumaa
Tel 670 9040, mob 528 2732, 521 8462

Lõuna-Eestis: Petseri 40, Valga 68204, Valgamaa
Mob 524 1759

www.sami.ee

HONDA
The Power of Dreams

HONDA 4 AASTAAEGA

www.honda.ee